

UNIVERZITET U SARAJEVU
FAKULTET POLITIČKIH NAUKA
POLITOLOGIJA

**POLITIKA JEDINSTVENOG TRŽIŠTA EU, NASTANAK,
RAZVOJ I BUDUĆE PERSPEKTIVE**

Kandidat:

Dario Mijić

Broj indeksa: 666/II PIR

Mentor:

Doc. dr. Ehlimana Spahić

Sarajevo, juni 2021.

SADRŽAJ

UVOD	5
1. TEORIJSKO-METODOLOŠKI DIO	7
1.1. Teorijska osnova istraživanja	7
1.2. Problem istraživanja	9
1.3. Predmet istraživanja	10
1.4. Ciljevi istraživanja.....	12
1.4.1. <i>Naučni cilj istraživanja .....</i>	12
1.4.2. <i>Društveni cilj istraživanja .....</i>	12
1.5. Sustav hipoteza.....	12
1.6. Metode istraživanja	13
1.7. Vremenski plan istraživanja	14
I. NASTANAK I RAZVOJ EU	15
1.1. Historijski tok razvoja EU.....	16
1.2. Najznačajnije institucije EU.....	19
1.2.1. <i>Vijeće Europske unije (Council of the European Union) .....</i>	19
1.2.2. <i>Europska komisija (European Commission) .....</i>	20
1.2.3. <i>Europski parlament (European Parliament) .....</i>	20
1.2.4. <i>Europsko vijeće (European Council) .....</i>	22
1.2.5. <i>Europski sud pravde (European Court of Justice) .....</i>	22
1.2.6. <i>Europska centralna banka (European Central Bank) .....</i>	22
1.3. Ekonomski i monetarni politika	24
1.3.1. <i>Zemlje europodručja .....</i>	25
1.4. Proširenje EU	26
1.5. Pravni subjektivitet.....	30
1.6. Institucionalni mehanizam	33
1.7. Budžet EU	37
1.8. Europski fond za regionalni razvoj (EFRR).....	41
1.9. Europski socijalni fond (ESF)	43
1.10. Kohezijski fond	44
II. POLITIKA JEDINSTVENOG TRŽIŠTA EU	45
2.1. Strategija jedinstvenog tržišta	45

2.2. Tržište bez granica	45
2.3. Jedinstveno tržište za usluge	53
2.4. Jedinstveno digitalno tržište	54
2.5. Europski standardi (europske norme)	55
2.6. Prepreke trgovini EU.....	56
2.7. Učinci reformi regulatornih zahtjeva na pristup zanimanjima: studije slučaja po zemljama	57
2.8. Izvješće o integraciji i konkurentnosti jedinstvenog tržišta u EU i njenim državama članicama.....	58
2.9. Ekonomski analiza.....	59
2.10. Buduće perspektive razvoja EU	60
III. TRGOVINSKA POLITIKA EU	63
3.1. Trgovinska politika Europske Unije	63
3.2. Strukturni i investicijski fondovi EU	66
3.3. EU I WTO	68
3.4. Mechanizam za rješavanje trgovinskih sporova	69
3.5. Krug pregovora iz Dohe i Šire	70
3.6. Parlamentarna konferencija o WTO	72
ZAKLJUČAK.....	73
LITERATURA	75

Popis slika

Slika 1. <i>Broj zastupničkih mesta u Europskom parlamentu .....</i>	21
Slika 2. <i>Budžet EU za 2020. prema naslovu finansijskog okvira.....</i>	40
Slika 3. <i>Zemlje potencijalni kandidati.....</i>	61

UVOD

Magistarski rad pod naslovom „Politika jedinstvenog tržišta EU, nastanak, razvoj i buduće perspektive“ pored uvoda, teorijsko - metodološkog dijela i zaključka sadrži tri poglavlja. U uvodnom dijelu rada dat je kratak opis osnovnih obrađenih cjelina. Teorijsko - metodološki okvir sadrži: problem istraživanja, predmet istraživanja, teorijske osnove istraživanja, ciljeve istraživanja, sustav provjeravanih hipoteza, metode istraživanja i vremenski okvir istraživanja. U zaključnim razmatranjima izdvojene su najznačajnije spoznaje do kojih se došlo ovim istraživanjem.

U prvom poglavlju pod naslovom „Nastanak i razvoj EU“ u kratkim crtama elaborirano je deset cjelina. Prva je „Historijski tok razvoja EU“, odnosno kada se uopće javila ideja o formiranju jedinstvene Europe u političkom i kulturnom smislu. Ono što je značajno za nastanak i razvoj EU je da su postojali različiti ciljevi i načini za njeno osnivanje, međutim jedini isparavan način njenog nastanka i kasnijeg razvoja je samo i isključivo mirnim putem. U drugoj cjelini pod nazivom „Najznačajnije institucije EU“, istaknut je njihov značaj, jer je EU dio svojeg suvereniteta prenijela upravo na europske institucije. Sve države članice EU su dio ekonomske i monetarne politika, što je obrađeno u cjelini pod istim nazivom. „Pravni subjektivitet“ je cjelina u kojoj se govori o postepenom jačanju pravne osobnosti Europske Unije. „Institucionalni mehanizam“ kojim raspolaže EU treba da obezbjedi usklađenost, efikasnost i kontinuitet politika, a sve u cilju unapređenja njenih vrijednosti, ostvarivanja ciljeva i očuvanja interesa njenih građana i država članica. Budžet, budžetski prihodi i rashodi su najvažniji instrumenti EU, što je opisano u cjelini pod nazivom „Budžet EU“. Aktivnosti „Europskog fonda za regionalni razvoj (EFRR)“ osmišljene su tako da smanje privredne, ekonomske i socijalne probleme. Djelovanje „Europskog socijalnog fonda (ESF)“ se zasniva na ulaganju u ljudske resurse, odnosno radnike, mlade ljude i one koji su u potrazi za posлом. „Kohezijski fond“ služi smanjivanju privrednih i socijalnih razlika, kao i promovisanju održivog razvoja. Poseban naglasak u ovom poglavlju stavljen je na „Proširenje EU“, kao posebnu cjelinu, upravo iz razloga što je proširenje jedan od najmoćnijih alata EU. Zahtjev za prijem u članstvo može podnijeti bilo koja europska država koja ispunjava uslove u pogledu poštovanja principa slobode demokratije, ljudskih prava, osnovnih sloboda i vladavinu zakona.

U narednom drugom poglavlju pod naslovom „Politika jedinstvenog tržišta EU“ elaborirani su rezultati koji su od krucijalnog značaja za ovo istraživanje. Strukturu poglavlja čine sljedeće cjeline: „Strategija jedinstvenog tržišta“ koje omogućuje građanima da putuju, žive, rade ili studiraju gdje god žele, zatim „Tržište bez granica“ gdje se na jedinstvenom tržištu EU roba, usluge, ljudi i novac mogu kretati na području EU slobodno kao unutar jedne države. Zatim cjelina „Jedinstveno tržište za usluge“, a posebna pažnja je posvećena „Jedinstvenom digitalnom tržištu“ koje nudi prilike za građane, koje se ostvaruju u obliku boljeg pristupa informacijama i kulturi i poboljšanih prilika za zapošljavanje. „Europski standardi (europske norme)“ su nastali kako bi se osiguralo da proizvodi i usluge odgovaraju svojoj svrsi, te da budu usporedivi i usklađeni. „Prepreke trgovini EU“ je obrađeno kao posebna cjelina, kao i „Učinci reformi regulatornih zahtjeva na pristup zanimanjima: studije slučaja po zemljama“. „Izvješće o integraciji i konkurentnosti jedinstvenog tržišta u EU i njenim državama članicama“ pruža dubinsku analizu stanja integracije i konkurentnosti i njihovih glavnih pokretača u EU i njenim državama članicama. Cjelina pod nazivom „Ekonomска analiza“ pojašnjava da države članice EU usklađuju svoje nacionalne ekonomske politike kako bi mogle zajednički djelovati kada budu suočene s izazovim. Od posebnog značaja su „Buduće perspektive razvoja EU“. U ovoj cjelini fokus je stavljen na proširenje EU zemljama zapadnog Balkana, tačnije Srbije, Crne Gore i BiH da bi uz jaku političku volju, provedbu stvarnih i održivih reformi i konačno rješenje sporova sa susjedima, ove zemlje mogle biti spremne za članstvo 2025. godine. Moglo bi se reći da je ovo izrazito ambiciozna perspektiva, a njezin uspjeh ovisit će o objektivnim zaslugama i rezultatima svake zemlje.

U posljednjem trećem poglavlju pod naslovom „Trgovinska politika EU“ obrađeno je šest cjelina: „Trgovinska politika Europske Unije“ gdje je posebna pažnja posvećena carinskom sistemu zemalja članica EU. „Strukturni i investicijski fondovi EU“ glavni su instrument Europske unije kad je riječ o investicijskoj politici. Cjelina pod nazivom „EU i WTO“ zapravo ističe važnost Svjetske trgovinske organizacije koja radi na promociji slobodne trgovine i to ponajprije vođenjem računa o tome da države prilikom trgovinskih pregovora nastave s ukidanjem trgovinskih prepreka. Jedno je od najvažnijih postignuća WTO-a je konsolidacija tijela za rješavanje sporova, koje ima ovlast odlučivanja u trgovinskim sporovima i izvršenja svojih odluka, a što je ujedno i tema cjeline „Mehanizam za rješavanje trgovinskih sporova“. Posljednje dvije cjeline u ovom poglavlju su „Krug pregovora iz Dohe i Šire“ i „Parlamentarna konferencija o WTO“.

1. TEORIJSKO-METODOLOŠKI DIO

1.1. Teorijska osnova istraživanja

Možemo reći da tržište EU predstavlja jezgru današnje Europske unije. U radu su prikazane ekonomske analize EU. Teorijske osnove integracije su:

- Funkcionalizam,
- Funkcionalni federalizam,
- Neofunkcionalizam,
- Intergovernmentalizam,
- Liberalni intergovernmentalizam,
- Novi institucionalizam,
- Više razinsko upravljanje,
- Teorije regionalnih integracija.

Funkcionalizam zastupa ideju da se međunarodna suradnja zasniva na specifičnim transnacionalnim problemima (poput zaštite zdravlja ili životne sredine) i u oblastima gdje postoji mogućnost primjene posebnog tehničkog znanja i prilika da se *ad hoc* funkcionalni aranžmani pretoče u kontinuirane napore na proširivanju i institucionaliziranju procesa radi lakšeg i uspješnijeg ostvarivanja zajedničkih ciljeva.

Funkcionalni federalizam. Ne postoji federalni sustav u svijetu čije su sastavne jedinice jednake po veličini, stanovništvu, tradiciji, socijalnoj strukturi, ekonomskoj i političkoj moći. Njihovo insistiranje na domaćoj teritorijalne autonomije je, također, nužno različito. Uspješne, održive i funkcionalne federacije prepostavljaju odgovarajući stepen političkog, socio-ekonomskog razvoja, te dovoljno snažnu identifikaciju svih građana sa državom kao cjelinom. Samo ukoliko je ispunjen taj preduvjet, federalizam može biti osnova za uspostavljanje funkcionalnog političkog sustava koji može osigurati ekonomsko - socijalni, kulturni i demokratski razvoj. Kao primjere možemo izdvojiti Austriju i Njemačku u kojima je razvijen poseban oblik funkcionalnog i administrativnog federalizma zasnovanog na načelu

podjele funkcija koji zahtijeva visok stepen suradnje i koordinacije između regionalnih i centralne vlasti.¹

Neofunkcionalizam se razvio tijekom 60-ih i 70-ih godina kada su neofunkcionalisti uočili tzv. „spill-over efekat“, odnosno efekat prelijevanja koji je zasnovan na međudržavnoj suradnji, pomagao stvaranju osjećaja eurounijskog identiteta. Iz toga je proizašlo i shvatanje da je uspostavljanje supranacionalnih institucija ključno, kako bi se uspostavila i održavala međudržavna suradnja.

Intergovernmentalizam smatra kako vlade zemalja članica imaju centralnu ulogu u radu Europske unije, ali kao i sljedbenici supranacionalizma, ističu važnost supranacionalnih institucija u radu Unije.²

Liberalni intergovernalizam, tj. liberalna međuvladina suradnja, zasniva se na tri osnovne pretpostavke:³ 1. racionalnost države kao aktera; 2. egzerciranje moći kao rezultat pregovaranja između država; 3. liberalna teorija formiranja nacionalnih preferenci.

Fokusirajući se prvenstveno na stavove francuskog predsjednika Šarla De Gola šezdesetih godina prošlog stoljeća, Stenli Hofman je tvrdio da bi integracija mogla vrlo dobro funkcionirati u sferi niske politike (tj. ekonomske integracije), ali bi se naišlo na nepremostive prepreke ako bi se radilo o pitanjima koja utječu na ključni nacionalni interesi (Hofman, 1966). Isto je važilo i za nadnacionalne institucije. Države članice su i dalje smatrali da su neka područja (visoke politike) poput vanjske politike, isključivo njihova nadležnost.⁴

Na jedinstvenom tržištu EU ljudi, roba, usluge i novac mogu se kretati na područiju EU jednako slobodno kao unutar jedne države. Ključnu ulogu u uklanjanju prepreka u trgovini ima uzajamno priznavanje. Zajedničko tržište Europske unije je jedan od izraženijih primjera europske ekonomske integracije i jedan od najpoznatijih simbola europske integracije općenito. Može se reći da zajedničko ili jedinstveno tržište predstavlja jezgru europske integracije.

Ono se razvija još od osnivanja Europske ekonomske zajednice 1957. godine i uključuje više različitih politika EU. Intenzitet izgradnje zajedničkog tržišta EU je pojačan

---

¹ Sadiković, E. *Političke posljedice etničke federalizacije Bosne i Hercegovine*, Fondacija Centar za javno pravo (CJP), str. 11-12 dostupno na http://www.fcjp.ba/analize/Elmir_Sadikovic-Politicke_posljedice_etnicke_federalizacije_Bosne_i_Hercegovine.pdf, pristupljeno 31.10.2020.

² Bickerton Christopher, J., Hodson, D., Puetter, U. (2015) *The New Intergovernmentalism: States and Supranational Actors in the Post-Maastricht Era*, Oxford: Oxford Press Scholarship Online.

³ Andrew Moravcsik, *Taking Preferences Seriously: A Liberal Theory of International Politics*, International Organization, Vol. 51, 4/97, pp. 513-553.

⁴ *Intergovernmentalism & Liberal Intergovernmentalism*, dostupno na <http://hum.port.ac.uk/europeanstudieshub/learning/module-4-theorising-the-european-union/3-intergovernmentalism-liberal-intergovernmentalism/>, pristup 30.10.2020.

posljednjih godina i to, mnogi će reći s razlogom, jer još uvijek nije u potpunosti ostvareno. Tekuće inicijative za unapređenje slobodnog tržišta odnose se na rješavanje problema povezanih sa i dalje postojećim tehničkim pravilima i standardima na nacionalnoj razini koji predstavljaju prepreke slobodnoj trgovini unutar EU te određenim pravilima na razini EU koja su nekonzistentna i opterećenje su za razvoj slobodne trgovine.

1.2. Problem istraživanja

Jedinstveno tržište Europske unije (engl. *Single Market*) jedan je od izraženijih primjera europske ekonomske integracije i jedan od najpoznatijih simbola europske integracije općenito. Može se reći da zajedničko ili jedinstveno tržište predstavlja jezgru europske integracije. Teško je pronaći ozbiljnu teorijsku ili empirijsku metodu istraživanja iz domena tržišta Europske unije. Ipak to je u potpunosti opravdano jer je integracija u EU proces koji ima veliki utjecaj na društvene, ekonomske, političke, tehničko-tehnološke, kulturološke i sve druge sfere našeg života. Unutrašnje tržište Europske unije je jedinstveno tržište u kome je osigurano slobodno kretanje robe, usluga, kapitala i ljudi, unutar koga građani Europe slobodno žive, rade, uče i posluju. Od kad je stvoreno, 1993. godine (pod vodstvom Žaka Delora⁵), jedinstveno tržište omogućilo je veću konkureniju, kreiralo nova radna mjesta, definisalo pristupačnije cijene za potrošače i omogućilo veći izbor roba i usluga za građane i poslovne subjekte. Slobodno kretanje roba, novca i ljudi ne realizuje se uvijek i svuda lako. Ponegdje nedostaje zakonska podloga, a u nekim zemljama EU postoje određene administrativne prepreke. Ipak, jedinstveno tržište je jedno od najvećih dostignuća Europske unije, zato što je otvorilo nove mogućnosti za poduzeća i stanovnike Europske unije. Snažno i uspješno jedinstveno tržište stvara nova radna mjesta i rješava pitanja socijalne zaštite i ekološke održivosti. Glavni problem jeste ustanoviti povezanost ekonomske i političke sfere.

Problem istraživanja jeste prikazati prednosti jedinstvenog tržišta. Europska unija nastavlja da radi na daljem uprošćavanju propisa, želeći da osigura da građani EU, potrošači i poslovni subjekti imaju maksimalnu dobrobit. Zato je Europska komisija usvojila Akt o jedinstvenom tržištu, Novi zakonodavni okvir,⁶ Direktive za uslužne djelatnosti⁷ i Europsku

---

⁵ Evrofederalist, Žak Delor (Jacques Delors), *E-magazin Unije evropskih federalista*, dostupno na <https://evrofederalist.wordpress.com/blog/zak-delor/>; pristupljeno 31.10.2020.

⁶ *New legislative framework*, dostupno na https://ec.europa.eu/growth/single-market/goods/new-legislative-framework_hr, pristupljeno 30.10.2020.

digitalnu strategiju,⁸ kojima se stimuliše ekonomija i otvaranje novih radnih mesta. U predmetu istraživanja detaljno ćemo navesti šta svaki od navedenih akata obuhvata.

1.3. Predmet istraživanja

Predmet istraživanja proizilazi iz složenih procedura donošenja zakonskih akata i (ne)usklađenost sustava upravljanja kako bi se realiziralo potpuno tržište Europske unije.

Iz predmeta istraživanja proizilazi nekoliko objekata istraživanja: teoretska utemeljenost tržišta, njegov razvoj kroz historiju, zakonodavni sustav, institucije i politike upravljanja Unijom. Unutarnje tržište, industrija, poduzetništvo te mali i srednji poduzetnici, su regulisani Novim zakonodavnim okvirom. Da bi se poboljšalo unutarnje tržište roba i ojačali uvjeti za plasiranje širokog spektra proizvoda na tržište EU-a, novi zakonodavni okvir usvojen je 2008. To je paket mjera kojima je cilj poboljšati nadzor tržišta i povećati kvalitetu usklađenosti procjene. Također pojašnjava upotrebu CE oznake i stvara alat s mjerama za upotrebu u zakonodavstvu o proizvodima. Novi zakonodavni okvir sačinjavaju:⁹

- *Uredba (EZ) 765/2008* koja utvrđuje zahtjeve za akreditaciju i nadzor tržišta proizvoda;
- *Odluka 768/2008* o zajedničkom okviru za stavljanje proizvoda na tržište, koja uključuje referentne odredbe koje se uključuju kad god se revidira zakonodavstvo o proizvodima. Zapravo je to obrazac za buduće zakonodavstvo o usklađivanju proizvoda;
- *Uredba (EZ) 764/2008* o utvrđivanju postupaka koji se odnose na primjenu određenih nacionalnih tehničkih pravila na proizvode koji se zakonito stavljaju u promet u drugoj zemlji EU.

Direktive o uslugama imaju za cilj ostvariti puni potencijal tržišta usluga u Europi uklanjanjem pravnih i administrativnih prepreka trgovini. Mjere pojednostavljenja uvedene direktivom povećale su transparentnost i olakšale kompanijama i potrošačima pružanje ili korištenje usluga na jedinstvenom tržištu. Direktiva je usvojena 2006. godine, a sve zemlje

---

⁷ *Services directive*, dostupno na https://ec.europa.eu/growth/single-market/services/services-directive_en, pristupljeno 30.10.2020.

⁸ *The European Digital Strategy*, dostupno na <https://ec.europa.eu/digital-single-market/en/content/european-digital-strategy>, pristupljeno 30.10.2020.

⁹ *New legislative framework*, dostupno na https://ec.europa.eu/growth/single-market/goods/new-legislative-framework_hr, pristupljeno 30.10.2020.

EU-a provodile su je 2009. Europska komisija sada surađuje sa zemljama EU na dalnjem poboljšanju jedinstvenog tržišta usluga. *Direktiva o uslugama (2006/123/EC)* donosi brojne pogodnosti kompanijama i potrošačima koji pružaju ili koriste usluge u EU.¹⁰

Europska digitalna strategija je podijeljena u četiri oblasti gdje svaka od njih reguliše sljedeće aspekte poslovanja i ponašanja u digitalnom svijetu:¹¹

- *Tehnologija koja radi za ljudе* reguliše razvoj, primjenu i uvođenje tehnologije koja stvarno mijenja svakodnevni život ljudi. Snažna i konkurentna ekonomija koja savladava i oblikuje tehnologiju na način da poštuje europske vrijednosti. U okviru ove strategije definišu se pitanja digitalnih vještina i poslova, umjetna inteligencija, računarstvo u oblaku, računarstvo visokih performansi i kvantne tehnologije, 5G i Internet stvari, računarska sigurnost, digitalna inkluzija i fotonika i elektronika.
- *Poštena i konkurentna digitalna ekonomija* podrazumijeva jedinstveno tržište na kojem se kompanije svih veličina i u bilo kojem sektoru mogu natjecati pod jednakim uvjetima i mogu razvijati, prodavati i koristiti digitalne tehnologije, proizvode i usluge u mjeri koja povećava njihovu produktivnost i globalnu konkurentnost, a potrošači mogu biti sigurni da se njihova prava poštuju. Ova strategija obuhvata pitanja kao što su podaci, internetske platforme i e-trgovina, pitanje autorskih prava, digitalizacija europske industrije, indeks digitalne ekonomije i društva.
- *Otvoreno, demokratsko i održivo digitalno društvo* treba da obezbjedi pouzdano okruženje u kojem se građani osnažuju u načinu na koji djeluju i komuniciraju te u podacima koje pružaju na mreži i izvan nje. Europski put do digitalne transformacije koji unapređuje naše demokratske vrijednosti, poštaje naša temeljna prava i doprinosi održivom, klimatski neutralnom i resursno efikasnoj privredi. Ova strategija posmatra i reguliše pitanje dezinformacija, medija i digitalne kulture, povjerenja i ePrivatnosti, eZdravstvo, eUprava, pametnih gradova, sigurnijeg Interneta, žena u ICT-u.
- *Europa kao globalni digitalni igrač* se zalaže za postavljanje globalnih standarda za nove tehnologije i ostati će najotvorenija regija za trgovinu i ulaganja na svijetu, pod uvjetom da svatko tko ovdje dođe poslovati prihvaca i poštije EU pravila. Ovdje su regulisana pitanja poput vanjske politike, standardizacije i interneta sljedeće generacije.

---

¹⁰ *Services directive*, dostupno na https://ec.europa.eu/growth/single-market/services/services-directive_en, pristupljeno 30.10.2020.

¹¹ *The European Digital Strategy*, dostupno na <https://ec.europa.eu/digital-single-market/en/content/european-digital-strategy>, pristupljeno 30.10.2020.

1.4. Ciljevi istraživanja

Ciljevi istraživanju su objasniti i prikazati nastanak, razvoj i buduće perspektive jedinstvenog tržišta europske unije, te ih kao takve možemo podijeliti na naučne ciljeve i društvene ciljeve.

1.4.1. Naučni cilj istraživanja

Naučni cilj istraživanja je utvrđivanje uloge politike Europske unije, koja je primjenjena na tržište EU. Stoga je istražen značaj suvremenih metoda tržišta EU i politike. Da bi se ostvarili prioritetni ciljevi tržišta Europske unije, nužno je stvoriti uvjete za dinamičan rast tržišta.

1.4.2. Društveni cilj istraživanja

Rezultati ovog istraživanja mogu poslužiti kao solidna osnova daljim istraživanjima. U radu je dat pregled aktualnih procesa i institucionalnih rješenja kojima se uređuje funkcioniranje jedinstvenog tržišta EU.

1.5. Sustav hipoteza

Hipoteze od kojih polazimo u istraživanju i koje ćemo preispitati su sljedeće:

Generalna hipoteza:

Upravljanje jedinstvenim tržištem EU vrlo je kompleksan i zahtjevan politički, pravni i ekonomski proces, koji zahtijeva angažman većeg broja EU institucija i organizacija.

Pomoćne hipoteze su sljedeće:

1. *P.H.* EU institucije nastoje pronaći modalitete boljeg upravljanja jedinstvenim tržištem EU.
2. *P.H.* EU preko jedinstvenog tržišta realizira slobodu trgovine među članicama, a putem trgovinske politike teži liberalizaciji svjetske trgovine.
3. *P.H.* EU nastoji unaprijediti jedinstveno tržište kreiranjem odgovarajuće strategije.

1.6. Metode istraživanja

Zbog kompleksnosti problema istraživanja korišteno je nekoliko metoda kako bi se došlo do valjanih zaključaka. Korištene metode su sljedeće:

Historijska metoda - stvara se u grupacijama eksplikativnih metoda kojima je cilj da objasne neku društvenu pojavu u vidu historijske pozadine uzrokovanja te pojave. Na osnovu ove metode koristit ćemo opštu teoriju, sa kritičkim osvrtom u cilju objašnjenja pojave koja je predmet ovog istraživanja. Historijska metoda je korištena s ciljem da se istraživani procesi i pojave stave u odgovarajući historijski kontekst. Dakle, temeljem ove metode došlo se do spoznaja koje se odnose na historijske okolnosti nastanaka EU. Također, ova metoda je primijenjena prilikom istraživanjima historijskog nastanka jedinstvenog tržišta EU.

Komparativna metoda ispituje sličnost ili razlike između dvije ili više komparativnih pojava. U našem slučaju se koristila za komparaciju, tržište pet zemalja članica EU u razmjeru od dvije godine, gdje se uvidjelo da je došlo do razlike tržišne politike.

Analiza sadržaja predstavlja jednu od analitičkih metoda pomoću koje se teži podvući proučavanju najčešće tekstualnih dokumenata, iako predmet analize sadržaja mogu da budu filmovi, fotografije, audio i video trake itd. Ono što će biti ključno prilikom korištenja ove metode jeste analiza koja je prikazana u radu preko raznih internet sajtova i pregledavanjem raznih debata koje se tiče EU.

Metoda deskripcije koristi se prilikom opisivanja i pojašnjavanja uočenih važnih obilježja predmeta i procesa, njihovih zakonitosti i uzročnih veza i odnosa. U radu je korištena u velikom dijelu kada se ukazivalo na razne prednosti i nedostatke u cilju da se racionalizuje tržišni proces.

Statistička metoda je često dokumentacija nedostatna ili nedostatno primjerena za potrebna istraživanja, često se provode i pojedinačna statistička istraživanja i prilagodbe, pored čega posebno dobiva na značaju solidnosti izvođenja kvalifikacija. Pomoću ove metode dobili smo rezultate kod razvoja tržišta EU u odnosu na prošle godine i u poređenju sa 2020. godinom.

Delfin metoda vrlo se često koristi kod predviđanja ekonomskih fenomena u prometu koji se u budućnosti ne može konzistentno predvidjeti. Temelji se organiziranim i sustavnim prikupljanju predviđanja tima eksperata, te omogućavanje na njegovom mišljenju prilično pouzdanu projekciju i prometnog sustava u budućnosti, a koja služi kao osnov za donošenje odluka privrednog sustava na svim razinama.

Metoda kompilacije je korištena u trećem poglavlju rada gdje su se preuzimali rezultati IT studija slučaja i izvještaja.

1.7. Vremenski plan istraživanja

Vremenski plan istraživanja obuhvatio je period od oktobra 2016. godine pa do novembra 2020. godine.

I. NASTANAK I RAZVOJ EU

Nakon okončanja Prvog svjetskog rata, dvadesetih godina prošlog stoljeća, ideja o stvaranju ujedinjene Europe dobila je jednu novu dimenziju. Europa, koja je bila istrošena dugotrajnim ratom, tražila je način da sačuva mir na duži period. Tako se javila ideja o stvaranju svjetske mirovne organizacije, nakon čega je 1919. godine Pariskim ugovorima osnovano Društvo naroda (Liga naroda), na inicijativu američkog predsjednika Vudro Vilsona, dobitnika Nobelove nagrade za mir. S obzirom da Društvo nije imalo efikasne instrumente da sprovede svoja načela, njegovo dejstvo je više imalo moralni, nego stvarni efekat. Kako je Društvo naroda bilo osnovano kao vojni pakt za održanje novonastalog teritorijalnog poretku, njegov osnovni zadatak je bio očuvanje mira, kolektivne bezbjednosti i nezavisnosti njegovih članica.

Paneuropski pokret, čiji je osnivač austrijski grof Kudenhof-Kalergi, autor manifesta *Paneuropa*, koji je objavljen 1923. godine u Beču, osniva se paralelno uz Društvo naroda. U samom manifestu je predloženo stvaranje Sjedinjenih Europskih država, po ugledu na Sjedinjene Američke države. Kalergi je u Beču 1926. godine organizovao Paneuropski kongres na kome je iznio svoje proeuropske ideje, kao što su: ravnopravnost nacionalnih država, europska organizacija država po uzoru na Sjedinjene Američke države, pouzdane garancije za državne granice, sklapanje saveza s Rusijom i na kraju, stvaranje carinske unije i jedinstvenog ekonomskog područja. Francuski ministar spoljnih poslova Aristid Brijan i njemački ministar Gustav Streseman su na zasjedanju Skupštine Lige naroda u Ženevi, 5. septembra 1929. godine, predložili stvaranje Europske unije. Mnogi problemi ekonomске i političke prirode su osporavali ovu ideju. Izbijanje Velike ekonomске krize, jake nacionalne tenzije, strah od jačanja francuskog hegemonizma, učinile su ideju o jačanju suradnje i miroljubivom ujedinjavanju europskih država neostvarivom.¹²

Drugi svjetski rat prekida na izvjesno vrijeme razgovore u vezi ujedinjenja europskih država. Ali i pored toga, u ratnim uslovima, njemački sveštenik Hans Šefild je 31. maja 1942. godine promovisao program njemačke opozicije za Njemačku i Europu. U tom programu se zalaže za europski savez država slobodnih nacija sa zajedničkom vladom, kao i učešćem Poljske, Velike Britanije i Čeha. Članovi Pokreta otpora u Francuskoj, Belgiji i Holadniji su

---

¹²Kragulj, D., Milićević, D. (2005), *Ekonomija – Uvod u ekonomsku analizu, mikroekonomija i makroekonomija*, Makarije, Beograd, str. 404.

dijelili ubjedjenje da zajednička Europa bi trebalo da bude zasnovana na principu dobrovoljnog davanja pristanka svih europskih naroda.

1.1. Historijski tok razvoja EU

Mnogo prije dvadesetog stoljeća, javila se ideja o formiranju Europe kao jedinstvenog političkog i kulturnog teritorija. Dugo je postojala kao utopija, ali se nije mogla ostvariti zbog trenutnog poretka u Europi. Ideju o jedinstvenoj Europi mnogi pojedinci su oblikovali sa različitim ciljevima i na različite načine. Zbog hegemonizma velikih sila kao što su Engleska, Francuska i Austro-Ugarska, ideja o nastanku ujedinjene Europe se nacionalizirala ili se gubila zbog sukoba. Tek sa uspostavljanjem mira unutar Europe došlo je do organiziranog promovisanja ideje o ujedinjenoj Europi, pa čak i do stvaranja pokreta iz različitih država za ujedinjenje Europe. Međutim, zbog razaranja koja su donijela dva svjetska rata i njihovog uticaja na ukupan svjetski poredak, oblikuje se ideja o stvaranju ujedinjene Europe. Međutim, integracija europskih zemalja je proces koji je spor i nije nimalo jednostavan, tako da on i dalje traje, pri tome mijenjajući svoje značenje i obim svake godine.

Kada govorimo o integracijama, mislimo na različite međunarodne ekonomске grupacije iz raznih dijelova svijeta s posebnim akcentom na Europsku uniju, NAFTA, APEC, Europsko udruženje slobodne trgovine i dr. Od samog početka formiranja država i prava, kao i tokom cijele njihove historije, prisutne su različite ideje i oblici suradnje, integracije i povezivanja.

Međunarodne ekonomске integracije predstavljaju organizirane sustave ekonomsko-političke suradnje, kao i povezivanja zemalja na osnovama racionalne podjele rada i efikasnog korišćenja raspoloživih resursa, što bi za cilj imalo povećanje blagostanja naroda, kao i konkurentne sposobnosti država članica i firmi na svjetskom tržištu.

Postojalo je mnogo pokušaja kroz historiju da se Europa ujedini, kao što su Napoleonovo carstvo i Njemačka za vrijeme Hitlera, kao i za vrijeme Karla Velikog. Ali zbog nasilnih metoda, ni jedan od ovih pokušaja nije uspio. Hitler i Napoleon su htjeli da ujedine Europu i svijet silom, što nije bilo moguće, jer ujedinjenje Europe je moguće samo mirnim putem i ono je zapravo i počelo tek nakon završetka Drugog svjetskog rata.

Čak štoviše, historija je pokazala, kroz sva svoja razdoblja, da je ekonomski napredak moguć samo mirnim putem i to kroz proces stvaranja socijalnog balansa. Poznato je takođe da je Adolf Hitler, nesputan bilo kakvom ekonomskom teorijom, pokrenuo veliki program javnih

građevinskih radova odmah po dolasku na vlast 1933. godine. U ekonomskom smislu napravio je ono isto što i Theodor Ruzvelt u Americi kroz svoj poznati New Deal.¹³

Poslije Drugog Svjetskog rata, uz pomoć SAD-a, saveznici su došli na ideju o ujedinjenju Europe. S jedne strane ujedinjenje se odvijalo uz pomoć SAD-a, a s druge strane uz pomoć SSSR-a, iz čega su i proizašla dva pakta, NATO pakt i Varšavski pakt.

Obnova ratom razrušene Europe nakon Drugog svjetskog rata, dovela je do mnogo veće integracije do tada neprijateljskih država. Nakon Drugog Svjetskog rata, tačnije 1946. godine, započinje dug proces stvaranja harmoničnih odnosa u pogledu ekonomskih, socijalnih i društvenih tokova motivisanih ekonomskim odnosima. U tom periodu stvara se mnoštvo pokreta koji su imali različite uloge u društvenim i ekonomskim dešavanjima država članica. Posebno značajni su Maršalov plan (1947.)¹⁴ i osnivanje NATO pakta (1949.). Kao rezultat svega toga je međunarodna organizacija pod nazivom Evropska unija, koja je po svojim odlikama jedinstvena u svijetu, pa čak i u odnosu na UN. Zbog prirode kompleksnosti Evropske unije, mnogi pravnici još uvijek ne mogu da definiraju njen pravni subjektivitet. Zbog funkciranja ekonomskih odnosa, EU je motivirala mnoge države van Europe da se udružuju kako bi ekonomski odnosi između njih što jednostavnije funkcionali, te se obrazuju EFTA (1960.) i LAFTA (1960.). Čvršće povezivanje država članica kroz historiju EU karakteriše mnoštvo etapa. Kroz te etape nacionalne države su dio svog suvereniteta prenosile na organe EU, odnosno organizacije koje su prethodile stvaranju EU 1992. godine Ugovorom o EU iz Maastrichta.

Maastrichtskim ugovorom, Evropska ekonomска zajednica pretvorena je u Evropsku uniju. Sveobuhvatnim odredbama tog ugovora jasno je određeno, za sva vremena, da će Unija biti nešto mnogo veće od zajedničkog ekonomskog tržišta. Ugovor o Evropskoj uniji tako je predstavljao iskorak prema ideji jednog od osnivača ujedinjene Europe, Žana Moneta koji je izjavio: „Mi ne stvaramo koaliciju država već uniju ljudi!“

EU je fenomen koji je tema mnogih istraživanja, a koji za cilj imaju da se predviđe njen kretanje. Svjetska ekonomска kriza iz 2008. godine za rezultat ima krizu koja je danas zastupljena u Evropskoj uniji i koja je otkrila strukuralne slabosti EU. Pojedine države članice se nisu pridržavale propisa koje su organi EU donijeli, što je za posljedicu imalo velike spoljne dugove tih država i to: Grčke, Španije, Italije, Portugalije, Irske i Kipra, gdje se prije svega misli na ograničenje državnog deficitia na 3% BDP godišnje. Države koje su zapale u

---

¹³ Jacoby, S. (1997), *Modern Manors: Welfare Capitalism since the New Deal*, Princeton University Press.

¹⁴ Gordana, G. (2010), *Pravo i osnovi prava Evropske unije*, Univerzitet Singidunum, Beograd, str. 109.

krizu su morale u suradnji sa MMF-om i u okvirima EU da traže rješenja za svoje privrede koje su opterećene dugovima, što je izazvalo niz problema na relaciji organa država članica i organa EU, odnosno između Europske centralne banke i Savjeta ministara EU. Ali, i pored ove krize, EU predstavlja cilj kome teži i naša država. EU je svojim nastankom olakšala i uklonila mnoge prepreke koje su do tada važile, počev od historijskih kao što su rivalitet između Francuske i Njemačke, do administrativnih kao recimo primjena različitih propisa u zemljama članicama, tako da sve ovo čini EU danas najuspješnijom organizacijom takvog tipa na svijetu. Stvaranjem EU došlo je do otvaranje granica kako ljudima, tako i njihovim idejama. Da bi se olakšalo kretanje kapitala i obezbjedila pravna sigurnost koja važi jednakom na teritorijama svih država članica, dolazi do usklađivanja zakona i propisa, što EU kao cjelinu danas čini najjačim svjetskim ekonomskim subjektom.

Godine 1999. uvodi se jedinstvena europska valuta – EURO, koja se koristi u 16 država Eurozone.¹⁵

Zbog kompleksnosti unutrašnjeg uređenja, potencijal koji leži u EU još uvijek nije u potpunosti iskorišćen. Europski parlament¹⁶ je jedini organ kojeg EU ima u svom sustavu, a koji je demokratski izabran od strane građana država članica, za razliku od ostalih organa EU koji su birokratskog tipa i koji su organizirani na način koji uključuje dogovor vlada država članica, odnosno nije biran. Upravo zbog toga EU danas nedostaje demokratski kapacitet, odnosno postoji takozvani demokratski deficit ili nedostatak legitimiteta, te zbog toga postoji otpor pojedinih država članica daljem integriranju u EU.

Upakoš tome, mišljenje većine stručnjaka je da i pored političkog pluralizma, ekonomska strana EU predstavlja svijetlu točku. Rezultati upravo govore da je svaka država koja je pristupila EU doživjela veliki ekonomski rast svojih ekonomija.

Različite političke ideologije i ciljevi unutar zemalja članica, za rezultat imaju loše stanje u privredi zemalja južne Europe. EU dolazi do zaključka da je potrebno nastaviti s političkim usaglašavanjem država članica i prenošenja nadležnosti država članica na organe EU, što bi za krajnji cilj imalo što bolje funkcioniranje privrede. Za ovakav proces biće potrebno vrijeme i volja političkih krugova u državama članicama.

---

¹⁵ Osim u 16 zemalja Evrozone, euro se kao službena valuta plaćanja koristi još i u Andori, Monaku, San Marinu, Vatikanu i Crnoj Gori.

¹⁶ Gordana, G. (2010), *Pravo i osnovni prava Evropske unije*, Univerzitet Singidunum, Beograd, str. 187.

1.2. Najznačajnije institucije EU

Europska unija je udruženje država članica koje su dio svojeg suvereniteta prenijele na europske institucije, kako bi se mogle donositi odluke u zajedničkom, europskom interesu. Proces donošenja zajedničkih odluka obuhvaća tri temeljne institucije: Vijeće europske unije, Europsku komisiju i Europski parlament. Iako u Europskoj uniji djeluju još mnoga tijela, agencije ili odbori osobito važni za funkcioniranje Unije jesu i Europsko vijeće, Europski sud pravde i Europska centralna banka. Šest navedenih institucija čine temeljne institucije EU.¹⁷

1.2.1. Vijeće Europske unije (*Council of the European Union*)

Izvršnu vlast u nacionalnim državama u pravilu obavljaju državni poglavar i vlada. Dok je državni poglavar u parlamentarnim sustavima, s iznimkom polupredsjedničkog sustava kao vrste parlamentarnog, uglavnom protokolarna funkcija, stvarni nositelj političke vlasti u državi je najčešće vlada. Međutim, Europska unija nema ni državnog poglavara niti ima klasično koncipiranu vladu. Štoviše, ovdje poslove provedbe pravnih propisa na najvišoj razini obavljaju čak dva tijela. Član 202. Ugovora o Europskoj zajednici između ostalog propisuje da radi ostvarivanja ciljeva Ugovora Vijeće, u skladu s odredbama ovog Ugovora, ovlasti za provedbu pravila koja je ono utvrdilo može prenijeti na Komisiju, pravnim aktima koje samo usvaja, a može i pridržati pravo da u određenim slučajevima neposredno ostvaruje provedbene ovlasti. Prema tome, zaključuje se da u Europskoj uniji provedbene ovlasti nisu stavljene u nadležnost samo jednom tijelu, jer ih Vijeće može ili samo obavljati ili provođenje određenih poslova može povjeriti Komisiji. Stoga dva tijela – Vijeće, kao međuvladino tijelo sastavljeno od ministara država članica, ovisno o materiji o kojoj se raspravlja, a koji ujedno predstavljaju svoje države članice, i Komisija, supranacionalna institucija Unije s vlastitim članovima koji odgovaraju za provođenje općeg interesa Unije – obavljaju provedbene poslove. To znači da se i Vijeće i Komisija mogu smatrati tijelima izvršne vlasti. Ovome u prilog govori i Schwartz tvrdeći kako unutar podjele funkcija u pravu Unije, Komisija obavlja „bitne izvršne funkcije“, ali, nastavlja on, nije točno da izvršnu, a osobito upravnu funkciju obavlja samo Komisija, jer i brojne uredbe koje donosi Vijeće „se mogu prema

---

¹⁷ Knežević-Predić, V. (1999), *Međunarodnopravni subjektivitet Evropske unije*, Revija za evropsko pravo, str. 67.

tradicionalnoj klasifikaciji podvesti pod klasične upravne poslove s obzirom da se odnose na pojedinačne i konkretnе slučajeve“.¹⁸

1.2.2. Europska komisija (European Commission)

Komisija se može shvatiti kao izvršno tijelo Unije jer ona prije svega „obavlja poslove izvršne vlasti“. Drugim riječima, ona je odgovorna za provođenje odluka Vijeća i Europskog parlamenta. Ovo je vidljivo iz člana 211. tačka 4. Ugovora o Europskoj zajednici u kojem stoji da Komisija „provodi ovlasti koje joj je podijelilo Vijeće u svrhu provedbe pravila koje je ono donijelo“. Štoviše ona je predstavljala egzekutivu Europske zajednice već i prema Jedinstvenom europskom aktu iz 1986. godine. S tvrdnjom da je Komisija tijelo izvršne vlasti Unije, koje se nalazi na čelu europskog upravnog sustava, slažu se i brojni pravni teoretičari. Komisija dakle vodi „svakodnevne“ poslove Europske unije, tj. provodi njezine politike, programe i vodi brigu o trošenju sredstava. Međutim, njezine funkcije ipak su nešto šire pa je tako jedan od njezinih važnih zadataka „osiguravanje funkcioniranja i razvijanje zajedničkog tržišta Zajednice“, s funkcijom nadzora nad provođenjem odredbi Ugovora i mjera donesenih od institucija Unije. Posebno je naglašena i inicijativna funkcija Komisije pri donošenju propisa, koja se ponajprije ogleda u izradi nacrta pravnih akata. Ona stvara prijedloge novih europskih zakona koje predstavlja pred Parlamentom i Vijećem. Konačno, Komisija se smatra odgovornom za rad službi Komisije, tj. općih direkcija i drugih službi.¹⁹

1.2.3. Europski parlament (European Parliament)

Europski parlament je predstavničko tijelo stanovnika EU čija je temeljna zadaća dijeljene zakonodavne ovlasti s Komisijom i Vijećem EU, te nadgledanje svih institucija EU, a posebno Komisije. Njegove su konkretnе ovlasti: razmatranje prijedloga Europske komisije, sudjelovanje u donošenju propisa, imenovanje i razrješavanje članova Europske komisije, pravo upita vezanih za rad Europske komisije i Vijeća EU, podjela ovlasti u donošenju godišnjeg proračuna i nadzor (zajedno s Vijećem EU) njegove provedbe i sl. Zastupnici za Parlament biraju se direktnim glasovanjem u državama članicama još od 1979. godine. Državama članicama EU osnivačkim je ugovorima dodijeljen određen broj zastupničkih

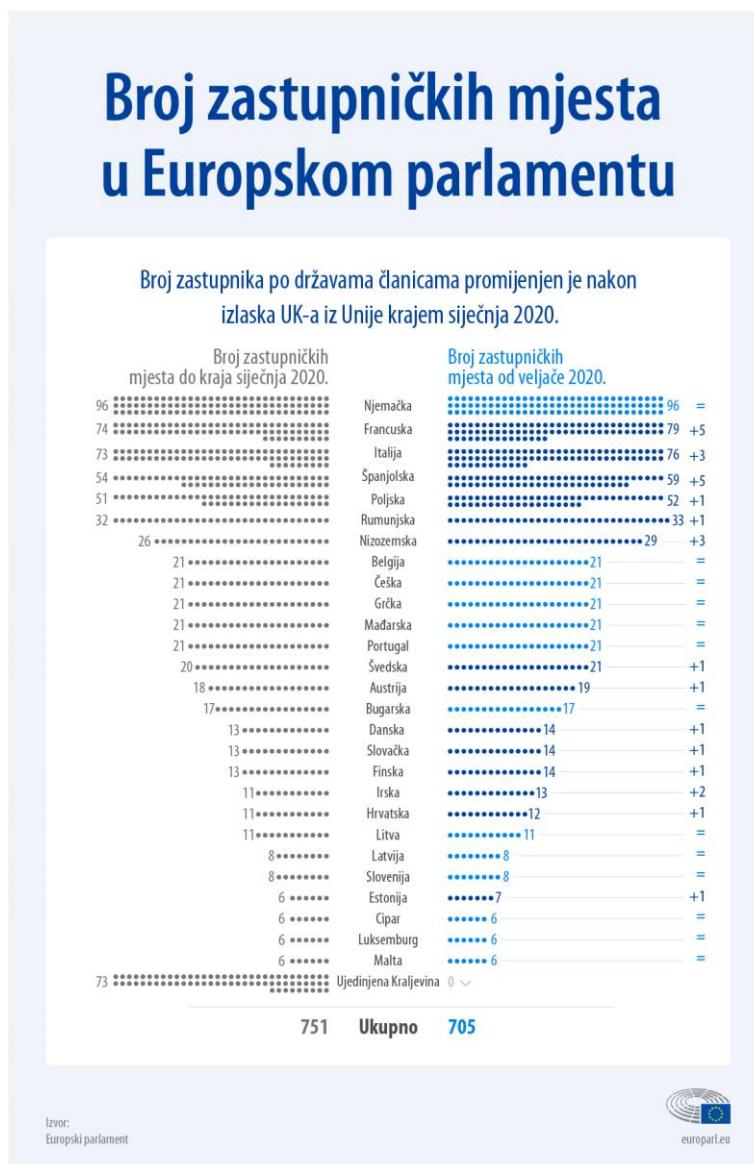
---

¹⁸ Hadžiahmetović, A. (2011), *Ekonomija Evropske unije*, Sarajevo, str. 140.

¹⁹ *Ibidem*, str. 143.

mjesta u Europskom parlamentu. Taj broj odražava veličinu stanovništva država članica. Nacionalne kvote svake nove članice određuju se ugovorima o pristupanjima.

Danas Parlament ima 705 zastupnika, a sjedište Parlamenta je u Strazburu, iako se neka zasjedanja i sastanci parlamentarnih odbora održavaju u Briselu, a dio je administrativnih službi smješten u Luksemburgu.²⁰

Slika 1. Broj zastupničkih mesta u Europskom parlamentu

Izvor: Evropski parlament, dostupno na: https://europa.eu/european-union/about-eu/institutions-bodies/european-parliament_hr#sastav

Novim je ustavnim ugovorom predviđeno da svaka država, bez obzira na to koliko malena bila, ima pravo na najmanje šest zastupnika u Parlamentu.²¹

²⁰ Evropska unija, *Europski parlament*, dostupno na https://europa.eu/european-union/about-eu/institutions-bodies/european-parliament_hr; pristupljeno 31.10.2020.

1.2.4. Europsko vijeće (European Council)

Vijeće Europske unije je tijelo u kojem se uskladjuju interesi država članica. Iako je ono najvažnije tijelo zakonodavne vlasti Unije, formalno ovlašteno donositi odluke u okviru sva tri „stupa“. Vijeće je ujedno i jedno od nositelja njezine izvršne vlasti, kojem je Osnivačkim ugovorima primarno povjereno obavljanje provedbenih poslova Unije. Vijeće Europske unije svoje korijene ima u Vijeću ministara utemeljenom Ugovorom o Europskoj zajednici za ugljen i čelik iz 1951. godine, kojim je ujedno Zajednica i utemeljena. Stvaranje tijela koje se sastojalo od predstavnika vlasti država članica bio je izravan pokušaj ograničavanja ovlasti nove supranacionalne „Visoke vlasti“ u ovoj Zajednici, preteče Europskoj komisiji. Usvajanjem Osnivačkih ugovora šest godina kasnije ovo je tijelo nazvano Vijećem Europskih zajednica. Izuzev naziva, ovlasti Vijeća u ova dva tijela nisu mogle biti raznovrsnije. Tako je Vijeće ministara u Europskoj zajednici za ugljen i čelik imalo zadatak samo prosljeđivati informacije i savjetovati Visoku vlast, dok je Ugovor o Europskoj ekonomskoj zajednici iz 1957. godine propisao da Vijeće treba „uskladiti opće ekonomske politike država članica te ima ovlast odlučivanja“.²²

1.2.5. Europski sud pravde (European Court of Justice)

Europski sud pravde je tijelo koje je jedini ovlašteni tumač osnivačkih ugovora. Osim toga, njegova je zadaća rješavanje sporova između država članica, između EU i država članica, između institucija EU, te između pojedinaca i EU. On omogućuje istovjetno tumačenje zakona EU na cijelom njegovom području putem tjesne suradnje s nacionalnim sudovima. Sjedište Europskog suda pravde je u Luksemburgu. Sud se sastoji od po jednog suca kojega je izabrala vlada svake države članice, a mandat mu je šest godina.

1.2.6. Europska centralna banka (European Central Bank)

Odlukom o prelasku na posljednji nivo Ekonomski i monetarne unije (EMU), koju su 1. juna 1998. godine, donijeli šefovi država i vlade Europske Unije, zvanično je osnovana Europska centralna banka (ECB). Od 1. januara 1999. godine preuzeila je sve nadležnosti za

---

²¹ Leonard, D. (2004), *Vodič kroz Evropsku uniju*, Narodna knjiga & Alfa, Beograd, str. 89.

²² Hadžiahmetović, A. (2011), *Ekonomija Evropske unije*, Sarajevo, str. 140.

primjenu europske monetarne politike koja je određena od strane Europskog sustava centralnih banaka.²³

Osnovni cilj ECB jeste da očuva cjenovnu stabilnost na području eurozone, što bi indirektno trebalo da ima utjecaj i na ostatak Europske unije, te i na svjetsku privrodu, zatim da pruži podršku općim ekonomskim politikama Zajednice i funkcioniranje sustava komercijalnih banaka. A ako se podržavaju ekonomske politike EU, onda nema cjenovne stabilnosti. Ukratko, ta dva cilja ne samo da nisu u saglasnosti, već se međusobno isključuju.²⁴ Europski sustav centralnih banaka i ECB imaju odgovornost i za dobro funkcioniranje bankarskog sustava zemalja članica eurozone, a indirektno i cijele EU.

Međutim, budući da ove zemlje nisu monetarno samostalne, nego su članice eurozone, eventualna monetizacija duga iz ECB dovela bi do rasta inflacije u čitavoj eurozoni a bile bi pogodjene i zemlje koje euro drže u rezervama i sve druge zemlje koje koriste euro, a izvan su eurozone. To nebi bila dobra opcija.²⁵

Europski sustav centralnih banaka se sastoji od ECB i njenih tijela, kao i 14 centralnih banaka zemalja koje su članice Europske unije, a nisu članice eurozone. Iako je ESCB širi sustav, jer u njega ulaze i centralne banke zemalja Unije koje su izvan eurozone, njim zapravo rukovode tijela ECB, od kojih su dva najznačajnija: Upravni savjet (*Governing Council*) i Izvršni odbor (*Executive Board*). Osim njih postoji i Opšti savjet (*General Council*). Opšti savjet je najmanje važno tijelo od tri pomenuta i on će postojati samo dok bude članica Unije koje su izvan eurozone.²⁶

Propisano je da ECB i bilo koji član njihovog organa upravljanja ne traže, niti primaju instrukcije od institucija ili tijela Zajednice, od bilo koje vlade zemlje članice ili od bilo kog drugog tijela.²⁷ Odluke o monetarnoj politici redovno se saopštavaju u štampi, na konferencijama koje se održavaju odmah nakon prvog sastanka guvernera u mjesecu. Članovi upravljačkih tijela i zaposlenih ECB-a i poslije prestanka njihovih obaveza ne smiju da otkrivaju informacije dobro sačuvane od strane naredbe profesionalne tajne. Osobama koje

---

²³ Dougherty, D. (2008), *In ECB future, a new home to reflect all of Europe*, Int. Her. Trib., str. 17.

²⁴ Đukić, Đ. (2004), *Centralna banka i finansijski sistem*, Litopapir, Čačak, str. 55.

²⁵ Stojanov, D. (2000), *Međunarodne finansije u globalnoj ekonomiji*, Ekonomski fakultet, Univerzitet u Sarajevu, Sarajevo, str. 78.

²⁶ Krstić, B. (2003), *Bankarstvo*, Četvrti izdanje, Ekonomski fakultet, Niš, str. 44.

²⁷ Đukić, Đ. (2004), *Centralna banka i finansijski sistem*, Litopapir, Čačak, str. 136.

imaju pristup podacima, čuvanim od strane zakonodavstva Europske Zajednice, nametnuta je obligacija tajne koja će biti predmet takvog zakonodavstva.²⁸

1.3. Ekonomski i monetarni politika

Države članice EU-a usklađuju svoje nacionalne ekonomski politike kako bi mogle zajednički djelovati kada budu suočene s izazovima, primjerice s trenutačnom privrednom i finansijskom krizom. Devetnaest država otišlo je i korak dalje s usklađivanjem tako što su uvele euro kao svoju valutu.²⁹

Sve države članice (unutar ili izvan europodručja) dio su ekonomski i monetarne unije, okvira za ekonomsku suradnju osmišljenog za promociju stvaranja radnih mesta i održivog razvoja te usklađivanje našeg odgovora na globalne ekonomski i finansijske izazove.

Od kada je u oktobru 2008. započela finansijska i privredna kriza, nacionalne su vlade zajedno s Europskim centralnim bankom (ECB) i Komisijom radile na:

- ponovnom uspostavljanju finansijske stabilnosti i stvaranju pravih uvjeta za rast i zapošljavanje – usklađivanjem nadzora, intervencije i podupiranja banaka,
- zaštiti štednje – povećanjem nacionalnih jamstava za bankovne račune na najmanje 100.000 EUR po stranci i po banci,
- osiguravanju dostupnosti povoljnih kredita za poduzeća i domaćinstva,
- uvođenju boljeg sustava upravljanja gospodarstvom i financijama EU-a.

Kako bi spriječile velike poremećaje u bankovnom sustavu mnoge vlade EU pružile su svojim bankama hitnu pomoć neviđenih razmjera. Između 2008. i 2011. 1,6 bilijuna EUR, što je 13 % godišnjeg BDP-a EU, uloženo je u sustav putem jamstava ili izravnog kapitala.

Kako bi se očuvala finansijska stabilnost EU i smanjila napetost na tržištima državnog duga u europodručju, EU je uspostavio sigurnosnu mrežu za članice europodručja u poteškoćama: Europski stabilizacijski mehanizam (ESM).³⁰ Tim se mehanizmom, koji je najveća međunarodna finansijska institucija na svijetu s efektivnim zajmovnim kapacetetom od 500 milijardi EUR, zamjenjuju se prethodni privremeni mehanizmi.

---

²⁸ Statut ESCB-a i ECB-a, Član 38. dostupno na <https://www.ecb.europa.eu/ecb/legal/1341/1343/html/index.en.html>, pristupljeno 11.09.2017.

²⁹ Europska unija, *U kojim se državama upotrebljava euro?*, dostupno na https://europa.eu/european-union/about-eu/euro/which-countries-use-euro_hr; pristupljeno 01.11.2020.

³⁰ Mrkša, S. (2001), *Politika proširenja Evropske unije, Pravo i porezi*, Zagreb, str. 62.

Između 2011. i 2013. EU je uveo nova, stroža pravila (među ostalim i međunarodni sporazum) kako bi pomnije provjeravao javni dug i deficit te osigurao da vlade ne troše iznad svojih mogućnosti.

Ta su se pravila nadovezala na glavni alat EU za očuvanje ekonomske stabilnosti i fiskalne discipline, odnosno na Pakt o stabilnosti i rastu, te na sveobuhvatan način ojačavaju njegovu primjenu.³¹

- većim naglaskom na smanjenje visokih razina državnog duga,
- prilagođavajući postupak u slučaju prekomjernog deficit-a,
- uspostavom godišnjeg ciklusa usklađivanja ekonomske politike. Svake se godine radi detaljna analiza programa privrednih reformi vlada EU te se izdaju preporuke za sljedećih 12 do 18 mjeseci,
- stroža provedba fiskalnih pravila, među ostalim, strože kazne za države europodručja koje prekrše fiskalna pravila,
- novim načinima nadzora rizičnih ekonomskih neravnoteža, poput nekretninskih balona (u cijenama nekretnina, dionica itd.) i slabljenja konkurentnosti, te rješavanjem tih pitanja prije nego što zaprijete ekonomskoj stabilnosti zemlje ili cijelog europodručja ili EU.

1.3.1. Zemlje europodručja

Prednosti postojanja eura kao jedinstvene valute kojom se koristi gotovo 341 milijuna građana EU su:³²

- ljudi ne moraju mijenjati novce kada putuju ili posluju u europodručju te na taj način štede i vrijeme i troškove transakcija.
- prekogranična plaćanja koštaju puno manje (ili su besplatna).
- potrošači i poduzeća mogu lakše usporediti cijene što potiče poduzeća da snize svoje visoke cijene.

---

³¹ Lepojević, D. (2008), *Funkcije budžeta Europske Unije*, Fakultet političkih nauka u Beogradu, str. 90.

³² Europska unija, *U kojim se državama upotrebljava euro?*, dostupno na https://europa.eu/european-union/about-eu/euro/which-countries-use-euro_hr; pristupljeno 01.11.2020

Europodručje jamči stabilne cijene. ECB određuje ključne kamatne stope kojima će omogućiti da inflacija ostane blizu, ali ispod 2%. U ECB-u se upravlja dijelom deviznih rezervi te se može intervenirati na deviznim tržištima kako bi se utjecalo na devizni kurs.

Veličinom i snagom europodručja stvara se snažnija i stabilnija valuta kojom se njegove članove može zaštititi od vanjskih šokova i nemira na tržištu valuta više nego što bi to same zemlje postigle pojedinačno.³³

1.4. Proširenje EU

Proširenje je jedan od najmoćnijih političkih alata Europske unije. Svi europski građani imaju koristi od toga da su njihovi susjadi stabilne demokratije i napredne tržišne privrede. Proširenje je pažljivo vođen proces koji pomaže u transformaciji uključenih zemalja te doprinosi miru, stabilnosti, napretku, demokratiji, ljudskim pravima i vladavinu prava širom Europe.

Bilo koja europska država može podnijeti zahtjev za prijem u članstvo EU ako poštuje principe slobode, demokratije, ljudskih prava i osnovnih sloboda, kao i vladavinu zakona.³⁴

Pridruživanje, međutim, može uslijediti jedino ako država koja je podnijela zahtjev ispuni sve kriterije pridruživanja, poznate kao Kriteriji iz Kopenhagena.

Ti kriteriji, koje je utvrdilo Europsko vijeće u Kopenhagenu 1993. godine, a dopunilo Europsko vijeće u Madridu 1995. godine su sljedeći:³⁵

- a) politički stabilne institucije koje garantiraju demokratiju, vladavinu zakona, poštivanje ljudskih prava, te prava i zaštitu manjina;
- b) ekonomski funkcionalna tržišna ekonomija i kapaciteti koji su sposobni da se izbore s konkurencijom i uslovima koji vladaju na tržištu EU;
- c) sposobnost da se preuzmu obaveze koje proizilaze iz članstva, uključujući posvećenost političkim, ekonomskim i monetarnim ciljevima EU;
- d) usvajanje europske pravne tečevine (*acquis communautaire*) i njeno efikasno provođenje kroz odgovarajuće administrativne i pravosudne strukture.

---

³³ Šebić, F. (2009), *Ekonomski razvoj*, Ekonomski fakultet, Sarajevo, str. 80.

³⁴ Brnčić, A. (2005), *Mali leksikon europskih integracija*, MVPEI, Zagreb, str. 45.

³⁵ Proširenje EU, <https://www.parlament.ba/sadrzaj/medjunarodne-aktivnosti/euroatlantske-integracije-default.aspx-id-21199&langTag-bs-ba-pril=b>, (pristupljeno 05.09.2017).

Država koja se želi pridružiti EU podnosi zahtjev za članstvo Vijeću, koje traži od nadležne komisije da procijeni sposobnost države podnositeljice zahtjeva da ispunи uslove za članstvo. Ako komisija da pozitivno mišljenje i ako se Vijeće jednoglasno saglasi s tim, pregovori između države kandidatkinje i država članica mogu formalno početi.

Države kandidatkinje moraju pokazati da će u potpunosti biti sposobne da igraju ulogu članice, što zahtjeva široku podršku njihovih građana, kao i političko, zakonsko i tehničko ispunjavanje standarda i normi EU. EU provodi opsežnu proceduru odobravanja pristupa kojom se osigurava da nove članice pristupe Uniji samo onda kada su ispunile sve zahtjeve i samo uz pristanak institucija EU i vlada država članica EU i države koje se prijem tiče. Države koje se žele pridružiti EU mogu ići naprijed iz jedne u drugu fazu procesa samo onda kada su ispunjeni svi uslovi iz svake faze. Na ovaj način izgledi za pristupanje djeluju kao moćan podsticaj reformama. Politika Europske unije o proširenju osigurava da pristup donese, istovremeno korist i za EU i za državu koja joj se želi pridružiti. Pretpriступna strategija osmišljena je kako bi pripremila države kandidatkinje za buduće članstvo.

Ona obuhvata ove okvire i mehanizme:

- a) Sporazumi o stabilizaciji i pridruživanju,
- b) Pristupno partnerstvo,
- c) Pretpriступna pomoć,
- d) Sufinansiranje od međunarodnih finansijskih ustanova,
- e) Učešće u programima, agencijama i odborima EU,
- f) Državni program za usvajanje pravne tečevine EU,
- g) Redovni izvještaji - izvještaji o napretku,
- h) Politički dijalog.

Prvi korak u pregovorima je tzv. *screening*. To je analitički pregled pravne tekovine.³⁶ Glavna svrha *screeninga* je da objasni pravnu tekvinu državama kandidatkinjama i zajedno s njima utvrdi oblasti u kojima postoje problemi koje bi trebalo riješiti. Kao osnova za pokretanje stvarnog, tehničkog procesa pregovora, Komisija sastavlja *screening* izvještaj za svako poglavlje i za svaku državu članicu.

Države kandidatkinje podnose pregovaračku poziciju, a Europska komisija nacrt zajedničke pozicije, koju usvaja Europsko vijeće i koja omogućava otvaranje poglavlja.³⁷

---

³⁶ Brnčić, A. (2005), *Mali leksikon europskih integracija*, MVPEI, Zagreb, str. 48.

³⁷ Brigljević, K. (2006), *Hrvatska na putu u EU*, MVPEI, Zagreb, str. 6-7.

Proces pregovaranja se realizira putem sljedećih koraka:³⁸

Pregovara se na nivou ministra ili zamjenika ministra, tj. stalnih predstavnika država članica, ambasadora ili glavnih pregovarača za države kandidatkinje.

Kad se zaključe pregovori o svim poglavljima, rezultati pregovora uključuju se u nacrt ugovora o pristupanju koji usaglašavaju Vijeće i države pristupnice. Navedeni nacrt ugovora se naknadno podnosi Komisiji na davanje mišljenja i Europskom parlamentu na pristanak. Nakon potpisivanja, ugovor o pristupanju se podnosi državama članicama i državi pristupnici na ratifikaciju u skladu s njihovom ustavnom procedurom.

Kada je proces ratifikacije završen i ugovor stupa na snagu, država kandidatkinja postaje država članica. Pregovori se posebno zaključuju sa svakom državom kandidatkinjom, a njihova brzina zavisi od brzine kojom država provodi reforme i usklađivanje sa zakonima EU.

Dužina pregovora zato može varirati, tako da istovremeni početak pregovora s više kandidatkinja ne znači da će pregovori sa svakom od njih biti zaključeni u isto vrijeme.

Uključivanjem novih zemalja, Europska unija je dokazala da nije zatvoreni ekskluzivni klub i da je čak spremna riskirati uzimajući u svoje redove zemlje koje su po demokratskim tradicijama, karakteru nedavnih političkih sustava i nivou razvijenosti daleko od većine starih članica EU. Neki analitičari smatraju da je time čitav proces, a osobito intencija stvaranja sve tješnje Unije, ugrožen, a pri tome svakako i usporen. Međutim, čini se da planeri u Briselu ne misle tako i da su određenim mehanizmima osigurali mogućnost da se Unija širi, ali da to širenje ne ide na štetu realizacije velikog projekta. S ekonomskog aspekta, proširenje na istok i jug je možda upravo ono što EU treba da bi se vratila bržem rastu. Dostupnost velike mase jeftinih, visoko-stručnih radnika na njihovom pragu pomoglo je zapadno-europskim kompanijama da se bolje nose s globalizacijom. A nove su zemlje članice prosperirale zahvaljujući međunarodnim privatnim investicijama i nabujalom poslovnom povjerenju.

Politički razmatrano, međutim, EU još nastoji probaviti svoje najveće proširenje.³⁹ O mnogim bitnim temama sa aktualnih rasprava u EU, stavovi novih članica razlikuju se od onih zemalja velike eurozone, što uzimajući u obzir i problematičnu ratifikaciju novog Ustava, i prenategnutost postojećih EU institucija ukazuje na činjenicu da još predстоji veliki posao u stvaranju velike Europe. Ono što je ipak sigurno je da će proces širenja teći dalje. Ideja europskog povezivanja sigurno će svojim primjerom i dostignućima značiti i mnogo šire

---

³⁸ Hillion, C. (2004), *EU enlargement: a legal approach*, Hart Publishing, Oxford Portland, str. 66.

³⁹ Mrkša, S. (2001), *Politika proširenja Evropske unije*, Zagreb, str. 21.

i bit će atraktivna za zemlje koje su na listi čekanja, ali i one druge koje u europskoj integraciji mogu nalaziti inspiraciju za svoje djelovanje.⁴⁰ Proširenje na istok predstavlja jedan od najvećih uspjeha Europske unije. Prospekt učlanjenja u Uniju pomogao je da deset zemalja središnje i istočne Europe prijeđe iz post-komunističkog haosa u uredno EU članstvo u samo desetljeće i pol.⁴¹ Navedena transformacija čini jednu od najimpresivnijih promjena režima ikad zabilježenih. Bila je mirna, glatka, jeftina i potpuno dobrovoljna. Za zemlje pristupnice članstvo u Uniji obećavalo je sigurnost, demokratsku stabilnost i ekonomski napredak. Da bi se pripremile za ulazak, one su srezale tarife, prodale kompanije u državnom vlasništvu, preispitale svoje bankarske sektore, smanjile državne subvencije, otvorile svoja telekomunikacijska i energetska tržišta, krenule u obračun s nepotizmom i korupcijom.

Ne treba zaboraviti i 80.000 stranica pravila i uredbi koje čine zakonodavstvo (*acquis*) Unije, a koje su zemlje pristupnice žurno preuzele. I za stare je države članice ekonomski efekat proširenja također pozitivan, iako je znatno manji, iz jednostavnog razloga što su privrede novih članica tako male. Međutim, za pravilnu i potpunu procjenu efekta proširenja potrebno je ući dublje u relevantnu tematiku, promotriti političke i ekonomске dileme, kao i reperkusije od proširenja.⁴² Prvi bitni aspekt novog konteksta proširene EU, koji se pojavio već s razmatranjem proširenja, vezan je za sam broj novih članica. Pristup dvanaest novih članica uz postojećih petnaest stvara disproporcionalan teret na već nategnutim institucijama Unije.

Naime, prvobitne institucije jako su se malo promijenile od njihova uspostavljanja Rimskim ugovorom i bile su sasvim prikladne za asocijaciju šest sličnih zemalja. U međuvremenu je znatno porastao ne samo broj zemalja članica, nego i djelokrug institucija zajednice.

Posljedica navedenog je ozbiljan operacionalni problem - kako preoblikovati institucije EU, a da bi se osigurao efikasan proces donošenja odluka, dok se u isto vrijeme potvrđuje demokratski karakter cijelog procesa.⁴³ Do početka ovog stoljeća problem s novim državama pristupnicama smatrao se vezanim uglavnom za prilagođavanje standardima Unije, te je slijedom toga bio rješavan (dužim ili kraćim) pripremnim aktivnostima tih zemalja.

Problem modernizacije institucija Zajednice počeo se pojavljivati nakon pada komunizma, kada je krenula lavina aplikacija za članstvo iz tek demokratiziranih zemalja

---

⁴⁰ Bodiroga-Vukobrat, N. (2000), *Proširenje Evropske unije*, Rijeka, str. 112.

⁴¹ Hillion, C. (2004), *EU enlargement: a legal approach*, Hart Publishing, Oxford Portland, str. 68-69.

⁴² *Ibidem*, str. 70.

⁴³ Bodiroga-Vukobrat, N. (2000), *Proširenje Evropske unije*, Rijeka, str. 119.

središnje i istočne Europe, koje su tako sada (osim Rumunije i Bugarske) članice EU. Takav priljev bio je vrlo moguć, jer se po članu 49. Sporazuma o Europskoj uniji svaka europska država koja poštuje principe slobode, demokratije, poštivanja ljudskih prava i fundamentalnih sloboda te vladavinu prava, može prijaviti za članstvo u Uniji.⁴⁴

Unutrašnje tržište se u jedinstvenom europskom aktu definiše kao jedno područje bez unutrašnjih granica, unutar koga je obezbjeđeno slobodno kretanje robe, ljudi, usluga i kapitala, u skladu sa odredbama Ugovora o osnivanju EU.

Na osnovu ove definicije, moglo bi se reći da zajedničko tržište, kao element unutarnjeg tržišta, počiva na četiri slobode ili načela: slobodan promet roba, usluga, kapitala i slobodno kretanje ljudi; a da stepen efikasnosti funkcioniranja unutarnjeg tržišta ovisi od uspjeha u otklanjanju svih zabrana i barijera (fizičkih, poreskih i tehničkih) u međusobnoj trgovini između država-članica. Proces uspostavljanja i evolucije unutarnjeg tržišta može se promatrati sa političkog, pravnog i ekonomskog stanovišta.⁴⁵

Posmatrano sa političkog aspekta, uspostavljanje unutarnjeg tržišta nije samo sebi cilj, nego sredstvo i prelazna faza ka ostvarivanju ekonomске, monetarne i političke unije; tako da je dinamika njegovog ostvarivanja opredeljena političkom voljom država-članica. Sa pravnog aspekta, uspostavljanje unutarnjeg tržišta podrazumijeva harmonizaciju pravnih i drugih propisa u okviru EU sa ciljem uklanjanja postojećih i onemogućavanja uvođenja novih barijera međusobnoj trgovini država-članica. Za ostvarivanje ovih ciljeva, potrebno je donijeti i sprovesti niz mjera i propisa sekundarnog zakonodavstva, čime se obezbjeđuje funkcioniranje unutarnjeg tržišta u pravno-tehničkom smislu.

1.5. Pravni subjektivitet

U početnim fazama svog razvoja Europska unija nije predstavljala poseban i nezavisani pravni entitet, niti je ukinula samostalnost postojećih Europskih zajednica. One su sačuvale svoj puni pravni subjektivitet uređen posebnim osnivačkim ugovorima, dok je Unija predstavljala zajednički okvir koji povezuje suštinski različite oblike suradnje država članica.⁴⁶ Otuda i shvatanje preovlađujućeg dijela tadašnje doktrine da Europska unija zbog

---

⁴⁴ Venables, I. (2001), *International Trade: Economic Integration*, International Encyclopedia of the Social & Behavioral Sciences, str. 72.

⁴⁵ Misita, N. (2014), *Unutrašnje tržište EU*, Revicon, Sarajevo, str. 35.

⁴⁶ Feld, B. (1965), *The European Community Court: its Role in the Federalizing Process*, Minnesota, str. 423-446.

svoje hibridne prirode nije poseban subjekt unutarnjeg i međunarodnog prava, nego samo zbirno ime, jedinstveni okvir unutar koga su Zajednice i dalje zadržale svojstvo pravnog lica i potpuni međunarodnopravni subjektivitet. Međutim, kako se Europska unija razvijala, tako su se sve glasnije i učestalije čuli prigovori da se prenaglašavanjem samostalnosti Europskih zajednica zanemaruju elementi zajedništva i jedinstva Unije.

Proces postepenog jačanja pravne osobenosti Europske Unije zaokružen je Lisabonskim ugovorom koji izričito predviđa da Europska unija zamjenjuje i nasljeđuje Europsku zajednicu i uživa pravni subjektivitet. Unija se tako konstituiše kao jedinstveni entitet koji ima svojstvo pravnog lica i raspolaže međunarodnopravnim subjektivitetom. Nasuprot tome, Europska zajednica nestaje sa scene kao posebno pravno lice, a ugovor kojim je osnovana prestaje da važi. Na njeno mjesto stupa Europska unija koja pravni osnov svog subjektiviteta i djelovanja zasniva na dva ugovora jednake snage. Europska zajednica za atomsku energiju zadržava, pak, svoju pravnu samostalnost, budući da ugovor o njenom osnivanju ostaje na snazi.⁴⁷

Jedinstveni pravni subjektivitet Europske unije, kao uostalom i ranijih europskih zajednica, ispoljava se na dva paralelna kolosijeka: unutar nacionalnih pravnih sustava i na nivou međunarodnog pravnog poretka.⁴⁸ U internim pravnim sustavima država članica Unija se pojavljuje kao pravno lice. U tom pogledu Lisabonski ugovor ne ostavlja nikakvu sumnju. On sadrži izričitu odredbu kojoj Uniji formalno priznaje svojstvo pravnog lica sa svim pravima i obavezama koje iz tog statusa proizilaze. Na teritoriji država članica, Unija uživa najširu pravnu i poslovnu sposobnost koja je njihovim zakonodavstvom priznata nacionalnim pravnim licima. Ona može da zaključuje ugovore s drugim fizičkim i pravnim licima, da stiče i raspolaže pokretnom i nepokretnom imovinom, uključujući i pravo da bude strana u postupcima pred unutarnjim sudovima. Za razliku od svojstva pravnog lica, status subjekta međunarodnog prava Europske unije nije izričito reguliran. Lisabonski ugovor, kao i raniji osnivački ugovori, ne sadrži odredbu o priznanju njenog međunarodnopravnog subjektiviteta, ali ima odredbe kojima se uređuju posebni vidovi subjektiviteta Unije. Na prvom mjestu to je sposobnost Unije da zaključuje međunarodne ugovore. Novinu predstavlja odredba kojom se predviđa da Unija može zaključivati međunarodne sporazume kada je to predviđeno ugovorima ili kada je to potrebno za ostvarivanje, u okviru politika Unije, nekog od ciljeva

---

⁴⁷ *Ibidem*

⁴⁸ Allot, P. (1999), *The concept of European Union*, Cambrige, str. 134-145.

utvrđenih ugovorima, kada to predviđa obavezujući pravni akt Unije ili kada je vjerovatno da će taj sporazum utjecati na zajednička pravila ili izmjeniti njihovu sadržinu.

Europska unija počiva na vrijednostima koje su zajedničke državama članicama u kojima vladaju pluralizam, zabrana diskriminacije, tolerancija, pravda, solidarnost i jednakost polova.

Te jedinstvene vrijednosti su: poštovanje ljudskog dostojanstva, sloboda, demokratija, jednakost, vladavina prava i poštovanje ljudskih prava, uključujući i prava pripadnika manjina. Ugovor iz Lisabona posvećuje posebnu pažnju poštovanju ljudskih prava i čini značajne korake u pravcu preciznijeg regulisanja kako sadržaja, tako i mjesta i uloge ljudskih prava u pravnom poretku EU. Njime je konačno otklonjena dilema u pogledu pravnog karaktera „Povelje o osnovnim pravima EU“⁴⁹ koja je usvojena 2000. godine u Nici, a prilagođena 12. decembra 2007. godine u Strazburu. Pravima, slobodama i principima sadržanim u ovoj Povelji priznata je ista pravna snaga kao i osnivačkim ugovorima. Međutim, postoji jedno ograničenje: odredbe Povelje neće ni na koji način proširiti ovlaštenja EU koja ostaju određena ugovorima.⁵⁰

Naredna nedoumica koju Lisabonski ugovor otklanja jeste odnos EU prema Europskoj konvenciji za zaštitu ljudskih prava i osnovnih sloboda. Pristupanje ovoj Konvenciji, koje je decenijama bilo izvor rasprava u okviru europskih zajednica, a potom i EU, izričito je dozvoljeno, uz ogragu da to neće uticati na ovlaštenja koja su definirana ugovorima. Kao potvrdu duboko ukorjenjene sudske prakse, Lisabonski ugovor predviđa da osnovna prava, onako kako su zagarantovana Europskom konvencijom i kako proističu iz zajedničke ustavne tradicije država članica, predstavljaju opšte načelo prava EU koje njeni pravosudni organi štite.⁵¹

Politički mehanizam nadzora nad poštovanjem jedinstvenih vrijednosti nije pretrpio bitne izmjene. Kao i do sada, centralno mjesto u postupku utvrđivanja opasnosti od kršenja vrijednosti EU ima Vijeće koje je ovlašteno da uputi odgovarajuću preporuku državi. Za utvrđivanje masovnog i ozbiljnog kršenja jedinstvenih vrijednosti i izricanje mjere suspenzije države članice nadležno je Vijeće Europske unije.⁵²

---

⁴⁹ *Povelja Europske unije o temeljnim pravima* (2016/C 202/02), Službeni list Europske unije C 202/390 od 7.6.2016., dostupno na <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/HR/TXT/PDF/?uri=CELEX:12016P/TXT&from=RO>, pristupljeno 01.11.2020.

⁵⁰ Šebić, F. (2009), *Ekonomski razvoj*, Ekonomski fakultet, Sarajevo, str. 88.

⁵¹ Informativni članci o Europskoj uniji, *Ugovor iz Lisabona*, dostupno na <https://www.europarl.europa.eu/factsheets/hr/sheet/5/the-treaty-of-lisbon>, pristupljeno 01.11.2020.

⁵² *Vijeće Europske unije*, dostupno na <https://www.consilium.europa.eu/hr/>; pristupljeno 01.11.2020.

1.6. Institucionalni mehanizam

Jedinstveni institucionalni mehanizam kojim raspolaže EU treba da obezbjedi usklađenost, efikasnost i kontinuitet politika i akcija radi unapređenja njenih vrijednosti, ostvarivanja ciljeva i očuvanja interesa, kao i interesa njenih građana i država članica. Okosnicu složenog institucionalnog mehanizma EU čini sedam glavnih organa ili institucija, kako ih nazivaju osnivački ugovori. To su Europski parlament, Europsko vijeće, Vijeće Europske unije, Europska komisija, Sud Europske unije, Europska centralna banka (ECB) i Europski revizorski sud (ERS).⁵³

Kako se uočava, status glavnog organa stekli su sada Europsko vijeće i Europska centralna banka, dok je Europski revizorski sud ponovo uvršten u katalog organa koji sačinjavaju institucionalni okvir Unije. U ostale organe unije spadaju Europski privredni i socijalni odbor i Europski odbor regija kao njeni savjetodavni organi, kao i Europska investicijska banka koja se prvenstveno bavi finansijskim pitanjima. Svaka institucija dužna je da djeluje u okviru nadležnosti koje su joj povjerene osnivačkim ugovorima i u skladu sa predviđenim procedurama i uslovima.⁵⁴

Pored toga, institucije imaju obavezu da međusobno ostvaruju korektnu suradnju.

Lisabonski ugovor⁵⁵ sadrži veći broj konkretnih izmjena u pogledu sustava, načina rada, odlučivanja i nadležnosti kako glavnih organa ili institucija, tako i savjetodavnih organa Unije. Ovim ugovorom nastavljen je ranije započeti trend jačanja uloge Europskog parlamenta u odnosu na druge organe. Nesumnjivo najznačajnija novina je proširenje njegovih ovlaštenja u zakonodavnoj i budžetskoj oblasti.

Osim ove dvije funkcije, izričito je propisano da će Parlament vršiti političku kontrolu i davati mišljenja u skladu sa uslovima predviđenim Ugovorom. U pogledu sastava, novina je da maksimalni broj poslanika iznosi 750 plus predsjednik Parlamenta, s tim što nije unaprijed izvršena raspodjela poslaničkih mesta između država članica, nego su samo dati kriterijumi na osnovu kojih će to učiniti Europsko vijeće svojom odlukom.

Uključujući Europsko vijeće u jedinstveni institucionalni sustav Unije, Lisabonski ugovor je značajno ojačao njegov položaj i utjecaj. U tom pogledu važnu novinu predstavlja uvođenje funkcije predsjednika Europskog vijeća, umjesto dosadašnjeg predsjedavajućeg koji

---

⁵³ Radivojević, Z., Knežević-Predić, V. (2008), *Institucije Evropske unije*, Niš, str. 58.

⁵⁴ Knežević-Predić, V. (1999), *Međunarodnopravni subjektivitet Evropske unije*, str. 73-89.

⁵⁵ *Ibidem*

se po sustavu rotacije mijenjao na svakih šest mjeseci. Predsjednik se bira na period od dvije i po godine i njemu su uglavnom povjerena ovlaštenja proceduralne i reprezentativne prirode. Druge novine vezane su za ovlaštenje Europskog vijeća da donosi obavezujuća akta i neke njegove potpuno nove funkcije, kao što je pravo da odlučuje o formacijama Vijeća ili da mijenja ugovorom propisan zakonodavni postupak i način odlučivanja u ovom organu.

Lisabonski ugovor sadrži odredbe koje suštinski mijenjaju dosadašnji status i neka ovlaštenja Vijeća. Riječ je o izmjenama u pogledu formacija i predsjedavanja, položaja u postupku usvajanja zakonodavnih akata i budžeta, načina odlučivanja i javnosti rada ovog organa.

Bitnu novinu predstavlja napuštanje sustava odmjeravanja glasova, tj. ponderisanog glasanja koji je primjenjivan u ovom organu više od pet decenija. Umjesto toga, usvojeno je načelo jedna država - jedan glas, uz zadržavanje kvalifikovane većine kao osnovnog načina glasanja i uvođenje sustava - dvostrukе većine.⁵⁶ U odnosu na Komisiju, Lisabonski ugovor donosi promjene sustava, uslova za imenovanje i postupka izbora njenih članova, kao i kandidovanja i ovlaštenja predsjednika Komisije. Najuočljiviju novinu predstavlja uvođenje funkcije Visokog predstavnika Unije za spoljne poslove i politiku bezbjednosti koji treba da prevaziđe dosadašnji dualizam između ranijeg Visokog predstavnika EU za spoljnu politiku i politiku bezbjednosti i Komesara zaduženog za spoljne poslove. Međutim, uprkos spajanju ovih funkcija u jednoj ličnosti Visoki predstavnik se opet pojavljuje u dvostrukoj ulozi, jer je istovremeno član Vijeća i potpredsjednik Komisije. Pored toga, uvodi se Evropska služba za spoljne poslove koja stoji na raspolaganju Visokom predstavniku. Lisabonski ugovor predviđa određene novine u pogledu organizacije pravosudnog sustava EU. One se odnose na naziv i sastav pravosudnih organa, broj opštih pravobranilaca i postupak imenovanja sudija i pravobranilaca. Kad je riječ o nazivu, najveću promjenu predstavlja preimenovanje dosadašnjeg Suda pravde u Sud EU, jer je taj novi naziv zapravo zajednička oznaka za cjelokupni pravosudni sustav Unije. Prema Lisabonskom ugovoru samo Sud EU ima status institucije Unije. U njegov sustav, kao posebni pravosudni organi, sada ulaze Sud pravde, Opšti sud i specijalizirani sudovi.⁵⁷

Kad su u pitanju druge institucije, najznačajniju izmjenu predstavlja uključenje Evropske centralne banke u listu glavnih organa EU. Priznajući Banci taj status, Lisabonski

---

⁵⁶ Allot, P. (1999), *The concept of European Union*, Cambrige, str. 134-145.

⁵⁷ Čavoški, K. (2008), *Saradnja u oblasti pravosuđa i unutrašnjih poslova prema Ugovoru iz Lisabona*, Evropsko zakonodavstvo, str. 7-11.

ugovor je izmijenio način imenovanja predsjednika, potpredsjednika i članova Izvršnog odbora, kao i njen procesni položaj u postupku pred Sudom EU.

Uz to, po prvi put je u Ugovor unijet odjeljak koji sadrži posebne odredbe o državama članicama čija je valuta euro. S druge strane, Europski privredni i socijalni odbor i Europski odbor regija zadržali su savjetodavni status, uz nešto drugačije određen sastav i duži mandat njihovih članova i funkcionera. U isto vrijeme ojačan je njihov uticaj i položaj u postupku pred Sudom EU i u odnosu na Europski parlament. Aktivne politike tržišta rada uključuju različite instrumente kao što su javni zavodi za zapošljavanje, poticaji na rad, poticaji za otvaranje kompanije, dijeljenje radnog mesta, izmjenu radnika na radnom mestu, obuku ili posebnu pomoć za grupe u nepovoljnijem položaju, kao što su radnici s invaliditetom. Aktivne politike tržišta rada se osmišljavaju i provode kako bi se podržala mobilnost na tržištu rada te u radno sposobno stanovništvo integrirale nezaposlene i neaktivne osobe. Sadržaj aktivnih politika zapošljavanja razlikuje se od države do države. U 2014. godini, na aktivne politike tržišta rada se u prosjeku trošilo oko 0.5% BDP-a u poređenju s gotovo 1% 1995. godine. Ovu promjenu je pratila promjena u sastavu potrošnje. Gotovo 30% se trošilo na usavršavanje i taj se omjer nije značajnije mijenjao od 2005. godine.⁵⁸

Dvije kategorije u kojima je povećana potrošnja sredstava su javni zavodi za zapošljavanje te poticaji za dijeljenje radnog mesta, izmjenu više radnika na jednom radnom mestu i zapošljavanje. S druge strane se smanjio udio direktnog otvaranja novih radnih mesta te programa integracije osoba s invaliditetom u radno sposobno stanovništvo. Iznosi potrošeni na aktivne politike tržišta rada uveliko se razlikuju od države do države posebno kada se mjere prema broju osoba koje traže zaposlenje.

Većina država koje nisu puno trošile na ove politike su 2005. godine povećale svoja ulaganja u tom segmentu, dok su ista smanjena u državama koje su imale srednju razinu ulaganja u aktivne politike tržišta rada. Situacija u državama koje su najviše trošile na aktivne politike tržišta rada je mješovita. Pored kvantitativne dimenzije ulaganja, djelotvornost i kvaliteta aktivnih politika tržišta rada su ključne za olakšavanje prijelaza na više boljih radnih mesta.

Europski socijalni fond (ESF) kao glavni instrument Europske unije usmjeren je na poticanje preduzetništva, pružanje pomoći posloprimcima u pronalaženju boljih radnih mesta i uspostavi pravednijih mogućnosti za sve građane EU prilikom njihovog zapošljavanja.

---

⁵⁸Aktivne politike tržišta rada, Europska komisija, dostupno na https://ec.europa.eu/info/sites/info/files/file_import/european-semester_thematic-factsheet_active-labour-market-policies_hr.pdf; (pristup 04.11.2020.)

Njegovo se djelovanje temelji na ulaganju u ljudske resurse, odnosno posloprimce, mlade ljude i one koji su u potrazi za poslom. Europski socijalni fond godišnje izdvaja 10 milijardi eura kojima se žele poboljšati izgledi milionima građana Europske unije za pronalaženje posla, a naročito onim posloprimcima koji se teško zapošljavaju.

Europska unija ulaže stalne napore u stvaranje još većeg broja kvalitetnijih radnih mjeseta te jačanje socijalne uključenosti unutar društva.

Navedeni ciljevi predstavljaju osnovu strategije EU „Europa 2020“ kojom se promoviše pametan, održiv i uključiv rast. Uz sadašnju ekonomsku krizu njihova realizacija predstavlja iznimno zahtjevan izazov. Europski socijalni fond ima vrlo važnu ulogu u postizanju ciljeva Europske unije i ublažavanju posljedica ekonomске krize – posebice porasta broja nezaposlenih i siromašnih. Europska komisija i zemlje članice EU zajednički određuju prioritete Europskog socijalnog fonda (ESF) i načine trošenja njegovih finansijskih sredstava.

Jedan je od prioriteta jačanje prilagodljivosti radnika novim vještinama i pružanje pomoći poduzećima u uvođenju novih načina poslovanja. Ostali su prioriteti usmjereni u bolji pristup zapošljavanju: pružanjem pomoći mladim ljudima pri prelasku iz obrazovnih ustanova na posao ili obučavanjem osoba koje traže zaposlenje kako bi se povećale njihove šanse za zapošljavanje. Strukovno ospozobljavanje i mogućnost cjeloživotnog učenja radi stjecanja novih vještina doista su težište većine projekata ESF-a.⁵⁹

Među prioritetima je i pružanje pomoći pri zapošljavanju osoba iz skupina u nepovoljnem položaju. Taj se aspekt odvija u sklopu jačanja „socijalne uključenosti“, što je znak da zapošljavanje igra značajnu ulogu u boljoj integraciji ljudi u društvo i svakodnevni život. Finansijska je kriza dovela do udvostručavanja napora u zadržavanju radnih mjeseta ljudi ili pružanju pomoći kako bi se isti što prije vratili na posao u slučaju da su ga izgubili.

Europski socijalni fond (ESF) nije agencija za zapošljavanje – ne objavljuje oglase za radna mjeseta. Međutim, izdvaja novčana sredstva za finansiranje desetaka hiljada projekata vezanih uz zapošljavanje koji se provode na lokalnoj, regionalnoj i državnoj razini diljem Europske unije: počevši od malih projekata čiji su nositelji male dobrovorne ustanove kojima se želi pomoći osobama s poteškoćama u pronalaženju prikladnog radnog mjeseta do projekata kojima se promoviše strukovno obrazovanje među stanovništvom.

---

⁵⁹ *Aktivne politike tržišta rada*, Europska komisija, dostupno na https://ec.europa.eu/info/sites/info/files/file_import/european-semester_thematic-factsheet_active-labour-market-policies_hr.pdf; pristup 04.11.2020.

Broj stanovnika kod kojih je postojao rizik od siromaštva u EU održavao se na nivou od 16% u razdoblju od 2010. do 2015. godine, tako da govorimo o 72 miliona ljudi, s tim da treba uzeti u obzir značajne razlike među zemljama koje se kreću od 9% u Švedskoj do 21% u Litvi i Portugalu.⁶⁰ Dok je mobilnost između država na niskoj razini, nedavna istraživanja pokazuju kako se 20% zaposlenih u EU selilo barem jednom u životu, ali je to uglavnom bilo iz jedne u drugu regiju u istoj zemlji. Postoje i značajne razlike među zemljama. U nordijskim zemljama nalazimo najvišu razinu od 40% radno sposobnih stanovnika koji su živjeli u nekoj drugoj regiji ili zemlji. Razine mobilnosti poslova u državama članicama se razlikuju.

U EU, prosječan broj poslova po radniku do danas je bio 3.9, pri čemu se brojka kreće od 5 do 6 u skandinavskim zemljama do 2.9 u Austriji, Slovačkoj, Malti i Sloveniji.⁶¹

1.7. Budžet EU

Prvi budžet Europske unije (EU), odnosno tadašnje Europske ekonomske zajednice je bio veoma mali i uloga mu je bila da prije svega pokrije određene administrativne potrebe tadašnje zajednice. Međutim, kako je Unija sve više rasla i kako su države članice postajale sve više zavisne jedna od druge, tako je rasla i uloga budžeta. Danas, budžetska politika Europske Unije funkcioniše na različitim osnovama u odnosu na nacionalne politike država članica.⁶² Ovo znači da zemlje članice istovremeno sprovode i finansiraju svoje ekonomske i političke aktivnosti u okviru dva različita sustava javnih financija (nacionalni i europski). Naime, članstvo u Europskoj Uniji, zemljama članicama nameće i obavezu finansiranja zajedničkog EU budžeta. Shodno uspostavljenom mehanizmu funkcioniranja EU sustava javnih finansijskih sredstava, svaka zemlja članica, odriče se određenog dijela svojih nacionalnih prihoda i ulaže ih u zajednički EU budžet, iz kojeg se potom vrši finansiranje zajedničkih EU politika.⁶³

Kako države članice učestvuju u finansiranju troškova EU, tako se budžet EU finansira iz tri osnovna izvora. Jedan su tzv. tradicionalna vlastita sredstva, odnosno prihodi od carina koji se prikupljaju na granicama EU kao carinske unije. Drugi izvori su prihodi od PDV-a zemalja članica, a najveći izvor prihoda, predstavljaju uplate zamalja članica zasnovane na bruto nacionalnom dohotku (eng. *Gross Investment Income - GNI*).

---

⁶⁰Statistika zaposlenosti EU, dostupno na <http://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php/Employment-statistics/hr>; pristupljeno 06.09.2017.

⁶¹Statistika zaposlenosti EU, <http://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php/Employment-statistics/hr>, (pristupljeno 07.09.2016.)

⁶²Budžet EU, dostupno na https://europa.eu/european-union/topics/budget_hr, pristupljeno 05.09.2017.

⁶³Jovanović, N. (2008), *Europska ekonomska integracija: Fiskalna politika i budžet*, Beograd, str. 79-80.

Iz budžeta EU finansira se samo ono za šta su se zemlje članice saglasile da njihovo finansiranje prenesu na taj nivo. Sadašnja struktura izdataka budžeta EU, ima dvije osnovne stavke. Jedna je poljoprivreda, odnosno Zajednička poljoprivredna politika EU. U tom smjeru odlazi oko 40% ukupnog budžeta EU, dok drugu stavku predstavljaju izdaci za tzv. kohezionu politiku. Riječ je o sredstvima koja su namijenjena bržem razvoju manje razvijenih regija EU i osnovni cilj tih izdataka je da se smanje razlike u razvijenosti u okviru EU. Glavni primaoci tih kohezionih sredstava su nove članice EU, jer su one manje razvijene od velike većine starih članica.⁶⁴ Finansijska pomoć EU državama koje se nalaze u procesu pridruživanja i pristupanja dijeli se na dva perioda. Prvi pokriva period u kojem zemlja ima status potencijalnog kandidata za pristupanje EU i gdje finansijska pomoć EU ima za cilj da pomogne jačanje procesa tranzicije i ekonomskog i socijalnog razvoja zemlje u skladu sa europskim standardima.⁶⁵ Drugi period pokriva pregovore o pristupanju, kada je zemlja formalno prepoznata kao zemlja kandidat. U ovom periodu, pomoć Europske Unije ekonomskom i socijalnom razvoju je više okrenuta pripremanju zemlje za implementaciju kohezione politike Europske unije. Tako, pretpripravna finansijska pomoć ima za cilj olakšavanje procesa integracije zemlje kandidata u EU. Drugi značajan princip je nacionalno sufinansiranje. Na primjer, ako država korisnica želi povući 100€ iz budžeta EU, onda ona treba da obezbijedi iz vlastitog budžeta još 25€. Dakle, bez tih 25€, nema ni onih 100€ iz europskog budžeta. To znači da država mora da obezbijedi dovoljan obim sredstava za sufinansiranje. Praksa govori da, prije ulaska u EU, to nije veliki problem. Razlog je u tome da je obim sredstava, koja se u tom periodu dobijaju iz fondova EU, relativno mali, te je i obim novca potreban za nacionalno sufinansiranje relativno mali. Nakon ulaska u EU, omogućen je pristup znatno većem obimu sredstava, a to znači i više novca za nacionalno sufinansiranje.

Kao što je već istaknuto, osiguravanje ovih prihoda je obaveza za države članice koja proizilazi iz Ugovora o Europskoj uniji i Ugovora o Europskoj zajednici i u nadležnosti je Suda pravde Europskih zajednica. Budžet EU počiva na šest osnovnih principa: jedinstvo, univerzalnost, godišnje razdoblje, ravnoteža, specifikacija i monetarna jedinica. Budžet se

---

⁶⁴ *Proračuni, Konačno donošenje* (EU, Euratom) 2020/227 općeg proračuna Europske unije za finansijsku godinu 2020, Službeni list Europske unije broj L 57/1 od 27.02.2020., dostupno na <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/HR/TXT/PDF/?uri=CELEX:32020B0227&from=HR>, pristupljeno 01.11.2020.

⁶⁵ Adžić, S. (2008), *Privredni sistem i ekonomska politika: Ekonomska politika EU*, Beograd, str. 188.

usvaja prema jedinstvenoj proceduri (budžetska procedura) koja uključuje Europsku komisiju, Vijeće EU i Europski parlament, tzv. trijalog.⁶⁶

Godišnji budžet EU za 2020. godinu iznosi 153.566.205.917 EUR,⁶⁷ što je veliki apsolutni iznos, međutim on čini svega oko 1% sveukupnih prihoda koje privrede EU ostvaruju svake godine. Budžet podliježe ograničenjima koja su utvrđena višegodišnjim finansijskim okvirom. Njime su određeni najviši godišnji iznosi koje EU može potrošiti u raznim područjima politika u određenom razdoblju (obično sedam godina). Budžet EU upotrebljava se u područjima u kojima udruživanje resursa pridonosi dobrobiti Europe u cjelini, na primjer:⁶⁸

- a) za poboljšanje prometnih, energetskih i komunikacijskih veza među državama članicama,
- b) za zaštitu životne sredine u cijeloj Europi,
- c) za unapređenje konkurentnosti privrede Europe u odnosu na svijet,
- d) za poticanje prekograničnog povezivanja europskih naučnika i istraživača,
- e) pomoći nedovoljno razvijenim regijama EU-a i društvenim skupinama u nepovoljnijem položaju,
- f) podizanje konkurentnosti europskih poduzeća i sl.

Budžet EU za 2020. iznosi 153.566.205.917 EUR za preuzete obveze. U budžetu su prikazana odobrena sredstva i sredstva prema namjeni (budžet koji se temelji na aktivnostima) u cilju povećanja transparentnosti pri upravljanju budžetom, uzimajući u obzir ciljeve dobrog finansijskog upravljanja te osobito efikasnosti i djelotvornosti. Rashodi odobreni u budžetu EU iznose ukupno 168.688.122.110 EUR u odobrenim sredstvima za preuzimanje obaveza i 153.566.205.917 EUR u odobrenim sredstvima za plaćanje, što je u usporedbi s budžetom za 2019. promjena od +1,50 %, odnosno +3,42 %. Budžetski prihodi iznose ukupno 153.566.205.917 EUR. Jedinstvena stopa preuzetih obaveza iz sredstava na osnovi PDV-a iznosi 0,30 %, (osim za Njemačku, Nizozemsku i Švedsku, za koje stopa preuzetih obaveza za razdoblje 2014.–2020. iznosi 0,15 %), dok je stopa iz sredstava na osnovi BND-a 0,6507 %. Tradicionalna vlastita sredstva čine 14,43 % financiranja proračuna za 2020. Sredstva na osnovi PDV-a čine 12,34 %, a sredstva na osnovi BND-a 71,98 %. Ostali prihodi za ovu

---

⁶⁶ Lepojević, M. (2008), *Funkcije budžeta Europske Unije*, Fakultet političkih nauka u Beogradu, str. 48-9.

⁶⁷ *Proračuni, Konačno donošenje (EU, Euratom) 2020/227općeg proračuna Europske unije za finansijsku godinu 2020., Službeni list Europske unije broj L 57/1 od 27.02.2020., dostupno na <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/HR/TXT/PDF/?uri=CELEX:32020B0227&from=HR>, pristupljeno 01.11.2020.*

⁶⁸ *Ibidem*

finansijsku godinu procjenjuju se na 1.928.450.061 EUR. Vlastita sredstva potrebna za financiranje proračuna za 2020. čine 0,89 % ukupnog BND-a.⁶⁹

Infografika – Proračun EU-a za 2020.

Slika 2. Budžet EU za 2020. prema naslovu finansijskog okvira

Izvor: <https://www.consilium.europa.eu/hr/policies/the-eu-budget/>, datum pristupa 01.11.2020.

Uz zakon i njegovu primjenu, budžet, budžetski prihod i rashod su najvažniji instrumenti koje neka ekonombska ili politička organizacija koristi radi ispunjenja svoje uloge. Procedura za usvajanje budžeta EU počinje 1. jula, a završava 31. decembra kada se usvaja budžet EU za narednu godinu. Prednacrt bužeta utvrđuje Europska komisija do 15. juna. Prvi pretres prednacrta budžeta sprovodi Vijeće Europe i uz saglasnost Parlamenta utvrđuje nacrt budžeta do 31. jula.⁷⁰

Poslije 1970. godine budžet EU dobija sopstvena sredstva u koje spadaju carinske dažbine, prelevmani na agrarne proizvode i sredstva iz osnovice poreza na dodatu vrijednost u visini od 1%, a prije 1970. budžet EU financiran je nacionalnim doprinosima država članica. Carine i prelevmani na agrarne proizvode predstavljaju prirodne prihode carinske unije. Carine koje se primjenjuju na uvoz robe iz država koje nisu članice EU iznose 11% budžetskog prihoda. Zbog proširenja EU, trgovinskih sporazuma i smanjivanja carinskih tarifa od strane GATT, ovaj procenat učešća opada.⁷¹

⁶⁹ Ibidem

⁷⁰ Cipriani, G. (2014), *Finansing the EU Budget*, Centre for European Policy Studies, str. 36.

⁷¹ Ibidem, str. 40.

1.8. Europski fond za regionalni razvoj (EFRR)

Ovo je jedan od strukturnih fondova koji je uspostavljen u periodu od 2007. - 2013. godine Uredbama Vijeća br. 1083/2006⁷² i 1080/2006.⁷³ Cilj je jačanje ekonomske i socijalne kohezije te smanjivanje razlika između regija unutar EU, kroz podršku u razvoju i strukturnim prilagodbama regionalnih privreda, kao i podršku prekograničnoj, transnacionalnoj i međuregionalnoj suradnji. Uglavnom je usmjeren na proizvodne investicije u cilju otvaranja radnih mesta, infrastrukturne investicije, te na lokalni razvoj i razvoj malog i srednjeg preduzetništva. Operativni program „Konkurentnost i kohezija“, usvojen je od strane Europske komisije 2014. godine. Za razdoblje od 2007. do 2013. godine budžet EFRR, na razini Europske unije, iznosio je 201 milijardu eura.⁷⁴

Sredstva fonda moći će koristiti istraživački centri, lokalne i regionalne vlasti, škole, korporacije, trening centri, državna uprava, mala i srednja poduzeća, univerziteti, udruge. Osim za njih, sredstva će biti dostupna i za javna tijela, neke organizacije privatnog sektora (osobito mala poduzeća), nevladine organizacije, volonterske organizacije. Strane kompanije s bazom u regiji koja je pokrivena relevantnim operativnim programom mogu se također prijaviti pod uvjetom da zadovoljavaju europska pravila javne nabave. Aktivnosti obuhvaćene ovim fondom su sljedeće:⁷⁵

- a) Produktivna ulaganja koja pridonose stvaranju i očuvanju održivih radnih mesta, kroz direktnе podrške za ulaganja u mala i srednja poduzeća.
- b) Ulaganja u infrastrukturu pružanja osnovnih usluga građanima u području energetike, životne sredine, prometa te informacijskih i komunikacijskih tehnologija (ICT).
- c) Ulaganja u socijalnu, zdravstvenu i obrazovnu infrastrukturu.
- d) Razvoj unutarnjeg potencijala podržavanjem lokalnih i regionalnih razvoja i istraživanja, te inovacija.
- e) Tehnička pomoć.

---

⁷² Službeni list EU broj L 210/25 od 31.07.2006, dostupno na <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/HR/TXT/PDF/?uri=CELEX:32006R1083&from=LV>; pristupljeno 04.11.2020.

⁷³ Službeni list EU broj L210/1 od 31.07.2006, dostupno na <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/HR/TXT/PDF/?uri=OJ:L:2013:210:FULL&from=EN>; pristupljeno 04.11.2020.

⁷⁴ Europski fond za regionalni razvoj, dostupno na http://europski-fondovi.eu/program/europski-fond-za-regionalni-razvoj?a46f_name=fa; pristupljeno 03.11.2020.

⁷⁵ Ibidem

EFRR (eng. *European Regional Development Fund* - Europski fond za regionalni razvoj) obraća posebnu pažnju na specifične teritorijalne karakteristike. Aktivnosti EFRR osmišljene su tako da smanje privredne, ekonomski i socijalne probleme.

EFRR nudi vrlo velike mogućnosti u svih 11 tematskih ciljeva. EU može imati EFRR kao izvor sufinansiranja, što daje svakoj državi članici EU široke mogućnosti prilikom odabira sektora u koje bi se usmjeravala sredstva Kohezijske politike, prvenstveno sredstva EFRR. Postoji samo nekoliko jasno definiranih investicija u prijedlogu Uredbe o EFRR za razdoblje 2014. – 2020. godine koje EFRR neće sufinansirati. U to se, na primjer, ubrajaju proizvodnja, prerada i reklamiranje duhana i duhanskih proizvoda, te troškovi zatvaranja nuklearnih elektrana. U prijedlogu uredbe za Kohezijski fond, također je navedeno da se troškovi zatvaranja nuklearnih elektrana neće finansirati. Međutim, zanimljivo je da je unatoč tome, u prijedlogu Višegodišnjeg finansijskog okvira za 2014. – 2020. g. iz februara 2013. godine, planiran trošak zatvaranja nuklearnih elektrana u Litvi, Slovačkoj i Bugarskoj u ukupnom iznosu od 860 miliona EUR.⁷⁶

Svjedoci smo da je 2020. godinu obilježila pandemija virusa korona i u značajnoj mjeri oslabila kako europsku, tako i svjetsku privredu. Jedan od zadataka EFRR je iznaći sredstva iz budžeta EU, kako bi se pomoglo privredama koje su pretrpjele velike gubitke.

Upravo iz tog razloga je Opći budžet EU za 2020. godinu od 27.12.2019. godine pretrpio šest izmjena, to:⁷⁷

- izmjenu budžeta br. 1/20203,⁷⁸ donesenu 17. aprila 2020,
- izmjenu budžeta br. 2/20204,⁷⁹ donesenu 17. aprila 2020,
- izmjenu budžeta br. 3/20205,⁸⁰ donesenu 17. juna 2020,
- izmjenu budžeta br. 4/20206,⁸¹ donesenu 17. juna 2020,
- izmjenu budžeta br. 5/20207,⁸² donesenu 10. jula 2020,
- načrt izmjene budžeta br. 7/20208,⁸³ donesen 3. jula 2020.

---

⁷⁶ *Europski strukturni i investicijski fondovi*, dostupno na <https://strukturnifondovi.hr/>; pristupljeno 03.11.2020.

⁷⁷ *Nacrt izmjene proračuna br. 8. za opći proračun za 2020*, Europska komisija, COM (2020) 900 final, Bruxelles, 28.8.2020, dostupno na <https://ec.europa.eu/transparency/regdoc/rep/1/2020/HR/COM-2020-900-F1-HR-MAIN-PART-1.PDF>; pristupljeno 03.11.2020.

⁷⁸ *Službeni list EU broj L126 od 21.4.2020*, dostupno na <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/HR/TXT/PDF/?uri=OJ:L:2020:126:FULL&from=EN>; pristupljeno 04.11.2020.

⁷⁹ *Službeni list EU broj L126 od 21.4.2020*, dostupno na <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/HR/TXT/HTML/?uri=CELEX:32020B0536&from=IT>; pristupljeno 04.11.2020.

⁸⁰ *Službeni list EU broj L 254 od 4.8.2020*, dostupno na <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/HR/TXT/PDF/?uri=OJ:L:2020:254:FULL&from=HR>; pristupljeno 04.11.2020.

⁸¹ *Ibidem*

⁸² SL L XXX, XX.X.2020.

1.9. Europski socijalni fond (ESF)

Europski socijalni fond (ESF)⁸⁴ kao glavni instrument Europske unije usmjeren je na podsticanje preduzetništva, pružanje pomoći radnicima u pronalaženju boljih radnih mesta i uspostavi pravednijih mogućnosti za sve građane EU prilikom njihovog zapošljavanja. Njegovo se djelovanje zasniva na ulaganju u ljudske resurse, odnosno radnike, mlade ljude i one koji su u potrazi za poslom. Europski socijalni fond godišnje izdvaja 10 milijardi eura kojima se žele poboljšati izgledi milionima građana Europske unije za pronalaženje posla, a naročito onim radnicima koji se teško zapošljavaju. Europska unija ulaže stalne napore u stvaranje još većeg broja kvalitetnijih radnih mesta te jačanje socijalne uključenosti unutar društva. Navedeni ciljevi predstavljaju osnovu strategije EU Europa 2020.⁸⁵ kojom se promoviše pametan, održivi i uključiv rast.

Europska komisija i zemlje članice EU zajednički određuju prioritete Europskog socijalnog fonda i načine trošenja njegovih finansijskih sredstava. Jedan je od prioriteta jačanje prilagodljivosti radnika novim vještinama i pružanje pomoći preduzećima u uvođenju novih načina poslovanja. Ostali su prioriteti usmjereni u bolji pristup zapošljavanju: pružanjem pomoći mladim ljudima pri prelasku iz obrazovnih ustanova na posao ili obučavanjem osoba koje traže zaposlenje kako bi se povećale njihove šanse za zapošljavanje.

Europski socijalni fond nije agencija za zapošljavanje – ne objavljuje oglase za radna mesta. Međutim, izdvaja novčana sredstva za finansiranje desetaka tisuća projekata vezanih uz zapošljavanje koji se provode na lokalnoj, regionalnoj i državnoj razini diljem Europske unije počevši od malih projekata čiji su nositelji male dobrovorne ustanove kojima se želi pomoći osobama s poteškoćama u pronalaženju prikladnog radnog mesta do projekata kojima se promoviše strukovno obrazovanje među stanovništvom.

Projekti koje finansira ESF raznoliki su po svojoj svrsi, veličini i ciljevima te su usmjereni na širok raspon ciljnih skupina. Usmjereni su na obrazovne sustave, nastavnike i školsku djecu, mlađe i starije radnike, te potencijalne preduzetnike iz svih sektora. Stanovništvo se nalazi u središtu zanimanja ESF-a.⁸⁶

---

⁸³ COM (2020) 424 od 6.7.2020, dostupno na <https://ec.europa.eu/transparency/regdoc/rep/1/2020/EN/COM-2020-424-F1-EN-MAIN-PART-1.PDF>; pristupljeno 04.11.2020.

⁸⁴ *Europski socijalni fond*, dostupno na <http://www.esf.hr/>; pristupljeno 03.11.2020.

⁸⁵ EUROPA 2020., *Europska strategija za pametan, održiv i uključiv rast*, dostupno na http://www.esf.hr/wordpress/wp-content/uploads/2015/02/eu_hr.pdf; pristupljeno 03.11.2020.

⁸⁶ *Ibidem*

1.10. Kohezijski fond

Kohezijski fond je namijenjen državama članicama čija je vrijednost bruto nacionalnog proizvoda (BNP) po stanovniku manja od 90% prosjeka EU. On služi smanjivanju privrednih i socijalnih razlika, kao i promovisanju održivog razvoja. Sada je podvrgnut istim pravilima programiranja, upravljanja i nadzora kao i EFRR i ESF putem Propisa o zajedničkim odredbama. Za razdoblje od 2014. - 2020. godine, Kohezijski fond je usmjeren na Bugarsku, Hrvatsku, Kipar, Republiku Češku, Estoniju, Grčku, Mađarsku, Latviju, Litvu, Maltu, Poljsku, Portugal, Rumunjsku, Slovačku i Sloveniju. Kohezijski fond dodjeljuje ukupno 63,4 milijardi eura aktivnostima pod ovim kategorijama:⁸⁷

- Transeuropske mreže prevoza, posebno prioritetni projekti od europskog interesa, kako je odredila EU. Kohezijski fond će podržavati infrastrukturne projekte pod inicijativom *Connecting Europe Facility* (Program povezivanja Europe);
- Životna sredina; ovdje Kohezijski fond može također podržati projekte vezane uz energiju ili prijevoz, ako vidljivo pridonose dobrobiti životne sredine u pogledu energetske efikasnosti, upotrebe obnovljivih izvora energije, razvoja željezničkog prevoza, podržavanja intermodalnosti, jačanja javnog prevoza, itd.

Finansijska pomoć Kohezijskog fonda se može obustaviti odlukom Vijeća (donesenom kvalificiranim većinom), ako neka država članica pokaže pretjerani javni deficit i ako ne razriješi situaciju ili ne preduzme odgovarajuće mjere za rješenje. Riječ je o finansijskom mehanizmu uspostavljenom 1993. godine za finansiranje velikih infrastrukturnih projekata u Europskoj uniji na području prometa i zaštite životne sredine. Uspostavljen je uredbama Vijeća br. 1083/2006⁸⁸ i 1084/2006. Fond uz Europski regionalni razvojni fond finansira višegodišnje investicijske programe. Aktivnosti obuhvaćene ovim fondom su sljedeće:⁸⁹ podrške prema ekonomiji s niskom razinom ugljičnog dioksida, promovisanje prilagodbe klimatskim promjenama i sprječavanje rizika, zaštita životne sredine i promovisanje efikasnosti resursa, te promovisanje održivog prometa i uklanjanje uskih grla u ključnim infrastrukturnim mrežama.

---

⁸⁷ *Kohezijski fond*, dostupno na http://ec.europa.eu/regional_policy/index.cfm/hr/funding/cohesion-fund/, pristupljeno 03.11.2020.

⁸⁸ *Službeni list EU broj L 210/25 od 31.07.2006*, dostupno na SL L 210/1, 31.07.2006 <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/HR/TXT/PDF/?uri=OJ:L:2016:210:FULL&from=GA>; (pristupljeno 04.11.2020.)

⁸⁹ *Kohezijski fond*, dostupno na http://ec.europa.eu/regional_policy/index.cfm/hr/funding/cohesion-fund/, (pristupljeno 03.11.2020.)

II. POLITIKA JEDINSTVENOG TRŽIŠTA EU

2.1. Strategija jedinstvenog tržišta

Jedinstveno tržište je u središtu europskog projekta, omogućavajući ljudima, uslugama, dobrima i kapitalu slobodnije kretanje, nudeći mogućnosti za europske kompanije i veći izbor i niže cijene za potrošače. Omogućuje građanima da putuju, žive, rade ili studiraju gdje god žele. No, ponekad, te prednosti ne ostvaruju jer pravila o jedinstvenom tržištu nisu poznata ili provedena ili su pak potkopana drugim preprekama. U okruženju koje se brzo mijenja, jedinstveno tržište treba se prilagoditi novim idejama i poslovnim modelima. Zato je Komisija odlučila dati jedinstveno tržište važnim podsticajem preuzimanjem mjera koje će:⁹⁰

- Omogućiti uravnotežen razvoj zajedničke privrede,
- Pomoći malim i srednjim poduzetnicima i start-upima da rastu,
- Poboljšati prilike za kompanije i stručnjake za prelazak preko granica,
- Ograničenja adresa u sektoru trgovine,
- Sprečavanje diskriminacije potrošača na temelju nacionalnosti ili prebivališta,
- Modernizovanje sustava standarda, stvaranje transparentnije, efikasnije i odgovornije javne nabave,
- Konsolidacija europskog okvira za intelektualno vlasništvo,
- Osiguravanje kulturne usklađenosti i pametne provedbe kako bi pomogli u postizanju istinskog jedinstvenog tržišta.

2.2. Tržište bez granica

Na jedinstvenom tržištu EU ljudi, roba, usluge i novac mogu se kretati na području EU jednako slobodno kao unutar jedne države. Ključnu ulogu u uklanjanju prepreka trgovini ima uzajamno priznavanje. Građani EU mogu studirati, živjeti, kupovati, raditi i penzionisati se u bilo kojoj državi članici EU, a mogu i uživati u proizvodima iz cijele Europe.

U cilju stvaranja tog jedinstvenog tržišta uklonjene su stotine tehničkih, zakonskih i birokratskih prepreka slobodnoj trgovini i slobodnom kretanju među državama članicama EU.

---

⁹⁰The single market strategy, dostupno na https://ec.europa.eu/growth/single-market/strategy_en; (pristupljeno 02.11.2020.)

Poduzeća su zbog toga proširila svoje poslovanje. Zahvaljujući tržišnom takmičenju cijene su pale, a potrošačima se nudi veći izbor:⁹¹

- a) telefonski pozivi u Europi znatno su jeftiniji nego prije 10 godina,
- b) mnoge cijene zračnog prevoza znatno su smanjene i povezana su nova odredišta,
- c) mnoge privatne osobe i poduzeća sad mogu izabrati svoje opskrbljivače električnom energijom i plinom.

Istovremeno, uz pomoć europskih tijela, koja smo naveli i obradili u prethodnom poglavlju, za tržišno natjecanje EU osigurava da te povećane slobode ne narušavaju pravednost, zaštitu potrošača i ekološku održivost. Pored navedenih europskih tijela, svakako je potrebno navesti i sljedeća:

- Ured Europske unije za intelektualno vlasništvo (EUIPO)⁹² - upravlja pravima o žigovima i dizajnu u EU-u koja se primjenjuju diljem EU-a. Tim se pravima nadopunjaju nacionalna prava intelektualnog vlasništva te su povezana s međunarodnim sustavima intelektualnog vlasništva. Od 2012. EUIPO je odgovoran za Europski opservatorij pretraživanje dostupnih prijevoda za povrede prava intelektualnog vlasništva, kao i za bazu podataka Orphan Works (Djela siročad).
- Europsko nadzorno tijelo za bankarstvo (EBA)⁹³ - je agencija EU-a čija je zadaća provedba standardnog skupa pravila za regulaciju i nadzor bankarstva u svim državama članicama EU-a. Cilj je stvoriti učinkovito, transparentno i stabilno jedinstveno tržište bankarskih proizvoda u EU-u.
- Europsko nadzorno tijelo za vrijednosne papire i tržišta kapitala (ESMA)⁹⁴ – je neovisno tijelo EU-a čija je svrha poboljšati zaštitu ulagača i promicati stabilna i uređena finansijska tržišta.
- Stručna skupina za jedinstveno tržište, proizvodnju i potrošnju (INT)⁹⁵ - bavi se cijelim nizom područja politika povezanih s industrijom, tržišnim natjecanjem,

---

⁹¹The European single market, dostupno na https://ec.europa.eu/growth/single-market_en; pristupljeno 03.11.2020.

⁹² Ured Europske unije za intelektualno vlasništvo (EUIPO), dostupno na https://europa.eu/european-union/about-eu/agencies/euipo_hr; pristupljeno 15.01.2021.

⁹³ Europsko nadzorno tijelo za bankarstvo (EBA), dostupno na https://europa.eu/european-union/about-eu/agencies/eba_hr; pristupljeno 15.01.2021.

⁹⁴ Europsko nadzorno tijelo za vrijednosne papire i tržišta kapitala (ESMA), dostupno na https://europa.eu/european-union/about-eu/agencies/esma_hr; pristupljeno 15.01.2021.

⁹⁵ Stručna skupina za jedinstveno tržište, proizvodnju i potrošnju (INT), dostupno na <https://www.eesc.europa.eu/hr/sections-other-bodies/sections-commission/single-market-production-and-consumption-int>; pristupljeno 15.01.2021.

uslugama, malim i srednjim poduzećima (MSP-ovima) i poduzećima socijalne ekonomije. Razmatra i usvaja mišljenja na području istraživanja i inovacija, zaštite potrošača, novih gospodarskih trendova poput ekonomije suradnje te općenito politika jedinstvenog tržišta.

Europska poduzeća koja posluju u EU imaju neograničen pristup gotovo 500 miliona potrošača, zahvaljujući kojima mogu ostati konkurentna. Jedinstveno tržište privlačno je i stranim ulagačima. Privredna integracija može biti velika prednost i u razdoblju recesije jer se njome državama članicama EU omogućuje da i dalje međusobno trguju umjesto da uvode protekcionističke mјere kojima bi se kriza dodatno pogoršala.

Međutim, u područjima u kojima integracija traje duže još postoje mnoge prepreke, na primjer sljedeće:

- a) rascjepkanim nacionalnim poreznim sustavima otežava se integracija tržišta i narušava efikasnost,
- b) još postoje odvojena nacionalna tržišta finansijskih usluga, energije i prevoza,
- c) e-trgovina sporije se razvija među državama članicama EU nego na nacionalnoj razini, a u pravilima, standardima i praksama postoje znatne razlike,
- d) uslužni sektor zaostaje za tržištima robe iako poduzeća još od 2006. imaju mogućnost ponude niza usluga izvan svoje matične države,
- e) pravila o priznavanju stručnih kvalifikacija potrebno je pojednostavniti kako bi se kvalificiranim radnicima olakšao pronašetak zaposlenja u drugim državama članicama EU.

Tržište finansijskih usluga poseban je slučaj. Nadziranjem finansijskih institucija, reguliranjem složenih finansijskih proizvoda i uvođenjem zahtjeva za povećanjem kapitala banaka EU želi izgraditi snažan i siguran finansijski sektor te pri tome izbjegći ponavljanje krize iz 2009. godine. Stvaranjem bankarske unije mehanizmi za nadzor nad bankama i njihovo rješavanje u nekoliko država članica preneseni su s nacionalne razine na razinu EU. Planira se i pokretanje unije tržišta kapitala na razini EU, a ciljevi su joj sljedeći:⁹⁶

- a) smanjenje rascjepkanosti na finansijskim tržištim
- b) diversifikacija izvora finansiranja

---

⁹⁶ *Jedinstveno tržište EU*, dostupno na https://europa.eu/european-union/topics/single-market_hr, pristupljeno 02.11.2020.

- c) ojačavanje tokova kapitala među državama članicama EU
- d) poboljšanje pristupa finansiranju za poduzeća, a posebno za mala i srednja poduzeća.

Građanima EU nije potrebna putovnica za putovanje unutar šengenskog prostora, koji trenutačno čini 26 država:

- a) Sve države članice EU osim Bugarske, Hrvatske, Kipra, Irske, Rumunjske i Ujedinjene Kraljevine
- b) Island, Lihtenštajn, Norveška i Švicarska.

Države šengenskog prostora više ne provode kontrole na unutarnjim granicama, ali pojačale su kontrole na vanjskim granicama EU. Kako bi se osigurala sigurnost u šengenskom prostoru, te su države također pojačale policijsku suradnju, a posebno u pogledu gonjenja i stalnog nadzora osumnjičenika koji se kreću među državama. Šengenskim informacijskim sustavom policijskim i carinskim službenicima te tijelima nadležnim za kontrolu nacionalnih granica omogućuje se razmjena upozorenja o traženim i nestalim osobama ili o ukradenim vozilima i dokumentima.

Lisabonski ugovor detaljnije reguliše postupak učlanjenja u EU. Kada je o uslovima za članstvo riječ, oni su slični sa do sada važećim ugovorima. Ugovor zahtjeva da je kandidat europska država i da poštuje osnovne vrijednosti Unije, kao i da je posvećen njihovom unapređenju. Država kandidat podnosi molbu za učlanjenje Vijeću, o čemu se obaveštavaju Europski parlament i parlamenti država članica. Vijeće odlučuje o molbi jednoglasno, pošto konsultuje Komisiju i pribavi odobrenje Europskog parlamenta. Pri odlučivanju se uzimaju u obzir i kriterijumi o pogodnosti kandidata koje utvrđuje Europski savjet.⁹⁷

Uslovi prijema i nužna prilagođavanja osnivačkih ugovora regulišu se, kao i do sada, posebnim sporazumom koji se zaključuje između države koja pristupa EU i država članica. Taj sporazum stupa na snagu pošto ga potvrde sve strane ugovornice u skladu sa svojim ustavnim procedurama. Novina koju donosi Lisabonski ugovor tiče se istupanja iz članstva. Ne samo da se ovaj institut po prvi put pojavljuje u osnivačkim ugovorima, nego je detaljno regulisan i sam postupak istupanja. Pravo je svake članice da, u skladu sa postupkom koji propisuje njen pravni poredak, odluči da istupi iz EU. Ona o toj namjeri obavještava Europski savjet koji utvrđuje smjernice za pregovore o istupanju.

---

⁹⁷ Čavoški, K. (2008), *Saradnja u oblasti pravosuđa i unutrašnjih poslova prema Ugovoru iz Lisabona*, Evropsko zakonodavstvo, str. 7-11.

Sporazum koji proistekne iz ovih pregovora zaključuje u ime EU Savjet, kvalifikovanom većinom i pošto pribavi odobrenje Europskog parlamenta. Predstavnik države koja želi da istupi iz EU ne učestvuje u glasanju u Savjetu i Europskom savjetu. Osnivački ugovori prestaće da se primjenjuju na tu državu danom stupanja na snagu sporazuma o istupanju ili, ako do njegovog stupanja na snagu ne dođe, dvije godine poslije saopštavanja namjere o istupanju. Međutim, Europski savjet može jednoglasno i uz saglasnost sa državom o kojoj je riječ odlučiti da taj rok produži. Država koja je istupila iz EU može ponovo postati njen član po postupku koji je propisan za prijem novih članica.⁹⁸

Statističkim podacima o međunarodnoj trgovini robom mjere se vrijednost i količina robe kojom se trguje među državama članicama EU (trgovina unutar EU) i robe kojom države članice EU trguju s državama nečlanicama (trgovina izvan EU).

Ti statistički podaci predstavljaju službeni izvor informacija o uvozu, izvozu i trgovinskoj bilanci u Europskoj uniji, njenim državama članicama i europodručju. Statistički podaci objavljuju se za svaku državu koja prijavljuje podatke u odnosu na svaku partnersku državu za nekoliko klasifikacija proizvoda. Jedna od klasifikacija proizvoda koja se najčešće upotrebljava jest Standardna međunarodna trgovinska klasifikacija Ujedinjenih naroda (UN) kojom se omogućava poređenje statističkih podataka o međunarodnoj trgovini na globalnoj razini.

Harmonizirani sustav (HS) je međunarodna klasifikacija robe po numeričkom sustavu koju je razradila Svjetska carinska organizacija (SCO). Klasifikacija HS sadrži odjeljke, poglavlja, tarifne brojeve i tarifne oznake, kao i njima odgovarajuće numeričke šifre. HS ima 21 odjeljak (označeni su rimskim brojevima I-XXI) i 97 poglavlja (označeni su arapskim brojevima 01-97). Bosna i Hercegovina je Zakonom o carinskoj tarifi BiH („Službeni glasnik BiH“ br. 1/98), član 2., prihvatile klasifikaciju HS SCO. Odlukom o primjeni član 2. Zakona o Carinskoj tarifi BiH („Službeni glasnik BiH“ br. 6/98), tarifna oznaka Carinske tarife BiH ima deset brojeva. Istom je odlukom prihvaćena usklađenost sedmog i osmog broja sa klasifikacijom Europske unije (Kombinirana nomenklatura-CN), dok deveti i deseti broj služe za potrebe dalnjeg raščlanjivanja u okviru specifičnih potreba BiH. Standardna međunarodna trgovinska klasifikacija - SMTK Rev. 4 prihvaćena je od strane Statističkog povjerenstva Ujedinjenih naroda u martu 2006. SMTK sadrži 2.970 pozicija, 1.023 podgrupe, 261 grupu, 67 odjela i 10 sektora. Standardna međunarodna trgovinska klasifikacija je kreirana na bazi

---

⁹⁸ *Ibidem*, str. 7-11.

Harmoniziranog sustava, te predstavlja jednu od temeljnih klasifikacija za statistiku robne razmjene s inozemstvom.

U statističkim podacima o trgovini izvan EU, podacima prikazanim za EU taj entitet smatra se jednim trgovinskim blokom. Drugim riječima, podaci o izvozu odnose se samo na onaj dio izvoza iz EU koji napušta trgovinski blok i otprema se u ostatak svijeta, dok se uvoz izvan EU odnosi na uvoz iz ostatka svijeta (država nečlanica) koji ulazi u EU. Suprotno tome, pri izvještavanju o podacima za pojedinačne države članice EU međunarodni trgovinski tokovi općenito se prikazuju kao svjetski trgovinski tokovi (uključujući partnera unutar i izvan EU). Kada je u pitanju vanjska trgovina EU uvoz i izvoz su definirani na sljedeći način:⁹⁹

- a) uvoz znači roba koja ulazi u statističko područje EU iz države nečlanice i koja se, bilo odmah ili nakon određenog razdoblja u carinskom skladištu, podvrgava carinskom postupku za puštanje u slobodni promet (to je općenito roba namijenjena za potrošnju), postupku unutarnje proizvodnje ili prerade pod carinskim nadzorom (roba za rad, obradu).
- b) izvoz znači roba koja napušta statističko područje EU te ulazi u državu nečlanicu nakon što je podvrgnuta carinskom postupku za izvoz (konačni izvoz), postupku vanjske proizvodnje ili ponovnog izvoza nakon postupka unutarnje proizvodnje ili prerade pod carinskim nadzorom.

Statističkim podacima o trgovini s državama nečlanicama stoga nije obuhvaćena ni roba u provozu, roba podvrgnuta carinskom postupku za carinsko skladištenje ili za privremeni uvoz (za sajmove, izložbe, ispitivanja itd.), ni roba za ponovni izvoz nakon privremenog uvoza u okviru jednog od tih postupaka. Statističkim podacima o trgovini među državama članicama EU (trgovina unutar EU) obuhvaćeni su primici i otpreme robe koje bilježi svaka država članica. Primici i otpreme definisani su kako slijedi:¹⁰⁰

- a) primici znači roba u slobodnom prometu unutar EU koja ulazi u statističko područje određene države članice;
- b) otpreme znači roba u slobodnom prometu unutar EU koja napušta statističko područje određene države članice i ulazi u drugu državu članicu.

---

⁹⁹ Anderson, E.J. (2008), *International trade theory*, The New Palgrave Dictionary of Economics, str. 56.

¹⁰⁰ *Ibidem*, str. 72.

Uobičajeni izvor statističkih podataka o trgovini robom carinske su evidencije. Nastankom jedinstvenog tržišta 1. januara 1993. te posljedičnim ukidanjem carinskih formalnosti među državama članicama EU javila se potreba za usvajanjem novog sustava za prikupljanje podataka, Intrastata, koji predstavlja osnovu statistike o trgovini unutar EU. U sustavu Intrastat statistički se podaci prikupljaju izravno od trgovačkih subjekata koji svojim nacionalnom tijelu za statistiku moraju dostavljati mjesecne izjave.

Statističke vrijednosti trgovine izvan i unutar EU bilježe se prema vrijednosti franko na palubi broda (FOB) za izvoz/otpremu i prema vrijednosti troškova, osiguranja i prijevoza (CIF) za uvoz/primitak. Vrijednostima o kojima se izvješćuje obuhvaćeni su samo oni sporedni troškovi (prijevoz i osiguranje) koji se, u slučaju izvoza/otpreme, odnose na put unutar područja države članice iz koje se roba izvozi/otprema te, u slučaju uvoza/primitka, na put izvan područja države članice koja robu uvozi/prima.

Donosioci odluka na međunarodnoj i nacionalnoj razini, te razini EU često upotrebljavaju statističke podatke o međunarodnoj trgovini robom. Poduzeća mogu podatke o međunarodnoj trgovini upotrebljavati za istraživanje tržišta i utvrđivanje svoje poslovne strategije. Statističke podatke o međunarodnoj trgovini upotrebljavaju i institucije EU u pripremama za višestrane i dvostrane trgovinske pregovore, za određivanje i provedbu antidampinških politika, za potrebe makroekonomskih i monetarnih politika te u postupku ocjene napretka jedinstvenog tržišta ili integracije europskih privreda.¹⁰¹

Razvoj trgovine može biti prilika za privredni rast. EU ima zajedničku trgovinsku politiku u okviru koje Europska komisija pregovara o trgovinskim sporazumima i u ime država članica zastupa interes EU. Europska komisija savjetuje se s državama članicama u savjetodavnom odboru u kojem se raspravlja o cijelom nizu pitanja trgovinske politike koja utiču na EU, uključujući višestrane, dvostrane i jednostrane instrumente.

Trgovinska politika je kao takva u isključivoj nadležnosti EU pa tako jedino EU, a ne pojedinačne države članice, može donositi zakone o trgovinskim pitanjima te sklapati međunarodne trgovinske sporazume. Time se područje primjene trgovinske politike širi na trgovinu uslugama, intelektualno vlasništvo i direktna strana ulaganja.¹⁰²

Na globalnoj se razini višestrana trgovinska pitanja rješavaju pod okriljem Svjetske trgovinske organizacije (eng. *The World Trade Organization* - WTO). Ova organizacija

---

¹⁰¹ Venables, A. (2001), *International Trade: Economic Integration*, International Encyclopedia of the Social & Behavioral Sciences, str. 176.

¹⁰² Samuelson, P., Nordhaus, W. (2008), *Ekonomija*, McGraw-Hill. Inc., USA, str. 367.

trenutno broji 164 zemlje članice od 29. jula 2016. godine, a nekoliko zemalja kandidatkinja u postupku je pristupanja.¹⁰³ WTO utvrđuje globalna trgovinska pravila, osigurava forum za trgovinske pregovore i rješavanje sporova među članicama. Europska komisija pregovara sa svojim partnerima u WTO te je sudjelovala u posljednjem krugu višestranih trgovinskih pregovora u okviru WTO poznatih i kao Razvojni plan iz Dohe. Međutim, nakon što su u 2005. i opet u 2006. propušteni rokovi za zaključenje pregovora iz Dohe, ti su pregovori ponovno bili neuspješni na sastanku WTO u junu 2008.

U decembru 2013. na Baliju (Indonezija) ostvaren je napredak u nekim područjima usvajanjem paketa sporazuma kojim su obuhvaćene mjere za olakšavanje trgovine, obaveza smanjenja izvoznih podsticaja u poljoprivredi i dodatna pitanja povezana s razvojem kao što je sigurnost hrane u zemljama u razvoju.¹⁰⁴

Trgovinska politika jedna je od najvažnijih politika EU koja određuje bilateralne odnose Zajednice s trećim zemljama i u multilateralnim organizacijama. Ciljevi trgovinske politike definirani su Ugovorom o Europskoj zajednici, a uključuju razvoj svjetske trgovine, postupno ukidanje ograničenja međunarodnoj trgovini i smanjivanje carinskih barijera. Osnovni instrumenti provođenja trgovinske politike EU su: zajednička vanjska carina (CET), mehanizmi zaštite trgovine (TDI) tj. *antidamping*, politika protiv subvencija ili zaštitne mjere, te Uredba o trgovinskim barijerama (TBR).¹⁰⁵

U okviru trgovinske politike, EU razvija instrumente pristupa tržištima trećih zemalja prvenstveno putem utvrđivanja trgovinskih barijera i načina njihovog uklanjanja te razvojem „posebnih odnosa“, tj. preferencijalnih ugovora i korištenja dopuštenih izuzeća u poštivanju principa najpovlaštenije države u okviru Svjetske trgovinske organizacije.

Tim se partnerstvima nastoji potaknuti rast i otvoriti nova radna mesta za europske građane stvarajući nova tržišta s inozemnim partnerima. Primjerice, na transatlantskim tržištima svakodnevno se odvijaju transakcije u iznosu od oko 2 milijarde EUR. Osim toga trgovinskom politikom EU nastoji se smanjiti dječji i prisilni rad, uništenje životne sredine i nepostojanost cijena. Jedan su primjer sustavi kojima se osigurava transparentnost i sljedivost u lancima nabave. U okviru trgovinske politike EU nastoji se zajedničkim djelovanjem trgovine i razvoja pomoći najsiromašnijim zemljama svijeta.

---

¹⁰³ The World Trade Organization (WTO), dostupno na https://www.wto.org/english/thewto_e/whatis_e/tif_e/org6_e.htm; pristupljeno 03.11.2020.

¹⁰⁴ Samuelson, P. (2002), *International Trade and the Equalization of Factor Prices*, The Economic Journal, str. 135-136.

¹⁰⁵ Venables, A. (2001), *International Trade: Economic Integration*, International Encyclopedia of the Social & Behavioral Sciences, str. 67.

Snižavanje carina, podupiranje malih izvoznih poduzeća te savjetovanje o poboljšanju upravljanja samo su neki od načina kako se zajedničkim djelovanjem trgovine i razvoja može najsiromašnijima osigurati korist od rasta temeljenog na trgovini.¹⁰⁶

2.3. Jedinstveno tržište za usluge

Usluge su ključne za privredu EU. One čine više od 70% BDP-a EU i jednaki udio u njenom zapošljavanju. Europska komisija nastoji ukloniti prepreke kompanijama koje žele ponuditi prekogranične usluge i olakšati im posao.

Osnovna načela koja uređuju jedinstveno tržište za usluge su:

- sloboda osnivanja kompanije u drugoj zemlji EU,
- sloboda pružanja ili primanja usluga u zemlji EU, osim onog u kojemu je kompanija ili potrošač osnovan.

Primjena temeljnih načela razvijena je kroz sudske praksu Europskog suda pravde. Ova je sudska praksa bila kodificirana u zakonodavstvo EU usvajanjem Direktive o uslugama 2006. godine. Direktiva obuhvaća usluge koje čine 46% BDP-a EU, uključujući sektore poput maloprodaje, turizma, građevinskih i poslovnih usluga. Nije ograničeno samo na usluge koje se pružaju između zemalja EU i također obuhvaćaju usluge pružene unutar zemalja.

Potpuna implementacija Direktive o uslugama treba:¹⁰⁷

- ukloniti birokraciju i pojednostaviti osnivanje pružatelja usluga u svojoj domovini i inozemstvu;
- pojednostaviti prekogranično pružanje usluga u druge zemlje EU;
- ojačati prava primatelja usluga, posebno potrošača;
- osigurati lakši pristup širem spektru usluga.

Osim Direktive, niz sektorskih zakona donosi pravila za finansijske usluge, promet, telekomunikacije, poštanske usluge, emitiranje i prava pacijenata.

Ponekad zemlje EU mogu omogućiti pristup određenoj profesiji uvjetovanim posjedovanjem profesionalne kvalifikacije koja je tradicionalno izdana na njihovom teritoriju. To predstavlja prepreku temeljnim načelima jedinstvenog tržišta za usluge, jer oni koji su

---

¹⁰⁶ Devashish, M. (2008), *Trade policy*, The New Palgrave Dictionary of Economics, 2nd Edition, str. 245.

¹⁰⁷ Službeni list EU broj L 13/Sv. 47 od 27.12.2006, dostupno na <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/HR/TXT/PDF/?uri=CELEX:32006L0123&from=HR>; pristupljeno 03.11.2020.

kvalificirani za obavljanje iste profesije u drugoj zemlji članici EU ne mogu to učiniti. Kao odgovor, EU je uspostavila pravila koja olakšavaju međusobno priznavanje stručnih kvalifikacija među zemljama EU. To je uglavnom učinjeno putem Direktive o stručnim kvalifikacijama,¹⁰⁸ ali postoje i posebne smjernice za pravnike koji se bave osnivanjem u drugoj zemlji EU i prekograničnom pružanju usluga.

2.4. Jedinstveno digitalno tržište

Sektor koji obuhvaća digitalni marketing, e-trgovinu i telekomunikacije, integrirano je područje na kojem se ljudi i poduzeća mogu legalno i sigurno baviti trgovinom, stvarati inovacije i voditi interakcije uz prihvatljive troškove, što ih rastereće u svakodnevnom životu i poslovanju. Poduzeća mogu u potpunosti iskorištavati nove tehnologije, a prednosti osobito osjećaju mala poduzeća koja mogu jednostavno prijeći cijeli EU „običnim klikom”. Studije su pokazale da bi zbog te slobode europska privreda mogla imati dobit 415 milijardi € godišnje i da bi se moglo otvoriti hiljade novih radnih mjesta. Uključivo jedinstveno digitalno tržište nudi prilike i za građane, koje se ostvaruju u obliku boljeg pristupa informacijama i kulturi, poboljšanih prilika za zapošljavanje te promovisanju suvremenoga otvorenog oblika javnog upravljanja.

Dovršetak jedinstvenoga digitalnog tržišta ključan je za budućnost europske privrede. Zbog toga ga je Europska komisija uvrstila među svojih deset političkih prioriteta.

Od maja 2015. Europska komisija ostvarila je ciljeve za 35 aktivnosti na koje se obavezala u svojoj strategiji jedinstvenog digitalnog tržišta. Trenutačno je žarište na pretvaranje svih prijedloga iz strategije u stvarnost za građane EU, uključujući, prije svega, osuvremenjene europske telekomunikacijske propise kojima će se povećati ulaganja u brze i kvalitetne mreže i koji su temeljni za potpuni razvoj digitalne privrede i društva.

Prošle su dvije godine od pokretanja strategije jedinstvenoga digitalnog tržišta i Komisija trenutačno radi na osvremenjivanju strategije da bi uzela u obzir nove poteškoće i tehnologije. Postoji velika potreba za kibersigurnom infrastrukturom u svim dijelovima EU da bi svi svuda mogli u sigurnosti uživati u povezanosti velike brzine. Već su dogovorena nova, stroga pravila EU za zaštitu osobnih podataka. Sad je potrebno osigurati slobodan protok neosobnih podataka radi podrške povezanih automobila i usluge e-zdravlja. Zahvaljujući

---

¹⁰⁸ *Službeni list broj broj L 255/22 od 30.09.2005*, dostupno na <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/HR/TXT/PDF/?uri=CELEX:32005L0036&from=HR>; pristupljeno 03.11.2020.

računarstvu visokih performansi i radnoj snazi koja vlada digitalnim vještinama, EU će moći u potpunosti iskoristiti privredu zasnovanu na podacima. Sva su ta područja temeljna za digitalnu budućnost Europe.

Tokom prve polovine 2017. godine poduzeti su prvi krupni koraci prema što bržem ostvarenju jedinstvenoga digitalnog tržišta, što je nastavljeno do današnjih dana.

2.5. Europski standardi (europske norme)

Europski standardi su kao i standardi uopće, dokumenti nastali na temelju dobrovoljnog dogovora kojim se uspostavljaju kriteriji za proizvode i usluge, a kako bi se osiguralo da proizvodi i usluge odgovaraju svojoj svrsi te da budu usporedivi i usklađeni. Europskim standardima smatraju se standardi koje je razvila, usvojila i objavila jedna od triju europskih organizacija za standardizaciju: Europski odobor za standardizaciju (CEN),¹⁰⁹ Europski odobor za standardizaciju u području elektrotehnike (Cenelec)¹¹⁰ i Europski institut za standarde u području telekomunikacija (ETSI).¹¹¹ Europska unija započela je primjenjivati standarde kao snažnu podršku razvoju svojih politika i zakonodavstva sredinom 80-ih godina 20. stoljeća. Europski se standardi, u pravilu, razvijaju za područja koja su značajna za industriju, unutarnje tržiše i javno dobro, a inicijativu za razvijanje određenoga standarda mogu dati svi zainteresirani na državnoj razini ili izravno na europskoj razini. Europska komisija je 29. oktobra 2004. godine, dala prijedlog kojim se pojednostavljaju obaveze aktuelnog Poreza na dodatu vrijednost, kako bi se trgovcima koji snabdijevaju robom i uslugama druge EU države-članice pomoglo u prekograničnim aktivnostima. Prijedlog će sadržati *One-step-shop* sustav,¹¹² kojim bi trgovac mogao ispuniti sve svoje obaveze poreza na dodatu vrijednost za sve aktivnosti na teritoriji EU u državi članici u kojoj je osnovan. Taj sustav dozvoljavao bi korištenje jedinstvenog broja Poreza na dodatu vrijednost za sve isporuke koje se ostvare na cijelom prostoru EU sa deklaracijom Poreza na dodatu vrijednost u jednom elektronskom portalu, koji bi bio automatski predat drugim državama-članicama, kojima je trgovac isporučio robu ili uslugu.

---

¹⁰⁹CEN, European Committee for Standardization, dostupno na <https://www.cen.eu/Pages/default.aspx>; pristupljeno 03.11.2020.

¹¹⁰CENELEC, European committee for electrotechnical standardization, dostupno na <https://www.cenelec.eu/>; pristupljeno 03.11.2020.

¹¹¹ETSI, European Telecommunications Standards Institute, dostupno na <https://www.etsi.org/>; pristupljeno 03.11.2020.

¹¹²Europska unija, One-Stop Shop is online, dostupno na https://www.era.europa.eu/content/one-stop-shop-online_en; pristupljeno 03.11.2020.

Ovaj prijedlog dat je na osnovu Izveštaja o europskim porezima koji je pokazao da su sadašnje obaveze Poreza na dodatu vrijednost izuzetno mučne i skupe za prekogranične aktivnosti. Tom prilikom su, takođe, uzeta u obzir i mišljenja koja su iznijeta u javnim konsultacijama, koje su prije toga održane. Komesar za unutrašnje tržište i poreze izjavio je da je Europski Savjet identifikovao, kao važan element ubrzanja ekonomskog rasta, smanjenje administrativnog tereta pri poslovanju. Ovaj prijedlog je vrijedan doprinos toj tezi.

Prijedlog sadrži šest elemenata kreiranih da olakšaju obaveze plaćanja poreza na dodatu vrijednost trgovcima koji nisu osnovani u državama-članicama kojima isporučuju robu i usluge. Prijedlog će dati mogućnost trgovcima da koriste PDV broj po kome su identifikovani u svojoj državi članici za sve isporuke koje budu izvršili drugim državama članicama, kao i da naprave PDV deklaraciju na jednom elektronskom portalu. Ta informacija biće automatski podnijeta drugim državama-članicama, kojima trgovac isporučuje robu ili usluge. Trgovac će platiti PDV obavezu direktno državi članici u kojoj je obveznik PDV-a. Takođe, ovu opciju moći će da koriste i trgovci iz država koje nisu u EU. U sklopu europskih standarda poseban značaj imaju usklađeni standardi. Na temelju „novoga pristupa“ u europskom zakonodavnom konceptu koji je Vijeće EU utvrdilo 1985. godine, europske institucije koje dijele zakonodavnu ulogu (Vijeće EU, Europska komisija i Europski parlament) propisima (direktivama) određuju ključne zahtjeve što ih određeni proizvod ili usluga moraju zadovoljiti, a europske organizacije za standardizaciju izrađuju odgovarajuće tehničke specifikacije - usklađene standarde. Ti se standardi objavljaju u Službenom glasniku EU.

2.6. Prepreke trgovini EU

Novi ili mijenjanje tehničkih propisa u različitim zemljama može stvoriti nepotrebne i neopravdane tehničke prepreke trgovini. Odstupanja između pravila o proizvodu mogu nametnuti dodatne troškove na izvozne kompanije i ograničiti međusobnu trgovinu. Cilj Europske komisije je spriječiti stvaranje ovih prepreka i pomoći poduzećima da slobodno trguju u EU i šire. Kako bi se spriječilo stvaranje tehničkih prepreka trgovini, Europska komisija propisuje dvije procedure obavlještenja:

- postupak obavlještenja prema direktivi 2015./1535.¹¹³ na razini EU

---

¹¹³ Direktiva (EU) 2015/1535 Europskog parlamenta i vijeća od 9. rujna 2015. o utvrđivanju postupka pružanja informacija u području tehničkih propisa pravila o uslugama informacijskog društva (kodificirani tekst), SL

- postupak obavlještanja TBT¹¹⁴ na razini WTO.¹¹⁵

Prednosti postupaka obavijesti su da ove dvije procedure obavlještenja omogućuju ispitivanje bilo kojeg nacionalnog tehničkog propisa prije usvajanja. To omogućuje Komisiji i zemljama EU da:

- otkrije prepreke trgovini i protekcionističkim mjerama prije negoli imaju negativne učinke,
- obavijestiti nacrte u skladu s pravom EU i WTO pravilima,
- stvoriti efikasan dijalog,
- bavi se privrednim operatorima kako bi im se osiguralo da se čuje njihov glas i da im daju vremena da prilagode svoje aktivnosti budućim propisima,
- identificira potrebe usklađivanja.

Glavna uprava za unutarnje tržište, industriju, poduzetništvo i malo i srednje poduzetništvo koordinira ova dva postupka, konzultira sve ostale relevantne DG i priprema odgovore kako bi se osigurala usklađenost nacionalnih tehničkih propisa s pravom EU i pravilima WTO. Industrija i ostali sudionici dobrodošli su doprinijeti u oba postupka slanjem svojih pitanja Komisiji.

2.7. Učinci reformi regulatornih zahtjeva na pristup zanimanjima: studije slučaja po zemljama

Europska je komisija ugovorila 6 neovisnih studija na razini zemlje kako bi procijenila ekonomske učinke reformi regulatornih zahtjeva za pristup zanimanjima. To je učinjeno kako bi se podržao proces međusobnog vrednovanja. Podržava praćenje aktivnosti na reguliranim strukama predstavljenim u Strategiji jedinstvenog tržišta s empirijskim dokazima, a također je relevantan u kontekstu Paketa usluga koji je usvojen 10. januara 2017. godine.

Provedena su 2 studije slučaja u jesen 2016, a obuhvaćaju Austriju i Poljsku. Studija o Austriji ističe složenost izoliranja učinka pojedinih izmjena iz ostalih zbivanja, dok studija o

---

L241/1 od 17.09.2015.; dostupno na <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/HR/TXT/PDF/?uri=CELEX:32015L1535&from=HR>; pristupljeno 04.11.2020.

¹¹⁴ Sporazuma o tehničkim preprekama u trgovini (eng. Agreement on technical barriers to trade – TBT), dostupno na https://www.wto.org/english/docs_e/legal_e/17-tbt.pdf; pristupljeno 04.11.2020.

¹¹⁵ WTO: sporazum o trgovini robom; dostupno na <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/HR/TXT/HTML/?uri=LEGISSUM:r11011>; pristupljeno 04.11.2020.

Poljskoj pokazuje pozitivne učinke ukidanja ograničenja u brojnim profesionalnim uslugama, uključujući broj stručnjaka i cijene usluga. Studije slučaja objavljene su u septembru 2015. Rezultati 3 studija (Njemačka, Grčka i Italija) pokazali su da liberalizacija profesionalnih zahtjeva dovodi do daljnog otvaranja tržišta. Tačni učinci liberalizacije razlikuju se ovisno o zemljama i strukama koje su ciljane reformama, ali nisu pronađene neke indikacije negativnog uticaja. Studija u Velikoj Britaniji proučavala je učinke mijenjanja propisa u suprotnom smjeru, tj. ograničavajući pristup nekoliko odabranih zanimanja. Sve ove studije temelje se na čvrstim skupovima podataka i metodologiji, a provode ih akademski stručnjaci na terenu. Iako predstavljaju važan element u boljem razumijevanju ekonomskih učinaka reformi, oni ne izražavaju bilo kakvu poziciju Komisije glede liberalizacije regulatornih zahtjeva.

2.8. Izvješće o integraciji i konkurentnosti jedinstvenog tržišta u EU i njenim državama članicama

Ovo izvješće pruža dubinsku analizu stanja integracije i konkurentnosti i njihovih glavnih pokretača u EU i njenim državama članicama.¹¹⁶ Kako je istaknuto u strategiji jedinstvenog tržišta, EU i jedinstveno tržište moraju se prilagoditi promjenama. Prepreke na tržištima proizvoda i usluga otežavaju efikasnost, produktivnost i konkurentnost europske privrede. Poduzeća često smatraju da ih se sputava zastarjelim i pretjerano opterećujućim propisima te ne mogu pronaći informacije koje im trebaju. Uz to, nepoštovanje pravila EU o proizvodima otežava stvaranje uistinu ravnopravnih tržišnih uvjeta. Ona se bavi s četiri ključna horizontalna pitanja koja su ključna za mikroekonomsku efikasnost EU: investicije, konkurentnost i inovacije, integracija kompanija EU u EU i međunarodne vrijednosne lance te financiranje realne privrede. Izvješće pridonosi Strategiji jedinstvenog tržišta Europske komisije i daje dokaze o usklađivanju privrednih politika u EU. Strukturne reforme doprinose povećanju konkurentnosti i integraciji u EU, ali tempo reformi ostaje spor. Ovo izvješće iznosi niz novih spoznaja o reformskom procesu. Taj proces mora zajednički uzeti u obzir pitanja o konkurentnosti, jednakosti i uključenosti kako bi se osigurala poboljšanja u svim

---

¹¹⁶ Evropski parlament, *Izvješće o strategiji jedinstvenog tržišta (2015/2354(INI))*, Odbor za unutarnje tržište i zaštitu potrošača od 3.5.2016, dostupno na https://www.europarl.europa.eu/doceo/document/A-8-2016-0171_HR.pdf; pristupljeno 04.11.2020.

razinama. Potrebno je podsticati ulaganje u opremu i strojeve, uzimajući u obzir dva važna elementa:

Strukturne reforme trebale bi usmjeriti ulaganja prema zanimanjima koja mogu poboljšati ukupnu efikasnost produktivnosti faktora EU povećanjem inovativnosti, usvajanjem digitalnih tehnologija i povećanjem akumulacije ljudskog kapitala. Tokom praćenja reformskog procesa treba posvetiti pozornost na efikasnu raspodjelu resursa na razini zemlje i jedinstvenog tržišta kako bi se izbjegle skupe pogrešne dodjele zabilježene prije krize. Za postupak praćenja treba uzeti u obzir ne samo grupne podatke nego i mikro-podatke.

U različitim područjima može se promatrati napredak u uklanjanju ograničenja integracije, ulaganja i rastu produktivnosti u zemljama koje su im najviše trebale. To vrijedi npr. za mjere kojima se poboljšava poslovno okruženje kompanija i uklanjanje određenih ograničenja trgovini uslugama. Međutim, vodeće europske privrede s relativno boljim poslovnim okruženjima i / ili nižim ograničenjima trgovinskih usluga ne vide poboljšanje njihove situacije. Zapravo, u nekim slučajevima neke od tih zemalja poduzimaju nove restriktivne mjere.

Reforme jedinstvenog tržišta koje su u tijeku poboljšat će efikasnost jedinstvenog tržišta tako što će biti otpornije na krize i konkurentnije. Proizvod, usluge i tržišta rada ostaju relativno kruti kako bi Zajedničko tržište omogućilo efikasnije apsorbiranje asimetričnih šokova.

Moguće je da se ponovno procijene zajedničke percepcije o relativnom funkcioniranju kapitala i tržišta rada na razini EU.

Jedinstveno tržište bi trebalo osigurati prave podsticaje za efikasnu raspodjelu sredstava koja mogu dopustiti konvergenciju prema gore i unutar zemalja EU. Poslovne usluge, javna nabava i tržišta u građevinskom vrijednosnom lancu zahtijevaju bliži nadzor.

2.9. Ekonomski analiza

Europska komisija redovito prati i analizira funkcioniranje jedinstvenog tržišta EU za usluge. Države članice EU usklađuju svoje nacionalne ekonomske politike kako bi mogle zajednički djelovati kada budu suočene s izazovima, primjerice s trenutačnom privrednom i finansijskom krizom. Neke države članice su otišle i korak dalje s usklađivanjem tako što su uvele euro kao svoju valutu. Sve države članice (unutar ili izvan europodručja) dio su okvira za ekonomsku suradnju osmišljenog za promovisanje stvaranja radnih mesta i održivog

razvoja, te uskladivanje našeg odgovora na globalne ekonomske i finansijske izazove. Od kada je u septembru 2008. započela finansijska i privredna kriza, nacionalne su vlade zajedno s Europskom centralnom bankom (ECB) i Komisijom radile na:

- ponovnom uspostavljanju finansijske stabilnosti i stvaranju pravih uvjeta za rast i zapošljavanje – uskladivanjem nadzora, intervencije i podupiranja banaka,
- zaštiti štednje – povećanjem nacionalnih jamstava za bankovne račune na najmanje 100.000 EUR po stranci i po banci,
- osiguravanju dostupnosti povoljnih kredita za poduzeća i domaćinstva,
- uvođenju boljeg sustava upravljanja privredom i financijama EU.

2.10. Buduće perspektive razvoja EU

Kako bi spriječile velike poremećaje u bankovnom sustavu, mnoge vlade EU pružile su svojim bankama hitnu pomoć neviđenih razmjera. Između 2008. i 2011. 1,6 bilijuna EUR, što je 13 % godišnjeg BDP-a EU, uloženo je u sustav putem jamstava ili direktnog kapitala.

Kako bi se očuvala finansijska stabilnost EU i smanjila napetost na tržištima državnog duga u europodručju, EU je uspostavio sigurnosnu mrežu za članice europodručja u poteškoćama tzv. Europski stabilizacijski mehanizam (ESM).¹¹⁷ Tim se mehanizmom, koji je najveća međunarodna finansijska institucija na svijetu s efektivnim zajmovnim kapacitetom od 500 milijardi EUR, zamjenjuju prethodni privremeni mehanizmi.

Između 2011. i 2013. EU je uveo nova, stroža pravila (među ostalim i međunarodni sporazum) kako bi pomnije provjeravao javni dug i deficit te osigurao da vlade ne troše iznad svojih mogućnosti.

Ta su se pravila nadovezala na glavni alat EU za očuvanje ekonomske stabilnosti i fiskalne discipline, Pakt o stabilnosti i rastu, te na sveobuhvatan način ojačavaju njegovu primjenu:

- većim naglaskom na smanjenje visokih razina državnog duga
- prilagođavajući postupak u slučaju prekomjernog deficitu tako da se može pokrenuti ne samo u slučaju deficitu u određenoj godini nego i većim i značajnijim promjenama u državnom dugu.

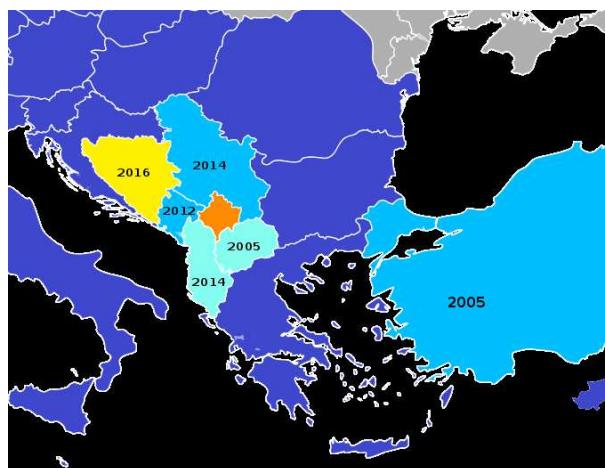
---

¹¹⁷ *Europski stabilizacijski mehanizam (ESM)*, dostupno na <https://www.consilium.europa.eu/hr/policies/financial-assistance-eurozone-members/>; pristupljeno 04.11.2020.

- uspostavom godišnjeg ciklusa usklađivanja ekonomске politike pod vodstvom Komisije. Svake se godine radi detaljna analiza programa privrednih reformi vlada EU te se izdaju preporuke za sljedećih 12 do 18 mjeseci.
- Stroža provedba fiskalnih pravila, među ostalim, strože kazne za države europodručja koje prekrše fiskalna pravila.
- novim načinima nadzora rizičnih ekonomskih neravnovešja, poput nekretninskih balona (u cijenama nekretnina, dionica itd.) i slabljenja konkurentnosti, te rješavanjem tih pitanja prije nego što zaprijete ekonomskoj stabilnosti zemlje ili cijelog europodručja ili EU.

Europska komisija je 6. februara 2018. godine u Strazburu donijela strategiju za „Vjerodostojnu perspektivu proširenja i pojačanu suradnju EU sa zapadnim Balkanom”.¹¹⁸

Buduća proširenja Europske unije odnose se na zemlje Zapadnog Balkana (Crna Gora, Albanija, Makedonija, Srbije i Turska) koje su ujedno u statusu države kandidata. Također se odnosi na zemlje koje su potencijalni kandidati za učlanjenje u Europsku uniju, a to su Bosna i Hercegovina te Kosovo.

Slika 3. Zemlje potencijalni kandidati

Izvor: Proširenje Europske unije

Nakon petog proširenja Europske unije 1. maja 2004. godine, u statusu kandidata za članstvo u Europsku Uniju su zemlje Zapadnog Balkana: Crna Gora, Albanija, Makedonija, Srbije i Turska.

¹¹⁸ Vjerodostojna perspektiva proširenja i pojačana suradnja EU sa zapadnim Balkanom (eng. Communication from the commission to the european parliament, the council, the european economic and social committee and the committee of the regions, A credible enlargement perspective for and enhanced EU engagement with the Western Balkans, Strazbur, 6.2.2018 dostupno na https://ec.europa.eu/commission/sites/beta-political/files/communication-credible-enlarge-perspective-western-balkans_en.pdf; pristup 04.11.2020).

Sve zemlje proizašle iz bivše Socijalističke federativne republike Jugoslavije (SFRJ) prihvatile su integraciju u Europskoj Uniji. Najdalje u tome su došle Slovenija i Hrvatska koje su postale članice EU. Makedonija je priznata kao zemlja kandidat, Crna Gora i Srbija vode pregovore o članstvu, dok su Bosna i Hercegovina i Kosovo priznate kao potencijalni kandidati za učlanjenje u Europsku uniju.

Do kraja 2021. komisija će pripremiti procjenu učinka budućeg proširenja na zapadni Balkan u nekim ključnim područjima poput slobode kretanja osoba, poljoprivrede, kohezijske politike i budžeta. Bosna i Hercegovina bi do kraja 2023. godine trebala postići napredak u reformama i funkcionalnosti kako bi bila spremna za otvaranje pristupnih pregovora. „Pregовори у приступанју с Црном Гором и Србијом већ су у току, а у документу се наглашава да би уз јаку политичку волју, provedбу стварних и одрживих реформи и коначно решење спорова са сусједима, ове земље могле бити спремне за чланство 2025. године. Наводи се и да се ради о изразито амбициозној перспективи, а нјезин успех овисит ће о објективним заслугама и резултатима сваке земље.“

III. TRGOVINSKA POLITIKA EU

3.1. Trgovinska politika Europske Unije

Sa ekonomskog aspekta, zajedničko tržište predstavlja samo jedan od nivoa međunarodne ekonomske integracije ka političkoj uniji kao krajnjem cilju (zona slobodne trgovine, carinska unija, zajedničko tržište, ekonomska unija i politička unija). Carinska unija je osnova Europske unije i važan element funkcioniranja jedinstvenog tržišta. Jedinstveno tržište može pravilno da funkcioniše samo kada postoje zajednička pravila na njenim spoljnim granicama. To upućuje na to da sve carinske administracije zemalja članica moraju da djeluju kao da su jedno administrativno područje.¹¹⁹

Ta zajednička pravila protežu se iznad carinske unije kao što su njena zajednička tarifa i prostiru se na sve aspekte trgovačke politike, kao što su preferencijalna trgovina, zdravstvena kontrola i kontrola životne sredine, zajednička agrarna politika i politika ribarstva, zaštita ekonomskih interesa EU putem netarifnih instrumenata, kao i mjerne spoljne politike. Danas se carine suočavaju sa novim izazovima jer moraju obezbjediti nesmetan protok trgovine, primjenjujući neophodnu kontrolu sa jedne strane i u isto vrijeme garantujući zaštitu zdravlja i bezbjednost građana sa druge strane.¹²⁰ Kako bi postigli odgovarajući balans između ova dva zahtjeva, metode kontrole za različite usluge moraju biti modernizovane, kooperativne i pojačane. Kompletiranje jedinstvenog tržišta dovelo je do ekspanzivnog rasta unutrašnje trgovine EU i povećanja njene otvorenosti prema svijetu. Unutrašnja trgovina robom i uslugama svojom vrijednošću značajno prevazilazi spoljnu trgovinu, iako je EU od kompletiranja unutrašnjeg tržišta preuzeala od SAD ulogu prvog svjetskog izvoznika robe. Otvorenost privrede EU prema svijetu se, mjereno učešćem uvoza roba i usluga u GDP, povećalo za 2 procentna poena, sa 10 na 12% dostižući SAD (13,5%) i prestižući Japan (9%).¹²¹

Roba koja se plasira na unutarnje tržište mora da izdrži carinsko opterećenje i da zadovolji i sve ostale uslove konkurenциje (na primjer propise o standardizaciji). Imajući u vidu da značaj standardizacije raste sa rastom globalnog tržišta i povećanjem izbora proizvoda

¹¹⁹ EUR-Lex, *Unutarnje tržište*, dostupno na https://eur-lex.europa.eu/summary/chapter/internal_market.html?locale=hr&root_default=SUM_1_CODED%3D24 pristupljeno 04.11.2020.

¹²⁰ Stojanov, D. (2000), *Medunarodne finansije u globalnoj ekonomiji*, Ekonomski fakultet, Univerzitet u Sarajevu, Sarajevo, str. 39.

¹²¹ *Ibidem*

i usluga, autor je prikazao ulogu i značaj standarda pri donošenju propisa i tehničkih propisa, ulogu i značaj standarda u međunarodnoj trgovini, uticaj EU na razvoj standarda (direktive novog pristupa i harmonizirani standardi), kao i važnost uspostavljanja sustava infrastrukture kvaliteta koju čine djelatnosti standardizacije, akreditacije, ocjene usklađenosti, mjeriteljstva i nadzora nad tržištem, koje će obavljati djelatnosti u skladu s principima koje je uspostavila WTO i principima koji su uspostavljeni na unutrašnjem tržištu EU čime je moguće odgovoriti zahtjevu i izbjegći stvaranje barijera na tržištu i obezbijediti otvorenost globalnog tržišta roba i usluga. Za proces uspostavljanja i funkcionisanja jedinstvenog tržišta zadužena je Komisija EU, koja svoje rezultate iznosi u godišnjim izvještajima Europskom parlamentu i Savjetu EU. Poslednjih godina Komisija se trudi da obezbjedi harmonizaciju uslova poslovanja za finansijske usluge, poresko zakonodavstvo i dr. Trgovinska politika jedna je od najvažnijih politika EU koja određuje bilateralne odnose Zajednice s trećim zemljama i u multilateralnim organizacijama. Ciljevi trgovinske politike definisani su Ugovorom o Europskoj zajednici, a uključuju razvoj svjetske trgovine, postupno ukidanje ograničenja međunarodnoj trgovini i smanjivanje carinskih barijera. Osnovni instrumenti provođenja trgovinske politike EU su: zajednička vanjska carina (CET), mehanizmi zaštite trgovine (TDI) tj. antidamping, politika protiv subvencija ili zaštitne mjere, te Uredba o trgovinskim barijerama (TBR).¹²²

U okviru trgovinske politike, EU razvija instrumente pristupa tržištima trećih zemalja prvenstveno putem utvrđivanja trgovinskih barijera i načina njihovog uklanjanja te razvojem „posebnih odnosa“, tj. preferencijalnih ugovora i korištenja dopuštenih izuzeća u poštivanju principa najpovlaštenije države u okviru Svjetske trgovinske organizacije.

EU ima razvijene trgovinske odnose s raznim grupama država među kojima su zemlje Europskog ekonomskog prostora, mediteranske zemlje, afričke, karipske i pacifičke zemlje (ACP zemlje) te države jugoistočne Europe. Također, dio trgovinske politike EU je i učešće u pregovorima u okviru Svjetske trgovinske organizacije putem kojih nastoji ojačati svoj ekonomski uticaj u svijetu. U okviru trgovinske politike donošenje novih mjera inicira Europska komisija, a usvaja ih Vijeće EU kvalifikovanom većinom ili jednoglasno.

EU koristi svoju svjetsku mrežu trgovinskih odnosa kako bi sklapao sporazume. Te odnose ima s nizom poslovnih partnera, uglavnom putem sporazuma o slobodnoj trgovini.

U okviru trgovinske politike EU nastoji se zajedničkim djelovanjem trgovine i razvoja pomoći najsiromašnijim zemljama svijeta.

---

¹²² Venables, A. (2001), *International Trade: Economic Integration*, International Encyclopedia of the Social & Behavioral Sciences, str. 67.

Europski socijalni fond (ESF) kao glavni instrument Europske unije usmjeren je na podsticanje preduzetništva, pružanje pomoći radnicima u pronalaženju boljih radnih mesta i uspostavi pravednijih mogućnosti za sve građane EU prilikom njihovog zapošljavanja. Njegovo se djelovanje temelji na ulaganju u ljudske resurse, odnosno radnike, mlade ljudi i one koji su u potrazi za poslom. Europski socijalni fond godišnje izdvaja 10 milijardi eura kojima se žele poboljšati izgledi milijunima građana Europske unije za pronalaženje posla, a naročito onim radnicima koji se teško zapošljavaju.

Europska unija ulaže stalne napore u stvaranje još većeg broja kvalitetnijih radnih mesta te jačanje socijalne uključenosti unutar društva. Navedeni ciljevi predstavljaju osnovu strategije EU Europa 2020 kojom se promoviše pametan, održiv i uključiv rast.

Uz sadašnju ekonomsku krizu njihova realizacija predstavlja iznimno zahtjevan izazov. Europski socijalni fond ima vrlo važnu ulogu u postizanju ciljeva Europske unije i ublažavanju posljedica ekonomске krize – posebice porasta broja nezaposlenih i siromašnih.

Europska komisija i zemlje članice EU zajednički određuju prioritete Europskog socijalnog fonda (ESF) i načine trošenja njegovih finansijskih sredstava. Jedan je od prioriteta jačanje prilagodljivosti radnika novim vještinama i pružanje pomoći poduzećima u uvođenju novih načina poslovanja. Ostali su prioriteti usmjereni u bolji pristup zapošljavanju: pružanjem pomoći mladim ljudima pri prelasku iz obrazovnih ustanova na posao ili obučavanjem osoba koje traže zaposlenje kako bi se povećale njihove šanse za zapošljavanje. Strukovno ospozobljavanje i mogućnost cjeloživotnog učenja radi sticanja novih vještina doista su težište većine projekata ESF-a.¹²³

Finansijska sredstva iz ESF-a dostupna su putem država članica i regija, stoga program ne financira projekte izravno iz Brisela.

Program se provodi kroz pojedine projekte koji se odvijaju pod vodstvom različitih organizacija-sudionika, kao što su javne uprave, poduzeća, nevladine organizacije i socijalni partneri aktivni na području zapošljavanja i socijalne uključenosti. Zainteresirane organizacije mogu se obratiti upravi ESF-a u vlastitom gradu ili regiji.

Zahtjev za financiranje mogu podnijeti i drugi oblici organizacija iz javnog i privatnog sektora kao što su lokalne i regionalne vlasti, obrazovne institucije, nevladine institucije, sindikati, radnička vijeća, predstavnici industrije i profesionalne udruge pojedinih poduzeća.

---

¹²³ *Europski socijalni fond*, dostupno na <http://www.esf.hr/>; pristupljeno 04.11.2020.

3.2. Strukturni i investicijski fondovi EU

Trgovinska politika jedna je od najvažnijih politika EU koja određuje bilateralne odnose Zajednice s trećim zemljama i u multilateralnim organizacijama. Ciljevi trgovinske politike definirani su Ugovorom o Europskoj uniji¹²⁴, a uključuju razvoj svjetske trgovine, postupno ukidanje ograničenja međunarodnoj trgovini i smanjivanje carinskih barijera. Osnovni instrumenti provođenja trgovinske politike EU su: zajednička vanjska carina (CET), mehanizmi zaštite trgovine (TDI) tj. antidamping, politika protiv subvencija ili zaštitne mjere, te Uredba o trgovinskim barijerama (TBR). U okviru trgovinske politike, EU razvija instrumente pristupa tržištima trećih zemalja prvenstveno putem utvrđivanja trgovinskih barijera i načina njihovog uklanjanja te razvojem „posebnih odnosa“, tj. preferencijalnih ugovora i korištenja dopuštenih izuzeća u poštivanju principa najpovlaštenije države u okviru Svjetske trgovinske organizacije.

EU koristi svoju svjetsku mrežu trgovinskih odnosa kako bi sklapao sporazume. Te odnose ima s nizom poslovnih partnera, uglavnom putem sporazuma o slobodnoj trgovini.

S proračunom od 454 milijarde EUR za razdoblje 2014. — 2020. Europski strukturni i investicijski fondovi (ESIF) glavni su instrument Europske unije kad je riječ o investicijskoj politici. Do 2023. godine ESIF će postići kritičnu masu ulaganja u ključnim prioritetnim područjima EU. Time se odgovara na potrebe realne privrede stvaranjem radnih mesta i ponovnim pokretanjem rasta europske privrede, ali na održiv način. Države članice obavezuju se:¹²⁵

- a) Kroz fondove poduprijeti više od dva miliona privrednih subjekata kojima će se time pomoći da povećaju svoju konkurentnost, razviju proizvode, pronađu nova tržišta i stvore nova radna mjesta.
- b) Ostvariti ulaganja u infrastrukturu u područjima kao što su širokopojasne mreže, IT i telekomunikacije te opskrba vodom. Time će se pomoći državama članicama EU, a posebno slabijem razvijenima da poboljšaju životni standard stanovništva i ostvare veću konkurentnost svog poslovnog okruženja.

---

¹²⁴ *Ugovor o Europskoj uniji*, Službeni list EU broj 202/1 od 07.06.2016, dostupno na https://eur-lex.europa.eu/resource.html?uri=cellar:9e8d52e1-2c70-11e6-b497-01aa75ed71a1.0011.01/DOC_2&format=PDF; pristupljeno 04.11.2020.

¹²⁵ *Europski strukturni i investicijski fondovi*, dostupno na <https://strukturnifondovi.hr/>; pristupljeno 04.11.2020.

- c) Upotrijebiti fondove za ulaganje u vještine i prilagodljivost europske radne snage te tako desecima miliona ljudi, uključujući mlade, izbjeglice i legalne migrante, dati priliku za ospozobljavanje, prekvalifikaciju ili otvaranje vlastitog poduzeća.

Države članice upravljaju fondovima na decentraliziranoj osnovi podijeljenim upravljanjem. Na web prezentaciji svakog fonda mogu se pronaći dodatne informacije o dostupnim finansijskim sredstvima i postupku prijave. Sporazumima o partnerstvu između Europske komisije i pojedinih država članica utvrđuju se planovi nacionalnih nadležnih tijela za uporabu sredstava iz europskih strukturnih i investicijskih fondova u razdoblju od 2014. do 2020. U njima su sadržani strateški ciljevi i prioriteti država članica u području ulaganja te su oni povezani s općim ciljevima strategije Europa 2020. za pametan, održiv i uključiv rast.

Kako bi fondovi ostvarili najveći mogući efekat, nacionalna, regionalna i lokalna tijela država članica moraju blisko surađivati te djelovati u partnerstvu sa: sindikatima, poslodavcima, nevladinim organizacijama, te drugim tijelima koja primjerice promiču socijalnu uključenost, ravnopravnost spolova i nediskriminaciju. Uključivanjem partnera u planiranje, provođenje, praćenje i ocjenjivanje projekata koje finansira EU državama članicama omogućuje se da finansijska sredstva usmjere u područja gdje su ona najpotrebnija i da optimalno iskoriste izvore. Sve države članice moraju se pridržavati pravila o izradi i provedbi programa za razdoblje od 2014. do 2020. Države članice moraju osigurati da pri utvrđivanju prioriteta za financiranje, osmišljavanju i provođenju najefikasnijih investicijskih strategija sva relevantna mišljenja budu uzeta u obzir.¹²⁶

Višegodišnji finansijski okvir Europske unije za razdoblje 2014. – 2020. omogućuje provođenje nove generacije programa potrošnje Europske unije od 1. januara 2014. godine. U Uredbi (EU) br. 1303/2013¹²⁷ iznose se zajedničke odredbe koje se odnose na Europski fond za regionalni razvoj (EFRR), Europski socijalni fond (ESF), Kohezijski fond (KF), Europski poljoprivredni fond za ruralni razvoj (EPFRR) i Europski fond za pomorstvo i ribarstvo (EFPR). Ti fondovi funkcioniraju unutar zajedničkog okvira koji se naziva „europski strukturni i investicijski fondovi“ ili „ESI fondovi“. U Uredbi se iznose i odredbe potrebne za efikasnost ESI fondova i međusobnu koordinaciju fondova te njihovu koordinaciju s ostalim instrumentima EU.

---

¹²⁶ *Europski strukturni i investicijski fondovi*, dostupno na <https://strukturnifondovi.hr/>; pristupljeno 04.11.2020

¹²⁷ *Službeni list EU broj L 347 od 20.12.2013*, dostupno na <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/HR/TXT/?uri=OJ:L:2013:347:TOC>; pristupljeno 04.11.2020.

U članu 13. Uredbe Komisija se poziva na pripremu vodiča za korisnike o tome kako efikasno pristupiti ESI fondovima, kako ih koristiti te kako iskoristiti komplementarne pogodnosti iz drugih instrumenata relevantnih politika Unije. Izraz „Korisnici“ obuhvata širu javnost, od malih i srednjih poduzeća (MSP-ova). Mogući fondovi i postupci prijave razlikuju se kao i korisnici. Konkretnе smjernice već postoje i svaka je Glavna uprava Komisije na internetu objavila detaljne informacije o svom radu i instrumentima financiranja. Korisnici mogu biti i univerziteti, studenti, naučnici, poljoprivrednici i ribari.

3.3. EU I WTO

Svjetska trgovinska organizacija (WTO – *World Trade Organisation*) radi na jamčenju međunarodnog trgovinskog sustava utemeljenog na pravilima. Unatoč zastoju u sklopu Razvojnog programa iz Dohe, istražuju se načini rješavanja novih trgovinskih izazova u svijetu. Sporazumom o olakšavanju trgovine iz 2013. utire se put novim koracima u okviru trgovinskih pravila WTO-a. Prema Ugovoru iz Lisabona Europski parlament i Vijeće su zakonodavci, a Parlament ima i važnu sigurnosnu ulogu u pogledu međunarodne trgovinske politike, uključujući djelovanje EU u WTO-u.

U prvim desetljećima 20. stoljeća države su zbog trgovinskih problema ulazile u sve složenije aranžmane, što je stvorilo potrebu za osnivanjem platforme kojom bi se olakšali i regulirali trgovinski odnosi. Kao posljedica toga, 1947. godine donesen je Opći sporazum o carinama i trgovini (GATT),¹²⁸ kojim je, uz to što je osnovan forum za raspravu i time uveden multilateralan pristup trgovini, uspostavljen i sustav međunarodno priznatih pravila o trgovini. Temeljna je zamisao bila ostvariti jednakе uvjete za sve članice „znatnim“ sniženjem carina i uklanjanjem drugih prepreka trgovini te ukidanjem diskriminacijskog postupanja u međunarodnoj trgovini.

Razvojem međunarodne trgovine od razmjene materijalnih dobara prema razmjeni usluga i ideja GATT je preoblikovan i institucionaliziran kao WTO. Osnovan je nakon Urugvajskog kruga trgovinskih pregovora 1995. godine i u njemu su objedinjeni raniji trgovinski sporazumi, kao što su sam GATT, Sporazum o poljoprivredi, Sporazum o tekstilu i odjeći te dodatni opći sporazumi. Najvažniji su novi sporazumi Opći sporazum o trgovini uslugama (GATS – *General Agreement on Trade in Services*) te Sporazum o trgovinskim

---

¹²⁸ *Opći sporazum o carinama i trgovini 1994*, Službeni list EU broj L336/20 od 23.12.1994, dostupno na [https://eur-lex.europa.eu/legal-content/HR/TXT/PDF/?uri=CELEX:21994A1223\(03\)&from=CS](https://eur-lex.europa.eu/legal-content/HR/TXT/PDF/?uri=CELEX:21994A1223(03)&from=CS); [04.11.2020.]

aspektima prava intelektualnog vlasništva(*TRIPS – Agreement on Trade-Related Aspects of Intellectual Property Rights*).

Statistike pokazuju da postoji jasna poveznica između slobodne i pravedne trgovine te privrednog rasta. Osnivanje WTO bilo je važan korak prema sveobuhvatnijem i time dinamičnjem međunarodnom trgovinskom sustavu. Svjetska trgovinska organizacija radi na promociji slobodne trgovine i to ponajprije vođenjem računa o tome da države prilikom trgovinskih pregovora nastave s ukidanjem trgovinskih prepreka. S obzirom na to da trenutačno države u razvoju čine dvije trećine njegovih članica, tranzicijskim i najmanje razvijenim državama pruža se mogućnost da otvorenom trgovinom ojačaju svoj razvoj.

3.4. Mehanizam za rješavanje trgovinskih sporova

Jedno je od najvažnijih postignuća WTO-a konsolidacija tijela za rješavanje sporova, koje ima ovlast odlučivanja u trgovinskim sporovima i izvršenja svojih odluka. Taj mehanizam za rješavanje sporova funkcioniра na temelju unaprijed utvrđenih pravila, čime se članicama WTO-a, bez obzira na njihovu političku ili privrednu moć, omogućuje podnošenje pritužbi o navodnom kršenju pravila WTO-a te traženje odštete.

Tim je mehanizmom smanjena primjena jednostranih zaštitnih mjera, za kojima su države prethodno posezale, a koje su često izazivale odmazde država na koje su se te mjere primjenjivale te tako ponekad dovodile do pravih trgovinskih ratova.

Sustav WTO-a garantuje ravnopravnost jačih i slabijih članica te postavlja jasna pravila o trgovinskim protumjerama. Europska je unija od osnivanja WTO-a jedna od članica koja se najviše koristi njegovim sustavom za rješavanje sporova. Unija je bila uključena u 181 spor, u 97 slučajeva kao podnositelj pritužbe, a u 84 kao tuženik. U dodatnih 166 slučajeva Unija je zatražila status „treće stranke”, koji članicama WTO-a dopušta praćenje sporova između drugih stranaka. Europska unija, koju u WTO-u zastupa Europska komisija, često je također tražila odluke stručnih skupina i žalbenog tijela WTO-a kako bi se poboljšali i razjasnili njegovi sporazumi.¹²⁹

Europski parlament pažljivo prati razvoj sporova u koje je Unija uključena. Odbor Parlamenta za međunarodnu trgovinu svoja mišljenja o trgovinskim sporovima izražava u izvešćima, javnim saslušanjima te usmenim pitanjima Komisiji i Vijeću. Jedan je od takvih primjera i spor između EU i SAD u pogledu Airbusa i Boeinga.

---

¹²⁹ Prokopijević, M. (2007), *Evropska monetarna unija*, AMB Grafika, Novi Sad, str. 88.

3.5. Krug pregovora iz Dohe i Šire

Članice WTO od 2001. sudjeluju u širokom krugu multilateralnih trgovinskih pregovora poznatijem kao „krug pregovora iz Dohe” ili Razvojni program iz Dohe (*DDA – Doha Development Agenda*). Glavni je cilj toga devetog kruga svjetskih trgovinskih pregovora dati razvoju centralno mjesto u svjetskom trgovinskom sustavu. U pregovorima iz Dohe nastoji se dati sve veća uloga državama u razvoju s obzirom na to da je tokom prošlog desetljeća znatno porastao uticaj te skupine u svjetskom trgovinskom sustavu.

Cilj je da se državama u razvoju omogući da ostvaruju veću korist od međunarodne trgovine i da im se pomogne u borbi protiv siromaštva. Razvojni program iz Dohe temelji se na načelu „jedinstvenog paketa“. Kao i u prethodnim krugovima pregovora i njime se nastoji ostvariti daljnja liberalizacija trgovine. Pregovaračima je povjeren i zadatak preispitivanja trgovinskih pravila kako bi ih prilagodili stalnim promjenama svjetskog trgovinskog sustava.

Razvojni program iz Dohe temelji se na tri stupa:

- a) pristupu tržištu za poljoprivredne proizvode (uključujući carine i subvencije),
- b) za industrijska dobra (navodi se i kao „pristup tržištu za nepoljoprivredne proizvode“) i
- c) za usluge, pravilima, na primjer o olakšavanju trgovine i sprečavanju dampinga i razvoju.

Međutim pregovori su zastali na ključnim pitanjima, uglavnom onima koja se odnose na pristup tržištu. Najvažnije se razlike među stajalištima velikih država u razvoju i industrijaliziranih država ili blokova odnose na način na koji bi trebalo preoblikovati međunarodni trgovinski sustav.

Europska unija podržala je pokretanje tako širokog i ambicioznog kruga pregovora. Kako bi se prevladao zastoj u pregovorima iz Dohe i izbjegao protekcionizam, članice WTO-a usredotočile su se na postizanje rezultata u područjima koja nisu toliko kontroverzna i u kojima bi se razvojni ciljevi većinom mogli ispuniti. U decembru 2013. postignut je dogovor o Sporazumu o olakšavanju trgovine,¹³⁰ prvom multilateralnom pravnom instrumentu od osnivanja WTO-a prije 22 godine. Dvije godine kasnije, u decembru 2015, postignut je i konkretan napredak u području koje je od posebnog interesa za najmanje razvijene zemlje i to

---

¹³⁰ WTO: *sporazum o trgovini robom*, dostupno na <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/HR/TXT/HTML/?uri=LEGISSUM:r11011>; pristupljeno 04.11.2020.

dogovorom o pravilima kojima se ograničavaju podrške za izvoz poljoprivrednih proizvoda koje narušavaju trgovinu.

Iako su manje dalekosežna od prvotnoga plana kruga pregovora iz Dohe, tim pozitivnim događanjima, a posebno stupanjem na snagu Sporazuma o olakšavanju trgovine u februaru 2017, potvrđuje se obaveza članica WTO-a o multilateralnom trgovinskom sustavu. Njima se utire put za promjene u pregovorima u okviru WTO-a radi rješavanja novih trgovinskih izazova u svijetu i doprinošenja jačanju multilateralnog trgovinskog sustava zasnovanog na pravilima. Europski parlament pozorno prati te pregovore. Usvojio je brojna izvješća o stanju pregovora. Parlamentarna konferencija o WTO-u, koju Europski parlament organizira u suradnji s Među parlamentarnom unijom, nudi priliku za redovito konstruktivno sudjelovanje. Parlament je u nekoliko prilika pozvao na nastavak pregovora, naglašavajući pri tom važnost kruga pregovora iz Dohe za svjetsku trgovinu i privredni razvoj. Parlament je također usko uključen u pregovore o sporazumima čiji bi opseg bio uži. Izaslanstvo Europskog parlamenta prisustvovalo je ministarskom sastanku WTO-a u decembru 2013. Na Baliju te u decembru 2015. u Nairobiju.

Do sad je Europska unija, uz SAD, još od Drugog svjetskog rata imala ključnu ulogu u razvoju međunarodnog trgovinskog sustava. Prvobitna svrha Unije, kao i GATT-a (te kasnije WTO-a), bila je uklanjanje carinskih prepreka i promovisanje trgovine među državama članicama. Jedinstveno tržište EU djelomično je bilo nadahnuto načelima i praksom GATT-a. Unija je oduvijek bila jedan od glavnih promotera uspješne međunarodne trgovine utemeljene na vladavini prava. Takav sustav pomaže da se poduzećima omogući pravedan pristup inozemnom tržištu, čime se podupire gospodarski rast i na domaćem tržištu i u trećim zemljama, osobito onima manje razvijenima. Zajednička trgovinska politika EU jedno je od područja nad kojima Unija ima potpunu i isključivu nadležnost. Drugim riječima, Europska unija u WTO-u djeluje kao jedinstveni subjekt i zastupa je Komisija, a ne države članice. Komisija u ime svih država članica pregovara o trgovinskim sporazumima i brani interese Europske unije pred Tijelom za rješavanje sporova WTO-a. Komisija se redovito savjetuje s Vijećem i Europskim parlamentom te im podnosi izvješća o sadržaju i strategiji multilateralnih rasprava. Prema Ugovoru iz Lisabona Vijeće i Parlament su su zakonodavci te imaju jednak uticaj u međunarodnim trgovinskim pitanjima. Europska unija u okviru WTO-a također nastoji promovisati multilateralni okvir za trgovinske pregovore, čija je svrha dopunjavanje i moguća zamjena bilateralnih pregovora. Međutim, pregovori koji su u krugu iz Dohe zastali na mrtvoj tački, te činjenica da su se ostali trgovinski partneri okrenuli

bilateralnim pregovorima prisilili su EU da djelomično razmotri svoju dugoročnu strategiju te da se vrati regionalnim i bilateralnim pregovorima.

Zastoj u pregovorima u WTO-u također je znak da se međunarodni trgovinski sustav radikalno promijenio u posljednjih 20 godina. Stari sustav, u kojem su najveći uticaj imali EU i SAD, prerastao je u otvoreniji, slojevitiji sustav s novim subjektima koji vode glavnu riječ, ponajprije državama u tranziciji i razvoju. Liberalizacija međunarodnog trgovinskog sustava koristila je nekim državama u razvoju koje su prošle razdoblje nezapamćenog trajnog privrednog rasta. Unija je potpuno svjesna tih promjena te ističe da je potrebno razmišljati izvan okvira pregovaračkog sustava koji je dominirao posljednjih godina i pokušati s inovativnim pristupom koji bi pratio korak razvoja svjetske trgovine u 21. stoljeću i povećanu važnost regulatornih pitanja u odnosu na carine.

3.6. Parlamentarna konferencija o WTO

Parlamentarnu konferenciju o WTO zajednički organiziraju Europski parlament i Međuparlamentarna unija, a njezin je cilj jačanje demokracije na međunarodnoj razini davanjem parlamentarne dimenzije multilateralnoj trgovinskoj suradnji. Prvi je službeni sastanak parlamentarnih zastupnika u WTO održan u decembru 1999. na Ministarskoj konferenciji WTO u Sijetlu. Europski parlament i Međuparlamentarna unija dogovorili su se 2001. godine da će udružiti snage i organizirati parlamentarni sastanak na Konferenciji WTO u Dohi. Taj je sastanak postavio temelje za kasnije osnovanu Parlamentarnu konferenciju o WTO. Konferencija je forum na kojem parlamentarni zastupnici iz cijelog svijeta razmjenjuju mišljenja, informacije i iskustva o pitanjima međunarodne trgovine. Sudionici nadziru aktivnosti WTO, promovišu njegovu efikasnost i pravednost, zalažu se za transparentnost postupaka WTO, nastoje poboljšati dijalog između vlada, parlamenta i civilnog društva, usmjeravaju rasprave u WTO te jačaju kapacitete nacionalnih parlamenta u pitanjima međunarodne trgovine.

ZAKLJUČAK

Temeljni cilj ovog magistarskog rada bio je izvršiti sveobuhvatno istraživanje, objasniti i prikazati nastanak, razvoj i buduće perspektive jedinstvenog tržišta europske unije, odnosno njihove naučne i društvene ciljeve. Temeljem prezentiranih činjenica i provedenih istraživanja usmjerenih na dokazivanje generalne i pomoćnih hipoteza, moguće je izvesti nekoliko općih zaključaka. Zaključci su izvedeni na osnovu istraživanja i raspoložive znanstvene i stručne literature. Ova skupina zaključaka se dovodi u direktnu vezu s generalnom i pomoćnim hipotezama. Doneseni zaključci su sljedeći:

- Jedinstveno tržište Europske unije jedan je od izraženijih primjera europske ekonomske integracije i jedan od najpoznatijih simbola europske integracije općenito.
- Unutrašnje tržište Europske unije je jedinstveno tržište u kome je osigurano slobodno kretanje robe, usluga, kapitala i ljudi, unutar koga građani Europe slobodno žive, rade, uče i posluju.
- Direktive o uslugama imaju za cilj ostvariti puni potencijal tržišta usluga u Europi uklanjanjem pravnih i administrativnih prepreka trgovini. Mjere pojednostavljenja uvedene direktivom povećale su transparentnost i olakšale kompanijama i potrošačima pružanje ili korištenje usluga na jedinstvenom tržištu.
- Europska unija je udruženje država članica koje su dio svojeg suvereniteta prenijele na europske institucije, kako bi se mogle donositi odluke u zajedničkom, europskom interesu.
- Obzirom da je u međivremenu znatno porastao ne samo broj zemalja članica, nego i djelokrug institucija zajednice, posljedica navedenog je ozbiljan operacionalni problem, a to je kako preoblikovati institucije EU, a da bi se osigurao efikasan proces donošenja odluka, dok se u isto vrijeme potvrđuje demokratski karakter cijelog procesa.
- Trgovinska politika je kao takva u isključivoj nadležnosti EU pa tako jedino EU, a ne pojedinačne države članice, može donositi zakone o trgovinskim pitanjima te sklapati međunarodne trgovinske sporazume.
- Trgovinska politika jedna je od najvažnijih politika EU koja određuje bilateralne odnose Zajednice s trećim zemljama i u multilateralnim organizacijama. Ciljevi trgovinske politike definirani su Ugovorom o Europskoj zajednici, a uključuju razvoj

svjetske trgovine, postupno ukidanje ograničenja međunarodnoj trgovini i smanjivanje carinskih barijera.

- Pretprištupna strategija osmišljena je kako bi pripremila države kandidatkinje za buduće članstvo.
- Europski socijalni fond godišnje izdvaja 10 milijardi eura kojima se žele poboljšati izgledi milionima građana Europske unije za pronalaženje posla, a naročito onim posloprimcima koji se teško zapošljavaju.
- Europska unija ulaže stalne napore u stvaranje još većeg broja kvalitetnijih radnih mesta te jačanje socijalne uključenosti unutar društva.
- Ovi ciljevi predstavljaju osnovu strategije EU „Europa 2020“ kojom se promoviše pametan, održiv i uključiv rast.
- Kako je istaknuto u strategiji jedinstvenog tržišta, EU i jedinstveno tržište moraju se prilagoditi promjenama. Prepreke na tržištima proizvoda i usluga otežavaju efikasnost, produktivnost i konkurentnost europske privrede.

U radu je dokazana generalna hipoteza da je upravljanje jedinstvenim tržištem EU vrlo kompleksan i zahtjevan politički, pravni i ekonomski proces, koji zahtjeva angažman većeg broja EU institucija i organizacija.

Zatim su dokazane pomoćne hipoteze da institucije navedene u prvom poglavlju rada doprinose razvoju jedinstvenog tržišta.

Druga dokazana pomoćna hipoteza je testirala na koji način se realizira trgovinska politika EU. EU nastoji unaprijediti jedinstveno tržište kreiranjem odgovarajuće strategije. Pravni okvir kojim se regulira jedinstveno tržište EU kontinuirano se nadograđuje i razvija, a što je posljedica brojnih i stalnih promjena koje se dešavaju u svim sferama društva, a posebno u ekonomiji i trgovini. Istraživanje metoda i tehnika prodaje proizvoda i njihovo poboljšanje je polazna prepostavka da će tržište u EU bolje doći do krajnjih potrošača.

LITERATURA

Knjige, članci, zbornici

1. Adžić, S. (2008), *Privredni sistem i ekonomska politika: Ekonomski politika EU*, Beograd.
2. Allot, P. (1999), *The concept of European Union*, Cambridge.
3. Anderson, E.J. (2008), *International trade theory*, The New Palgrave Dictionary of Economics.
4. Andrew, M. (1997), *Taking Preferences Seriously: A Liberal Theory of International Politics*, International Organization, Vol. 51, 4/97.
5. Bickerton Christopher, J., Hodson, D., Puettner, U. (2015) *The New Intergovernmentalism: States and Supranational Actors in the Post-Maastricht Era*, Oxford: Oxford Press Scholarship Online.
6. Bodiroga-Vukobrat, N. (2000), *Proširenje Evropske unije*, Rijeka.
7. Brigljević, K. (2006), *Hrvatska na putu u EU*, MVPEI, Zagreb.
8. Brnčić, A. (2005), *Mali leksikon evropskih integracija*, MVPEI, Zagreb.
9. Cipriani, G. (2014), *Finansing the EU Budget*, Centre for European Policy Studies.
10. Čavoški, K. (2008), *Saradnja u oblasti pravosuđa i unutrašnjih poslova prema Ugovoru iz Lisabona*, Evropsko zakonodavstvo.
11. Devashish, M. (2008), *Trade policy*, The New Palgrave Dictionary of Economics, 2nd Edition.
12. Dougherty, D. (2008), *In ECB future, a new home to reflect all of Europe*, Int. Her. Trib.
13. Đukić, Đ. (2004), *Centralna banka i finansijski sistem*, Litopapir, Čačak.
14. Feld, B. (1965), *The European Community Court: its Role in the Federalizing Process*, Minnesota.
15. Gordana, G. (2010), *Pravo i osnovi prava Evropske unije*, Univerzitet Singidunum, Beograd.
16. Hadžiahmetović, A. (2011), *Ekonomija Evropske unije*, Sarajevo.
17. Hillion, C. (2004), *EU enlargement: a legal approach*, Hart Publishing, Oxford Portland.
18. Jacoby, S. (1997), *Modern Manors: Welfare Capitalism since the New Deal*, Princeton University Press.

19. Jovanović, N. (2008), *Europska ekonomска integracija: Fiskalna politika i budžet*, Beograd.
20. Knežević-Predić, V. (1999), *Međunarodnopravni subjektivitet Evropske unije*, Revija za evropsko pravo.
21. Kragulj, D., Milićević, D. (2005), *Ekonomija – Uvod u ekonomsku analizu, mikroekonomija i makroekonomija*, Makarije, Beograd.
22. Krstić, B. (2003), *Bankarstvo*, Četvrto izdanje, Ekonomski fakultet.
23. Leonard, D. (2004), *Vodič kroz Evropsku uniju*, Narodna knjiga & Alfa, Beograd.
24. Lepojević, D. (2008), *Funkcije budžeta Evropske Unije*, Fakultet političkih nauka u Beogradu, Beograd.
25. Misita, N. (2014), *Unutrašnje tržište EU*, Revicon, Sarajevo.
26. Mrkša, S. (2001), *Politika proširenja Evropske unije, Pravo i porezi*, Zagreb.
27. Prokopijević, M. (2007), *Evropska monetarna unija*, AMB Grafika, Novi Sad.
28. Radivojević, Z., Knežević-Predić, V. (2008), *Institucije Evropske unije*, Niš.
29. Samuelson, P. (2002), *International Trade and the Equalization of Factor Prices*, The Economic Journal.
30. Samuelson, P., Nordhaus, W. (2008), *Ekonomija*, McGraw-Hill, Inc., USA.
31. Stojanov, D. (2000), *Međunarodne finansije u globalnoj ekonomiji*, Ekonomski fakultet, Univerzitet u Sarajevu, Sarajevo.
32. Šebić, F. (2009), *Ekonomski razvoj*, Ekonomski fakultet, Sarajevo.
33. Venables, A. (2001), *International Trade: Economic Integration*, International Encyclopedia of the Social & Behavioral Sciences.

Internet izvori

1. *Aktivne politike tržišta rada*, Europska komisija, dostupno na https://ec.europa.eu/info/sites/info/files/file_import/european-semester_thematic-factsheet_active-labour-market-policies_hr.pdf; pristup 04.11.2020.
2. *Budžet EU*, dostupno na https://europa.eu/european-union/topics/budget_hr, pristupljeno 05.09.2017.
3. *CEN, European Committee for Standardization*, dostupno na <https://www.cen.eu/Pages/default.aspx>; pristupljeno 03.11.2020.
4. *CENELEC, European committee for electrotechnical standardization*, dostupno na <https://www.cenelec.eu/>; pristupljeno 03.11.2020.

5. *COM (2020) 424 od 6.7.2020*, dostupno na <https://ec.europa.eu/transparency/regdoc/rep/1/2020/EN/COM-2020-424-F1-EN-MAIN-PART-1.PDF>; pristupljeno 04.11.2020.
6. *Direktiva (EU) 2015/1535 Europskog parlamenta i vijeća* od 9. rujna 2015. o utvrđivanju postupka pružanja informacija u području tehničkih propisa i pravila o uslugama informacijskog društva (kodificirani tekst), SL L241/1 od 17.09.2015.; dostupno na <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/HR/TXT/PDF/?uri=CELEX:32015L1535&from=HR>; pristupljeno 04.11.2020.
7. *ETSI, European Telecommunications Standards Institute*, dostupno na <https://www.etsi.org/>; pristupljeno 03.11.2020.
8. *EUR-Lex, Unutarnje tržište*, dostupno na https://eur-lex.europa.eu/summary/chapter/internal_market.html?locale=hr&root_default=SUM_1_CODED%3D24 pristupljeno 04.11.2020.
9. EUROPA 2020., *Europska strategija za pametan, održiv i uključiv rast*, dostupno na http://www.esf.hr/wordpress/wp-content/uploads/2015/02/eu_hr.pdf; pristupljeno 03.11.2020.
10. Evropska unija, *Europski parlament*, dostupno na https://europa.eu/european-union/about-eu/institutions-bodies/european-parliament_hr; pristupljeno 31.10.2020.
11. *Evropska unija, One-Stop Shop is online*, dostupno na https://www.era.europa.eu/content/one-stop-shop-online_en; pristupljeno 03.11.2020.
12. Evropska unija, *U kojim se državama upotrebljava euro?*, dostupno na https://europa.eu/european-union/about-eu/euro/which-countries-use-euro_hr; pristupljeno 01.11.2020.
13. Evropska unija, *U kojim se državama upotrebljava euro?*, dostupno na https://europa.eu/european-union/about-eu/euro/which-countries-use-euro_hr; pristupljeno 01.11.2020
14. *Europski fond za regionalni razvoj*, dostupno na http://europski-fondovi.eu/program/europski-fond-za-regionalni-razvoj?a46f_name=fa; pristupljeno 03.11.2020.
15. *Europski parlament, Izvješće o strategiji jedinstvenog tržišta (2015/2354(INI))*, Odbor za unutarnje tržište i zaštitu potrošača od 3.5.2016., dostupno na https://www.europarl.europa.eu/doceo/document/A-8-2016-0171_HR.pdf; pristupljeno 04.11.2020.
16. *Europski socijalni fond*, dostupno na <http://www.esf.hr/>; pristupljeno 03.11.2020.

17. *Europski stabilizacijski mehanizam (ESM)*, dostupno na <https://www.consilium.europa.eu/hr/policies/financial-assistance-eurozone-members/>; pristupljeno 04.11.2020.
18. *Europsko nadzorno tijelo za bankarstvo (EBA)*, dostupno na https://europa.eu/european-union/about-eu/agencies/eba_hr; pristupljeno 15.01.2021.
19. *Europski strukturni i investicijski fondovi*, dostupno na <https://strukturnifondovi.hr/>; pristupljeno 03.11.2020.
20. *Europsko nadzorno tijelo za vrijednosne papire i tržišta kapitala (ESMA)*, dostupno na https://europa.eu/european-union/about-eu/agencies/esma_hr; pristupljeno 15.01.2021.
21. *Ured Europske unije za intelektualno vlasništvo (EUIPO)*, dostupno na https://europa.eu/european-union/about-eu/agencies/euipo_hr; pristupljeno 15.01.2021.
22. Evrofederalist, Žak Delor (Jacques Delors), *E-magazin Unije evropskih federalista*, dostupno na <https://evrofederalist.wordpress.com/blog/zak-delor/>; pristupljeno 31.10.2020.
23. *Stručna skupina za jedinstveno tržište, proizvodnju i potrošnju (INT)*, dostupno na <https://www.eesc.europa.eu/hr/sections-other-bodies/sections-commission/single-market-production-and-consumption-int>; pristupljeno 15.01.2021.
24. Informativni članci o Europskoj uniji, *Ugovor iz Lisabona*, dostupno na <https://www.europarl.europa.eu/factsheets/hr/sheet/5/the-treaty-of-lisbon>, pristupljeno 01.11.2020.
25. *Intergovernmentalism & Liberal Intergovernmentalism*, dostupno na <http://hum.port.ac.uk/europeanstudieshub/learning/module-4-theorising-the-european-union/3-intergovernmentalism-liberal-intergovernmentalism/>; pristup 30.10.2020.
26. *Jedinstveno tržište EU*, dostupno na https://europa.eu/european-union/topics/single-market_hr, pristupljeno 02.11.2020.
27. *Kohezijski fond*, dostupno na http://ec.europa.eu/regional_policy/index.cfm/hr/funding/cohesion-fund/, pristupljeno 03.11.2020.
28. *Nacrt izmjene proračuna br. 8. za opći proračun za 2020*, Europska komisija, COM (2020) 900 final, Bruxelles, 28.8.2020, dostupno na <https://ec.europa.eu/transparency/regdoc/rep/1/2020/HR/COM-2020-900-F1-HR-MAIN-PART-1.PDF>; [03.11.2020.]
29. *New legislative framework*, dostupno na https://ec.europa.eu/growth/single-market/goods/new-legislative-framework_hr, pristupljeno 30.10.2020.

30. *Opći sporazum o carinama i trgovini 1994*, Službeni list EU broj L336/20 od 23.12.1994., dostupno na [https://eur-lex.europa.eu/legal-content/HR/TXT/PDF/?uri=CELEX:21994A1223\(03\)&from=CS](https://eur-lex.europa.eu/legal-content/HR/TXT/PDF/?uri=CELEX:21994A1223(03)&from=CS); [04.11.2020.]
31. *Povelja Europske unije o temeljnim pravima* (2016/C 202/02), Službeni list Europske unije C 202/390 od 7.6.2016., dostupno na <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/HR/TXT/PDF/?uri=CELEX:12016P/TXT&from=RO>, pristupljeno 01.11.2020.
32. *Proračuni, Konačno donošenje* (EU, Euratom) 2020/227 općeg proračuna Europske unije za finansijsku godinu 2020, Službeni list Europske unije broj L 57/1 od 27.02.2020., dostupno na <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/HR/TXT/PDF/?uri=CELEX:32020B0227&from=HR>, pristupljeno 01.11.2020.
33. *Proračuni, Konačno donošenje* (EU, Euratom) 2020/227 općeg proračuna Europske unije za finansijsku godinu 2020, Službeni list Europske unije broj L 57/1 od 27.02.2020., dostupno na <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/HR/TXT/PDF/?uri=CELEX:32020B0227&from=HR>, pristupljeno 01.11.2020.
34. Proširenje EU, <https://www.parlament.ba/sadrzaj/medjunarodne-aktivnosti/euroatlantske-integracije-default.aspx?id=21199&langTag=bs-ba-pril=b>, [05.09.2017.]
35. Sadiković, E. *Političke posljedice etničke federalizacije Bosne i Hercegovine*, Fondacija Centar za javno pravo (CJP), str. 11-12 dostupno na http://www.fcjp.ba/analyse/Elmir_Sadikovic-Politicke_posljedice_etnicke_federalizacije_Bosne_i_Hercegovine.pdf, pristupljeno 31.10.2020.
36. *Services directive*, dostupno na https://ec.europa.eu/growth/single-market/services/services-directive_en, pristupljeno 30.10.2020.
37. SL L XXX, XX.X.2020.
38. *Službeni list broj broj L 255/22 od 30.09.2005*, dostupno na <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/HR/TXT/PDF/?uri=CELEX:32005L0036&from=HR>; pristupljeno 03.11.2020.
39. *Službeni list EU broj L 13/Sv. 47 od 27.12.2006*, dostupno na <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/HR/TXT/PDF/?uri=CELEX:32006L0123&from=HR>; pristupljeno 03.11.2020.
40. *Službeni list EU broj L 210/25 od 31.07.2006*, dostupno na <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/HR/TXT/PDF/?uri=CELEX:32006R1083&from=LV>; pristupljeno 04.11.2020.
41. *Službeni list EU broj L 254 od 4.8.2020*, dostupno na <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/HR/TXT/PDF/?uri=OJ:L:2020:254:FULL&from=HR>; pristupljeno 04.11.2020.

42. *Službeni list EU broj L 347 od 20.12.2013*, dostupno na <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/HR/TXT/?uri=OJ:L:2013:347:TOC>; pristupljeno 04.11.2020.
43. *Službeni list EU broj L126 od 21.4.2020*, dostupno na <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/HR/TXT/ PDF/?uri=OJ:L:2020:126:FULL&from=EN>; pristupljeno 04.11.2020.
44. *Službeni list EU broj L210/I od 31.07.2006*, dostupno na <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/HR/TXT/ PDF/?uri=OJ:L:2013:210:FULL&from=EN>; pristupljeno 04.11.2020.
45. *Sporazuma o tehničkim preprekama u trgovini* (eng. Agreement on technical barriers to trade – TBT), dostupno na https://www.wto.org/english/docs_e/legal_e/17-tbt.pdf; pristupljeno 04.11.2020.
46. *Statistika zaposlenosti EU*, dostupno na <http://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php/Employment-statistics/hr>; pristupljeno 06.09.2017.
47. *Statut ESCB-a i ECB-a*, Član 38. dostupno na <https://www.ecb.europa.eu/ecb/legal/1341/1343/html/index.en.html>, pristupljeno 11.09.2017.
48. *The European Digital Strategy*, dostupno na <https://ec.europa.eu/digital-single-market/en/content/european-digital-strategy>, pristupljeno 30.10.2020.
49. *The European single market*, dostupno na https://ec.europa.eu/growth/single-market_en; pristupljeno 03.11.2020.
50. *The World Trade Organization (WTO)*, dostupno na https://www.wto.org/english/thewto_e/whatis_e/tif_e/org6_e.htm; pristupljeno 03.11.2020.
51. *Ugovor o Europskoj uniji*, Službeni list EU broj 202/1 od 07.06.2016, dostupno na https://eur-lex.europa.eu/resource.html?uri=cellar:9e8d52e1-2c70-11e6-b497-01aa75ed71a1.0011.01/DOC_2&format=PDF; pristupljeno 04.11.2020.
52. *Vijeće Europske unije*, dostupno na <https://www.consilium.europa.eu/hr/>; pristupljeno 01.11.2020.
53. *Vjerodostojna perspektiva proširenja i pojačana suradnja EU sa zapadnim Balkanom* (eng. Communication from the commission to the european parliament, the council, the european economic and social committee and the committee of the regions, A credible enlargement perspective for and enhanced EU engagement with the Western Balkans, Strazbur, 6.2.2018 dostupno na https://ec.europa.eu/commission/sites/beta-political/files/communication-credible-enlargement-perspective-western-balkans_en.pdf; pristup 04.11.2020.
54. *WTO: sporazum o trgovini robom*, dostupno na <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/HR/TXT/HTML/ ?uri=LEGISSUM:r11011>; pristupljeno 04.11.2020.